

Riktlinjer för energipolitiken

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2008/09:163 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi. Utskottet tar också ställning till de följdmotioner som har väckts med anledning av propositionen samt till ett stort antal energipolitiska motioner från den allmänna motionstiden.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen, vilka bl.a. innebär att år 2020 ska andelen förnybar energi vara minst 50 % av den totala energianvändningen och andelen förnybar energi i transportsektorn minst 10 %. Vidare tillstyrker utskottet förslaget om ett mål om 20 % effektivare energianvändning till 2020 samt att en nationell planeringsram för vindkraft fastställs till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs.

Samtliga motioner avstyrks i berörda delar. Andra uppfattningar än de som utskottets majoritet står bakom redovisas i 16 reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden	9
Energipolitikens inriktning och mål	9
Energieffektivisering	17
Energianvändning i bostäder och lokaler	28
Kärnkraft	39
Vindkraft	44
Solenergi	55
Vattenkraft	58
Biogas m.m.	62
Naturgas	67
Fjärrvärme	75
Torv	82
Forskning och utveckling	86
Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS)	97
Enskilda projekt och regionala initiativ	101
Vissa övriga frågor	103
Reservationer	111
1. Energipolitikens inriktning och mål, punkt 1 (s, v, mp)	111
2. Fossilbränsleanvändning inom transportsektorn, punkt 2 – motiveringen (s, v)	113
3. Fossilbränsleanvändning inom transportsektorn, punkt 2 (mp)	113
4. Energieffektivisering, punkt 3 (s, v, mp)	114
5. Energianvändning i bostäder och lokaler, punkt 4 (s, v, mp)	115
6. Kärnkraft, punkt 5 (s, v, mp)	117
7. Vindkraft, punkt 6 (s, v, mp)	118
8. Solenergi, punkt 7 (s, v, mp)	119
9. Vattenkraft, punkt 8 (v, mp)	120
10. Biogas m.m., punkt 9 – motiveringen (s, v)	120
11. Biogas m.m., punkt 9 (mp)	120
12. Naturgas, punkt 10 (s, v, mp)	121
13. Fjärrvärme, punkt 11 (s, v, mp)	122
14. Torv, punkt 12 (s)	123
15. Torv, punkt 12 (v, mp)	124
16. Forskning och utveckling, punkt 13 (s, v, mp)	125
17. Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS), punkt 14 (s, v, mp)	126
18. Vissa övriga frågor, punkt 16 (s, v, mp)	127
Särskilt yttrande	129
Fossilenergiutvinning, uranbrytning och gasledning i Östersjön (s, v, mp)	129

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag	130
Propositionen	130
Följdmotionerna	130
Motion från allmänna motionstiden hösten 2007	133
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	133

Bilaga 2

Skatteutskottets yttrande	141
---------------------------------	-----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Energipolitikens inriktning och mål**

Riksdagen godkänner regeringens förslag till

- a) mål för andelen förnybar energi,
- b) mål för andelen förnybar energi i transportsektorn,
- c) mål för energieffektivisering till 2020,
- d) vägledande mål för energieffektivisering till 2010 och 2016.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:163 punkterna 1–4 och avslår motionerna 2008/09:N15 yrkandena 1, 2, 4, 5 och 18, 2008/09:N223 och 2008/09:N443.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. **Fossilbränsleanvändning inom transportsektorn**

Riksdagen avslår motion 2008/09:N16 yrkandena 2 och 3.

Reservation 2 (s, v) – motiveringen

Reservation 3 (mp)

3. **Energieffektivisering**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N15 yrkandena 3, 39, 41 och 42, 2008/09:N267 yrkandena 1 och 2, 2008/09:N331 och 2008/09:N430 yrkandena 5 och 7.

Reservation 4 (s, v, mp)

4. **Energianvändning i bostäder och lokaler**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:C367 yrkande 2, 2008/09:N15 yrkandena 25–30, 2008/09:N16 yrkandena 10–13, 2008/09:N218, 2008/09:N228 och 2008/09:N369.

Reservation 5 (s, v, mp)

5. **Kärnkraft**

Riksdagen avslår motion 2008/09:N15 yrkandena 15–17 och 19.

Reservation 6 (s, v, mp)

6. **Vindkraft**

Riksdagen godkänner regeringens förslag till planeringsram för vindkraft. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:163 punkt 5 och avslår motionerna 2008/09:MJ459 yrkande 26, 2008/09:N15 yrkandena 6–9 och 34, 2008/09:N16 yrkande 6, 2008/09:N17, 2008/09:N214, 2008/09:N215, 2008/09:N276, 2008/09:N324, 2008/09:N346, 2008/09:N401 och 2008/09:N430 yrkande 8.

Reservation 7 (s, v, mp)

7. Solenergi

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N16 yrkande 14, 2008/09:N297 och 2008/09:N368.

Reservation 8 (s, v, mp)

8. Vattenkraft

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N16 yrkande 7, 2008/09:N270, 2008/09:N273 och 2008/09:N422.

Reservation 9 (v, mp)

9. Biogas m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:T206 yrkande 40, 2008/09:N16 yrkandena 4 och 5, 2008/09:N222, 2008/09:N416 och 2008/09:N440 yrkandena 2–6, 12 och 15.

Reservation 10 (s, v) – motiveringen

Reservation 11 (mp)

10. Naturgas

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N15 yrkandena 13 och 14, 2008/09:N339 och 2008/09:N345.

Reservation 12 (s, v, mp)

11. Fjärrvärme

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N15 yrkandena 11 och 23, 2008/09:N202, 2008/09:N221, 2008/09:N278, 2008/09:N316 yrkandena 1 och 2, 2008/09:N359, 2008/09:N395 och 2008/09:N430 yrkandena 13 och 14.

Reservation 13 (s, v, mp)

12. Torv

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N16 yrkande 8, 2008/09:N229, 2008/09:N351 och 2008/09:N430 yrkande 15.

Reservation 14 (s)

Reservation 15 (v, mp)

13. Forskning och utveckling

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N15 yrkandena 12, 32, 33, 35, 36 och 38, 2008/09:N374 yrkande 2, 2008/09:N377 yrkande 2, 2008/09:N384, 2008/09:N393 och 2008/09:N447.

Reservation 16 (s, v, mp)

14. Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS)

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:MJ463 yrkande 8, 2008/09:N15 yrkande 37 och 2008/09:N16 yrkande 1.

Reservation 17 (s, v, mp)

15. Enskilda projekt och regionala initiativ

Riksdagen avslår motionerna 2008/09: MJ365, 2008/09: N233, 2008/09: N251, 2008/09: N294, 2008/09: N310, 2008/09: N316 yrkande 3, 2008/09: N321 yrkande 2, 2008/09: N371, 2008/09: N379, 2008/09: N382 och 2008/09: N420.

16. Vissa övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna 2008/09: N15 yrkandena 24 och 40, 2008/09: N16 yrkande 9, 2008/09: N240, 2008/09: N375 yrkande 8, 2008/09: N408, 2008/09: N421 och 2008/09: N437.

Reservation 18 (s, v, mp)

Stockholm den 26 maj 2009

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Marie Weibull Kornias (m), Karin Åström (s), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Liselott Hagberg (fp), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2008/09:163 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi,

dels tre motioner som har väckts med anledning av propositionen,

dels en motion från allmänna motionstiden 2007,

dels 55 motioner från allmänna motionstiden 2008.

Företrädare för Svensk Energi har inför utskottet lämnat synpunkter i ärendet.

Motioner som gäller elmarknadsfrågor, inklusive frågor om nätanslutning av förnybar energi, behandlas i näringsutskottets betänkande 2008/09:NU26.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Partiledarna för de nuvarande regeringspartierna slöt den 5 februari 2009 en överenskommelse om en långsiktig och hållbar energi- och klimatpolitik. Med överenskommelsen som grund lämnas i propositionen (prop. 2008/09:163) förslag om en hållbar energipolitik för miljö, konkurrenskraft och trygghet. Samtidigt med denna proposition överlämnade regeringen propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat (prop. 2008/09:162). De två propositionerna ska ses som en helhet.

Regeringen föreslår att andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 % av den totala energianvändningen. Andelen förnybar energi i transportsektorn ska 2020 vara minst 10 %. För att det övergripande målet ska nås föreslår regeringen bl.a. att certifikatsystemet för förnybar elproduktion vidareutvecklas. Ett nytt mål för ökningen av den förnybara elproduktionen bör sättas upp i nivå med 25 TWh till 2020 jämfört med läget 2002. Energimyndigheten kommer att ges i uppdrag att analysera och utforma hur ambitionshöjningen ska genomföras. Vidare föreslår regeringen att en nationell planeringsram för vindkraft fastställs till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. Regeringen presenterar sin avsikt att ge en utredning i uppdrag att föreslå en ny lagstiftning för den samhälleliga prövningen av nya kärnkraftsanläggningar som möjliggör kontrollerade generationsskiften i det svenska kärnkraftsbeståndet. Det framgår också att regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om avskaffande av avvecklingslagen och om borttagande av kärntekniklagens förbud mot nya reaktorer. Regeringens bedömning av marknaderna för el, gas och värme presenteras.

Vidare redovisas regeringens bedömning av torvens och biogasens roll i energisystemet samt förutsättningarna för avskiljning och lagring av koldioxid.

Möjligheterna att genom landsbygdsprogrammet 2007–2013 stödja och utveckla produktionen och förädlingen av förnybar energi bör utnyttjas. Ett mål om 20 % effektivare energianvändning till 2020 föreslås. Målet är ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 % mellan 2008 och 2020. En handlingsplan för energieffektivisering och åtgärderna för att genomföra det s.k. energitjänstedirektivet presenteras. Ett femårigt energieffektiviseringsprogram genomförs under perioden 2010–2014.

Programmet tillförs 300 miljoner kronor årligen under fem år, utöver dagens politik. Programmet innehåller förstärkt regionalt och lokalt energi- och klimatarbete, insatser för information, rådgivning, stöd för teknikupphandling och marknadsintroduktion, nätverksaktiviteter samt införande av ett stödsystem med energikartläggningscheckar. Offentlig sektor ska vara ett föredöme i energieffektiviseringsarbetet. Insatserna för energieffektivisering omfattar också industri-, bebyggelse- och transportsektorerna. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2010 med förslag till den närmare fördelningen av medlen mellan olika åtgärder.

I syfte att samordna det energieffektiviseringsarbete som följer av genomförandet av energitjänstedirektivet ska ett särskilt råd, Energieffektiviseringsrådet, med representation från berörda myndigheter inrättas vid Energimyndigheten. Myndigheten får ett huvudansvar för att genomföra energieffektiviseringsprogrammet och de åtgärder som krävs för att följa upp energitjänstedirektivets genomförande.

Utskottets överväganden

Energipolitikens inriktning och mål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag till energipolitiska mål. Målen innebär att andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 % av den totala energianvändningen och minst 10 % i transportsektorn. Regeringens förslag om ett mål om 20 % effektivare energianvändning till 2020 godkänns också liksom även förslaget om att de vägledande målen om energieffektivisering till 2010 och 2016 ska ligga fast. De vägledande målen innebär att energibesparingarna till 2010 respektive 2016 ska vara minst 6,5 % respektive 9 % av genomsnittet av den årliga energianvändningen 2001–2005.

Samtliga i avsnittet aktuella motioner avstyrks i berörda delar. Jämför reservationerna 1 (s, v, mp), 2 (s, v) och 3 (mp).

Propositionen

Energipolitikens övergripande inriktning

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. Sverige ska visa ledarskap för att möta utmaningen både internationellt och genom de åtgärder som görs i Sverige. En framsynt och kostnadseffektiv klimatpolitik ska föras som syftar till att minska utsläppen både nationellt och internationellt. För att klara klimatutmaningen och främja en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning krävs en bred samverkan mellan länderna globalt och med hela det svenska samhället. En utgångspunkt för den svenska energi- och klimatpolitiken är gemensamma åtgärder inom EU. I januari 2008 presenterade Europeiska kommissionen ett ambitiöst klimat- och energipaket. Sverige var pådrivande både för höga ambitioner och för att en överenskommelse om paketet skulle kunna nås inom EU, vilket också skedde i december 2008. Den svenska energi- och klimatpolitiken ska även drivas i enlighet med det övergripande målet för politiken för global utveckling, nämligen att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

I februari 2009 slöt partiledarna för Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna en överenskommelse om en långsiktig och hållbar energi- och klimatpolitik. Med överenskommelsen som utgångspunkt har regeringen beslutat att till riksdagen överlämna ett förslag om en sammanhållen klimat- och energipolitik. Förslaget innebär en snabb väg ut ur fossilsamhället och kraftfulla minskningar av växthusgaser.

Satsningen på förnybar energi och effektivare energianvändning stärker svensk försörjningstrygghet och konkurrenskraft och bidrar samtidigt till en hållbar utveckling och ger svensk forskning och företagande en ledande roll i den globala omställningen till ett samhälle som är oberoende av fossil energi. Kärnkraftsparentesen förlängs genom att den s.k. avvecklingslagen avskaffas och förbudet mot nybyggnad i den s.k. kärntekniklagen tas bort.

Förslagen lämnas i form av två propositioner som ska ses som en helhet: En sammanhållen klimat- och energipolitik. I den klimatpolitiska propositionen anges målnivåer för utsläpp av växthusgaser och en samlad åtgärdsplan för att uppnå målen. Förslag avseende energisektorn lämnas i den energipolitiska propositionen.

Klimat- och energipolitiken är tätt sammankopplade. Exempelvis är de handlingsplaner som föreslås för en fossiloberoende transportsektor och för att främja förnybar energi och energieffektivisering viktiga för att de klimatpolitiska målen ska uppnås. Regeringen har valt att redovisa handlingsplanen för transporter i den klimatpolitiska propositionen och handlingsplanerna för energieffektivisering och förnybar energi i den energipolitiska propositionen.

En integrerad klimat- och energipolitik inom EU

I propositionen (kap. 5) beskrivs EU:s energipolitik. Nedan ges endast ett kortfattat övergripande referat av det som tas upp i nyssnämnt kapitel. För en närmare beskrivning av unionens energipolitik hänvisas till propositionen där den nämnda politiken redovisas under följande rubriker (s. 19 f):

- Inre marknadspaketet
- Direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor
- Strategiska energiöversynen för försörjningstrygghet
- EU:s energipolitiska handlingsplan för Östersjöregionen
- Strategiska planen för energiteknik
- Energitjänstedirektivet

Vid vårtoppmötet 2007 beslutade Europeiska rådet om en integrerad klimat- och energipolitik för unionen. I centrum för beslutet stod ett övergripande klimatmål i form av ett unilateralt åtagande om att minska unionens utsläpp av växthusgaser med 20 % till 2020 jämfört med 1990, vilket inom ramen för en internationell överenskommelse skulle kunna skärpas till 30 %. I syfte att kunna leva upp till detta mål antog Europeiska rådet också en omfattande energihandlingsplan för åren 2007–2009. Denna slog fast att EU:s energipolitik vilar på tre pelare: konkurrenskraft, miljömässig hållbarhet och försörjningstrygghet. I handlingsplanen sattes även upp ett mål på 20 % till 2020 på EU-nivå för energieffektivisering respektive för-

nybar energi. Handlingsplanen behandlar också fullbordandet av den inre marknaden för energi, försörjningstrygghetsmekanismer och utveckling av energiteknik.

Under perioden 2007–2009 har Europeiska kommissionen lagt fram förslag i linje med målsättningarna under de tre energipolitiska pelarna. Det gäller framför allt det s.k. tredje inre marknadspaketet för el och gas, klimat- och energipaketet där direktivet för främjande av förnybar energi ingår samt den strategiska energiöversynen om försörjningstrygghet. Det regelverk som beslutas på EU-nivå är en viktig utgångspunkt för den svenska energipolitiken under de närmaste åren.

Regeringen har aktivt arbetat för att påverka inriktningen på såväl de övergripande målsättningarna som på de initiativ som reglerar vad som ska omsättas i nationell lagstiftning. Sverige har verkat för att EU:s energimarknadslagstiftning ska vidareutvecklas, bl.a. genom effektiv åtskillnad mellan å ena sidan transmissionsverksamhet, å andra sidan produktionsverksamhet och handel med el. Sverige har varit starkt pådrivande i arbetet med att sätta upp ett mål på gemenskapsnivå för förnybar energi. I denna process har Sverige verkat för att förslagen ska vara förenliga med svenska förhållanden. Detta gäller inte minst de hållbarhetskriterier som ska gälla för biobränslen från ett hållbart skogsbruk.

Ministerrådet och Europaparlamentet slöt i december 2008 en överenskommelse om ett klimat- och energipaket där direktivet om främjande av förnybar energi ingår. I och med denna överenskommelse har klimatmål och mål för användningen av förnybar energi lagts fast för alla medlemsstater.

I debatten om försörjningstrygghet har Sverige verkat för ett brett synsätt, där åtgärder för att minska EU-ländernas beroende av externa leverantörer av energiråvaror ska ges större fokus, såsom energieffektiviseringsåtgärder och diversifiering med tonvikt på inhemska och förnybara energikällor.

Energipolitiken har även hamnat i fokus inom EU:s arbete för återhämtning ur den ekonomiska och finansiella krisen, den s.k. återhämtningsplanen. Planen är ännu inte beslutad men enligt kommissionens förslag ska stöd ges till ett antal angivna energiinfrastrukturprojekt för el, gas och avskiljning och lagring av koldioxid.

Mål för andelen förnybar energi

Regeringen föreslår att målet för andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 % av den totala energianvändningen. Målet utgår från EU-direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor där det ställs ett bindande krav på Sverige att uppnå en andel om minst 49 % förnybar energi 2020. Energimyndigheten har i olika prognoser redovisat att Sverige har goda förutsättningar att nå målet men att en förstärkning av befintliga styrmedel är nödvändig. Förnybar energi är en viktig komponent i regeringens samlade satsning för en väg ut ur beroendet av

fossil energi och därmed för minskad klimatpåverkan, och regeringen anser att det finns anledning att sätta upp ett högre mål än det minimikrav som ställs på Sverige inom direktivet. Kraven i direktivet ska således ses som en lägsta nivå som ska uppnås. De flexibilitetsmekanismer som direktivet innehåller måste, enligt regeringen, noga analyseras och övervägas. Sverige bör ta till vara möjligheten att låta andra länder finansiera investeringar i förnybar energi inom Sveriges gränser. Praktiska modeller för att möjliggöra sådana samarbetsprojekt ska utvecklas skyndsamt.

Regeringen föreslår att målet för andelen förnybar energi i transportsektorn ska vara minst 10 % år 2020. Regeringen konstaterar att transportsystemet nästan är helt beroende av fossila bränslen och att växthusgasutsläppen från inrikes transporter utgjorde närmare 32 % av de samlade utsläppen i Sverige 2007. Direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor ställer ett bindande krav på att alla medlemsstater ska nå ett mål på minst 10 % förnybar energi i transporter till 2020. Detta mål är inte bördefördelat utan samma nivå gäller för alla medlemsstater.

Regeringen avser därför att närmare utreda förutsättningar och konsekvenser av olika ambitionsnivåer med utgångspunkt i de uppdrag som lagts på Energimyndigheten. Ett ställningstagande kommer att göras i den kommande nationella handlingsplanen. Målet till 2020 ska också ses i ljuset av regeringens långsiktiga ambition att Sverige 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Ytterligare förslag om åtgärder för att nå målet för transportsektorn återfinns i den klimatpolitiska propositionen.

Mål för energieffektivisering

Ett antal mål för energieffektivisering har formulerats på såväl EU-nivå som nationell nivå. Sverige ska i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster sätta upp ett vägledande mål om minst 9 % energieffektivisering till 2016. I budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1, utg. omr. 21 Energi) bedömde regeringen att ett vägledande energibesparingsmål skulle sättas upp för 2008 och framåt med lydelsen att energibesparingen 2016 ska vara minst 9 % av genomsnittet av den årliga energianvändningen 2001–2005. Sverige har även satt upp ett delmål om energieffektivisering inom miljömålssystemet, under miljömålet God bebyggd miljö. Målet innebär en minskning av energianvändningen per uppvärmd areaenhet inom bebyggelsen om minst 20 % till 2020 och minst 50 % till 2050 i förhållande till 1995 (prop. 2005/06:145, bet. 2005/06:BoU9).

Regeringen tillkallade i juli 2008 en särskild utredare för att utreda och föreslå förändringar i miljömålssystemets struktur och organisation. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2009.

Regeringen föreslår att det sätts upp ett mål om 20 % effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 % mellan 2008 och 2020. Målet ska omfatta samtliga samhällssektorer och inkludera effektiviseringar i varje steg av energitillförseln inkluderande omvandling och förädling, distribution och slutlig användning. Regeringens målsättning är även att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökad användning av energi och råvaror.

Regeringen bedömer att de utökade satsningar som görs särskilt inriktat på energieffektivisering (se vidare nedan), de effektiviseringar av energisystemet som följer av andra energipolitiska åtgärder, samt åtgärderna för att nå ambitiösa klimatmål samlat möjliggör att målet för 2020 kan nås.

Vidare föreslår regeringen att de vägledande målen om energieffektivisering till 2010 och 2016 ska ligga fast. Målet bör vara att energibesparingen till 2016 är minst 9 % av genomsnittet av den årliga energianvändningen 2001–2005. Ett mellanliggande mål bör vara att energibesparingen till 2010 är minst 6,5 % av genomsnittet av den årliga energianvändningen 2001–2005.

I sin motivering till förslaget konstaterar regeringen att det finns betydande svårigheter att fastställa nya vägledande mål för energieffektivisering till 2010 och 2016 utöver de som har lagts fast i budgetpropositionerna för 2008 respektive 2009. Bakgrunden är främst de oklarheter som finns kring hur måluppfyllelsen ska bedömas. Det finns en rad utestående frågor som måste klargöras inom ramen för det harmoniseringsarbete som bedrivs på EU-nivå innan det på ett trovärdigt sätt går att bedöma rimligheten i ett nytt vägledande mål till 2010 respektive 2016. De utestående frågorna rör bl.a. vilken energianvändning som anses omfattas av direktivet – vilket påverkar målets storlek högst väsentligt. Utöver detta finns det, enligt regeringen, en rad oklarheter som rör uppföljning av direktivet och vilka metoder som ska användas.

Regeringen ser det som nödvändigt att de grundläggande villkoren för beräkning av energieffektiviseringar finns på plats innan en slutlig bedömning kan göras av om det är motiverat att utforma ett nationellt mål för energieffektivisering som går utöver direktivets krav. Oavsett detta avser regeringen att fortsätta de satsningar på ökad energieffektivisering som bedrivs och som utökas i och med propositionen.

Nytt mål för elcertifikatssystemet

Regeringen anser att elcertifikatssystemet är ett effektivt och kraftfullt styrmedel för att öka den förnybara elproduktionen, och erfarenheterna från systemet är goda. Systemet ska därför vidareutvecklas. Ett nytt mål för ökningen av den förnybara elproduktionen bör sättas upp i nivå med 25 TWh till 2020 jämfört med läget 2002. Utan ett nytt mål befarar reger-

ingen att utbyggnaden av förnybar energiproduktion kommer att stanna upp före 2016 eftersom investeringsförutsättningarna med tiden blir mer osäkra.

Den ovan indikerade målnivån innebär, enligt regeringen, en kraftfull ambitionsökning jämfört med det tidigare målet till 2016. Den långsiktiga inriktningen för perioden efter 2020 är en fortsatt successiv ökning av den förnybara elproduktionen.

Energimyndigheten bör ges i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter analysera och ge förslag till hur ambitionshöjningen i certifikatsystemet ska genomföras och bedöma de olika energislagens potentiella bidrag till måluppfyllelsen. I detta sammanhang bör även möjligheterna att utvidga marknaden för elcertifikat så att den omfattar fler länder övervägas. Denna del av uppdraget ska ses i perspektivet av den analys som ska göras av de flexibilitetsmekanismer som direktivet om förnybar energi innehåller.

Motionerna

I flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp) föreslås ett mål för energieffektivisering som innebär 25 % effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet. Motionärerna anser att regeringens förslag till mål för energieffektivisering (vilket motsvarar 1,8 % årligen) är ytterst blygsamt. Det överensstämmer i stort sett med Energimyndighetens prognos för en utveckling med oförändrade styrmedel. Regeringen har alltså ingen som helst ambition att genom nya åtgärder främja en ytterligare energieffektivisering, anför motionärerna och ser det som häpnadsväckande.

Motionärerna anser att Sverige i sin nationella handlingsplan för energieffektivitet ska utgå från den högre ambitionsnivå som uttrycks i EU:s handlingsplan fram till 2020. Enligt motionärerna bör det vara fullt möjligt att effektivisera energianvändningen i Sverige med 25 % mellan 2008 och 2020, vilket motsvarar ungefär 2,4 % per år i genomsnitt under den aktuella perioden.

I motionen föreslås även ett nytt mål för andelen förnybar energi. Målet innebär att den förnybara elproduktionen ska byggas ut med minst 30 TWh. Målet för andelen bilar som inte drivs med fossila bränslen bör sättas till 30 % år 2020. Andelen förnybar energi 2020 bör vara minst 53 % av den totala energianvändningen.

I motionen framhålls även att elcertifikatssystemet är ett kraftfullt styrmedel för stöd till ny förnybar elproduktion med framför allt etablerad teknik som bi kraftvärme och vindkraft. För ny, och i dagsläget dyrare, teknik som exempelvis havsbaserad vindkraft, sol- och vågenergi, behövs också kompletterande eller särskilda styrmedel. Det finns, enligt motionärerna, goda förutsättningar för att med främst bi kraftvärme och vindkraft uppnå åtminstone 30 TWh ny förnybar elproduktion 2020. Energimyndig-

heten bör ges i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter lämna förslag till utveckling av elcertifikatssystemet för att nå detta mål. Motionärerna vill också lägga fast ett långsiktigt mål om minst 55 TWh förnybar el 2030.

Motionärerna betonar också att en ny ("rödgrön") regering aldrig kommer att medverka till storskalig utvinning av fossil energi i Sverige.

Åren 1992–2006 har användningen av oljeprodukter ökat med knappt 3 TWh eller 16 %, konstateras det i motion 2008/09:N223 (m). Att med styrmedel, som koldioxidskatt och EU:s handelssystem för utsläppsrätter, verka för att driva på en utveckling där användningen av oljebaserade bränslen inom industrin minskar torde, enligt motionären, vara ett beslut i linje med regeringens miljöpolitik.

Energipolitiken måste ges ökat utrymme för fortsatta investeringar i skogsindustrin i Östergötlands län, sägs det i motion 2008/09:N443 (m). Ett av de områden där Sverige kan utveckla och bredda sin elproduktion är kraftvärmesektorn. Kraftvärme- och mottrycksanläggningar är förutsättningar för den framtida basindustrins utveckling. Det är viktigt att energipolitiken underlättar för effektivare anläggningar av detta slag, med såväl naturgas som biogas som bränsleelement. Större uppmärksamhet bör riktas mot den energikrävande basindustrins förutsättningar och förhållanden.

Målet för förnybar energi i transportsektorn i Sverige bör höjas till 30 %, anförs det i Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16. Målet bör även kompletteras med omfattande satsningar på ett mer energieffektivt och klimatsnålt transportsystem, i huvudsak genom satsningar på järnväg, sjöfart, lokal och regional kollektivtrafik samt smartare samhällsplanering. Vidare vill motionärerna skärpa målformuleringen genom att ställa krav på att alla nya bilar senast 2015 ska kunna köras på annat än fossila drivmedel.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt direktivet om främjande av energi från förnybara energikällor ska medlemsstaterna lämna in en nationell handlingsplan till Europeiska kommissionen senast den 30 juni 2010. Handlingsplanen ska innehålla sektorsmål för förnybar energi, åtgärder för hur målen ska nås samt de åtgärder som krävs för att uppfylla kraven i direktivet.

I regleringsbrevet för 2009 har Energimyndigheten fått i uppdrag att senast den 1 februari 2010 redovisa ett förslag till nationell handlingsplan. Myndigheten ska redovisa alternativa vägar till måluppfyllelse, dvs. nivåer på sektorsmål och åtgärder, samt beakta klimat- och energieffektiviseringsaspekter i valet av förslag till åtgärder. Myndigheten ska därtill redovisa på vilket sätt insatserna för forskning och innovation kan bidra till uppfyllandet av målet. I en delredovisning senast den 1 december 2009 ska Energimyndigheten presentera prognoser över utvecklingen av andelen förnybar energi jämfört med Sveriges nationella åtagande i direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

Insatser för främjande av olika förnybara energikällor beskrivs närmare under respektive kapitel nedan som behandlar olika förnybara energikällor. Åtgärder som är inriktade på ökad energieffektivisering, däribland ett fem-årigt program för energieffektivisering, behandlas i ett eget kapitel.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet tar inledningsvis ställning till regeringens förslag på mål för energipolitiken samt till ett antal motioner som gäller energipolitiska mål eller energipolitikens övergripande inriktning m.m. Därefter behandlas separat två motionsyrkanden som gäller fossilbränsleanvändning inom transportsektorn.

Energipolitikens inriktning och mål

Energipolitiken har en central roll i den svenska politiska debatten. Det svenska välfärdssamhället har till stor del byggts upp kring energiintensiv basindustri och alla invånare i vårt land är på något sätt dagligen beroende av att det finns tillgång till energi i olika former. För bl.a. stål- och skogsindustrin har energifrågorna en avgörande betydelse för konkurrenskraften samtidigt som el-, drivmedels- och uppvärmningskostnader är tunga poster i hushållens ekonomi.

Med växande kunskap om det tilltagande hotet mot vårt klimat har emellertid energifrågorna fått en global och internationell dimension som gör att de svenska ställningstagandena på området måste sättas in i ett större sammanhang och inte endast handla om miljöriktig och tillförlitlig energiförsörjning inom Sverige.

Mot denna bakgrund ställer sig utskottet bakom de mål som föreslås i regeringens proposition. Dessa mål innebär att andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 % av den totala energianvändningen, att andelen förnybar energi i transportsektorn samma år ska vara minst 10 % och att energianvändningen ska vara 20 % effektivare till 2020. Dessa mål ger klara och långsiktiga riktlinjer för den svenska energiförsörjningen under de kommande åren. Regeringen förordar vidare en satsning på förnybar energiproduktion som saknar motstycke i Sverige och som tillhör de mest framåtsträvande i världen. Med dessa ambitioner har Sverige en stabil grund för ett offensivt agerande i olika internationella sammanhang där energi- och klimatpolitiska frågor dryftas. Ett uttalande från riksdagen om utveckling av EU:s energipolitik i linje med vad som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) anser utskottet inte vara påkallat.

Det är vidare utskottets uppfattning att de energipolitiska mål som regeringen föreslår i propositionen på ett bra sätt avspeglar de svenska ambitionerna att på ett ansvarsfullt sätt agera föregångsland på det energipolitiska området. Mot den bakgrunden ser utskottet inga skäl att, som föreslås i

motion 2008/09:N15 (s, v, mp), förorda andra målnivåer än dem regeringen föreslår i propositionen. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till mål och avstyrker nyssnämnd motion i dessa delar.

Beträffande det som anförs i motionerna 2008/09:N223 (m) och 2008/09:N443 (m) är det utskottets uppfattning att dessa motioner i huvudsak tillgodoses genom den energipolitik regeringen presenterar i propositionen. Utskottet anser emellertid – i likhet med regeringen och i motsats till vad som anförs i sistnämnda motion – att naturgas inte ska ha en central roll för den svenska energiförsörjningen. Motionerna bör lämnas utan vidare åtgärd.

Fossilbränsleanvändning inom transportsektorn

Som framgått ovan står utskottet bakom regeringens förslag till mål för energipolitiken. Utskottet anser därför inte att det finns skäl att stödja de förslag till mål som återfinns i motion 2008/09:N16 (mp) med innebörden att förnybar energi ska utgöra minst 30 % av drivmedlen 2020 eller att alla nya bilar ska vara fossilbränsleoberoende 2015. Motionen avstyrks således i dessa delar.

Energieffektivisering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om olika insatser för effektivare energianvändning. Utskottet hänvisar till de förslag på området som redovisas i propositionen, däribland det femåriga program för effektivare energianvändning som ska genomföras under perioden 2010–2014.

Jämför reservation 4 (s, v, mp).

Propositionen

Inledning

Ett effektivt utnyttjande av resurser, inklusive energi, utgör grunden för ekonomisk tillväxt och en hållbar utveckling. Regeringens målsättning är som tidigare nämnts att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökad användning av energi och råvaror. Energieffektivisering bidrar i de flesta fall till en minskad belastning på klimat och miljö och till en tryggare energiförsörjning.

Hushåll och företag kan spara pengar på lägre energikostnader och därmed använda sina resurser på annat som ger dem välfärd och tillväxt. För företag i framkant har energieffektiva produkter och tjänster växande glo-

bal efterfrågan. Åtgärderna inom området energieffektivisering är brett utplagda och syftar till att nå så många individer som möjligt och påverka deras handlande i många olika situationer.

I propositionen (s. 55 f.) beskrivs dagens politik för energieffektivisering och befintliga styrmedel på området. Sammanfattningsvis kan politiken på området sägas stimulera till en effektivare energianvändning genom satsningar på information och utbildning, den kommunala energirådgivningen samt stöd till teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. De statliga insatserna avser både användning och tillförsel av energi och inriktas på att stödja den effektivisering som sker spontant i samhället och till följd av styrmedel anpassade till marknadens mekanismer. Statens roll bedöms därmed vara att identifiera och undanröja marknadsimperfectioner, främst externa effekter och brist på information. Såväl energi- och koldioxidbeskattning som system för handel med utsläppsrätter för klimatpåverkande gaser är marknadsanpassade styrmedel som har effekt på energieffektivisering. Därutöver introducerar och förstärker regeringen en rad styrmedel som syftar till att undanröja brister på information, såväl på nationell nivå som lokalt och regionalt.

EU:s energieffektiviseringspolitik

Sverige påverkas av EU:s politik på energieffektiviseringsområdet (se s. 57 f. i propositionen). Ett antal rättsakter inom energieffektiviseringsområdet har antagits inom EU sedan 1990-talet, och kommissionen presenterade i oktober 2006 en handlingsplan för ökad energieffektivitet inom EU. Handlingsplanen innehåller omkring 75 olika åtgärder för effektivare energianvändning avseende åren 2007–2012 och antogs av rådet i november 2006. Samtidigt antogs ambitionen att öka energieffektiviteten inom unionen för att uppnå besparingsmålet på 20 % av EU:s energikonsumtion jämfört med beräkningarna för 2020.

Bland de rättsakter som beskrivs närmare i propositionen återfinns bl.a. rådets direktiv 92/75/EEG om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger hushållsapparaters förbrukning av energi och andra resurser (märkningsdirektivet) samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/32/EG om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energianvändande produkter (ekodesigndirektivet). Inom ramen för den andra strategiska energiöversynen, som presenterades i november 2008, föreslogs ett omarbetat ramdirektiv för energimärkning. Märknings- och ekodesigndirektiven ska enligt förslaget utvidgas till att omfatta även energirelaterade produkter och de båda direktiven ska få en tydligare koppling till varandra.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda har genomförts i svensk lagstiftning bl.a. genom lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader. Lagens syfte är att främja en effektiv energianvändning och en god inomhusmiljö i byggnader.

I juli 2008 presenterade Europeiska kommissionen ett meddelande om en handlingsplan för hållbar konsumtion och produktion och hållbar näringspolitik. I handlingsplanen redovisas en rad initiativ som avser att förbättra produkters energi- och miljöprestanda och öka efterfrågan på dessa typer av produkter. Initiativen fokuserar på områdena smartare konsumtion och bättre produkter, resurssnål produktion samt globala marknader.

Direktivet om energitjänster och effektiv slutanvändning av energi

I propositionen (s. 60 f.) återfinns en genomgång av artiklar i EU:s s.k. energitjänstedirektiv (direktivet om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster). Samtidigt redovisar regeringen hur Sverige har genomfört förpliktelserna i direktivet eller hur Sverige avser att genomföra återstående förpliktelser.

Regeringen anser att Sverige genom de åtgärder som presenteras i propositionen kan anses ha genomfört energitjänstedirektivet. Genom åtgärderna fastställs den slutliga handlingsplan för energieffektivitet som regeringen avser att lämna till Europeiska kommissionen. Av direktivet (artikel 14) framgår att medlemsstaterna ska överlämna en andra handlingsplan för energieffektivitet senast den 30 juni 2011 och en tredje senast den 30 juni 2014.

Program för energieffektivisering

I propositionen föreslår regeringen att ett femårigt energieffektiviseringsprogram ska genomföras under 2010–2014. Programmet syftar dels till att genomföra energitjänstedirektivet och de mål och förpliktelser som följer av direktivet, dels till att nå målet om 20 % effektivare energianvändning till 2020. Programmet tillförs 300 miljoner kronor årligen under fem år, utöver dagens politik.

Åtgärderna i programmet är brett upplagda och syftar till att nå så många individer som möjligt och påverka deras handlande i många olika situationer. Vägen dit är att undanröja informations- och kunskapsbrister tillsammans med de generellt verkande styrmedlen. Programmet föreslås bestå av följande huvudsakliga åtgärder:

- Förstärkt regionalt och lokalt energi- och klimatarbete, genom bl.a. finansiering av kommuners och landstings arbete med frivilliga energieffektiviseringsavtal.
- Förstärkta insatser för information, rådgivning, teknikupphandling och marknadsintroduktion, nätverksaktiviteter samt införande av ett stödssystem med energikartläggningscheckar.
- Förstärkt myndighetsarbete för att främja ökad energieffektivitet.

Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2010 med förslag till den närmare fördelningen av medlen mellan olika åtgärder. I samband med att programmet upphör efter 2014 kommer det, enligt reger-

ingen, att finnas skäl att utvärdera åtgärderna och undersöka om inriktningen behöver ändras för att målen ska kunna uppnås. Uppföljning och utvärdering kommer att ske kontinuerligt.

I de närmaste följande avsnitten redovisas de insatser för ökad energieffektivisering som föreslås inom olika samhällssektorer. Åtgärder inom bostads- och lokalsektorn redovisas i ett senare avsnitt i betänkandet.

Offentlig sektor

Regeringen anser att statliga myndigheter ska vara ett föredöme i arbetet med energieffektivisering. Detta bör anges i en förordning som ska förtydliga kraven som följer av energitjänstedirektivet och förtydliga hur hänsyn ska tas till effektivare energianvändning vid offentlig upphandling. Energimyndigheten bör få i uppdrag att ge statliga myndigheter råd och stöd samt att följa upp arbetet.

Vidare bör Energimyndigheten få i uppdrag att ansvara för strategisk samordning, utveckling, uppföljning och utvärdering av offentliga sektorns arbete med energifrågor. Myndigheten bör även få i uppdrag att i samverkan med Konkurrensverket och efter samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomföra en förstudie för att utreda nyttan med, verktygen för och samordningen av produktrelaterad energistatistik vid upphandling i samband med att statistikbehovet för att följa upp energitjänstedirektivets krav utreds. Miljöstyrningsrådet bör i samverkan med Energimyndigheten, där det är lämpligt, anpassa svenska upphandlingskriterier avseende energieffektivitet till internationella standarder och kriteriesystem.

När det gäller frågor om offentlig upphandling avser regeringen att ta samlad ställning i en proposition som bygger på Upphandlingsutredningens förslag (SOU 2006:28). Planen är att propositionen ska överlämnas till riksdagen våren 2010. Redan nu kommer dock statliga myndigheter att åläggas en skyldighet att vid upphandling beakta energieffektivitet som tilldelningskriterium i de fall det finns en etablerad energimärkning.

Vidare finner regeringen att det bästa sättet att reglera den offentliga sektorns uppgift att vara ett föredöme för energieffektivisering är genom en förordning som ska tillämpas generellt för statliga myndigheter och gälla till åtminstone 2020. Regeringen avser att under 2009 fatta beslut om en ny förordning för ändamålet.

Regeringen ämnar vidare återkomma i budgetpropositionen för 2010 med inriktningen för länsstyrelsernas arbete med bl.a. energieffektivisering inom ramen för energi- och klimatarbetet.

Vidare avser regeringen att förstärka energi- och klimatarbetet i de kommuner och landsting som tecknar frivilliga avtal om energieffektivisering med Energimyndigheten. Förutsättningen för ett utökat stöd är bl.a. att kommunen sätter ett mål för energieffektivisering och antar en handlingsplan för perioden 2010–2014.

I syfte att samordna det energieffektiviseringsarbete som följer av energitjänstedirektivet bör ett särskilt råd – Energieffektiviseringsrådet – inrättas vid Energimyndigheten. Rådet ska ha representation från berörda myndigheter och rådets uppgift bör vara att samordna de svenska energieffektiviseringsinsatser som följer av energitjänstedirektivet. I samband med att den andra nationella handlingsplanen lämnas 2011 bör rådets verksamhet utvärderas för att man ska se vilka resultat rådet har uppnått och, om det finns anledning, ompröva rådets roll och funktion.

Näringslivets energieffektivisering

De styrmedel som styr mot energieffektivisering inom näringslivet är främst energi- och miljöbeskattning, Program för energieffektivisering inom energiintensiv industri (PFE), EU:s system för handel med utsläppsrätter och miljöbalkens energihushållningsregel som kan tillämpas både vid tillsyn och vid prövning av miljöfarliga verksamheter.

Regeringen anser att PFE har bidragit till en ökad energieffektivisering i industrin. Programmet bör fortsätta med samma inriktning och med samma målgrupp av energiintensiva företag som i dag. En utvidgning av PFE till att omfatta även icke energiintensiva företag är sålunda inte aktuell. Energimyndigheten bör ges rollen som tillsynsvägläddande myndighet i energihushållningsfrågor. Möjligheterna att integrera bestämmelser om energikartläggning och andra komponenter som ingår i lagen som reglerar PFE (2004:1196) i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd bör utredas.

Lagen gällande PFE behöver enligt regeringen också gås igenom för att klargöra behov av anpassningar till följd av en situation där det kommer att finnas deltagande företag med delvis olika förutsättningar. Regeringen avser att ge Energimyndigheten i uppdrag att utreda dessa frågor. Förslag till eventuella lagändringar bör föreläggas riksdagen senast våren 2010.

Regeringen anser att insatserna för energieffektivisering i mindre och medelstora företag bör förstärkas och föreslår att det införs ett bidrag, en s.k. energikartlägningscheck, under perioden 2010–2014. För det andra förstärks energirådgivningen till företag generellt sett. Särskilda insatser bör fortsatt bedrivas för små och medelstora företag. Energimyndigheten kommer att ges i uppdrag att administrera och följa upp dessa båda insatser.

Gränsen för vilka företag som ska omfattas av energikartlägningsbidraget behöver, enligt regeringen, övervägas närmare liksom även beloppets storlek. Åtgärden ska finansieras inom ramen för det femåriga program för energieffektivisering som presenteras i denna proposition. Regeringen avser att återkomma till anslagsfrågan i budgetpropositionen för 2010.

Ytterligare insatser och överväganden

Regeringen anser att de areella näringarnas energianvändning, inklusive trädgårdsnäringen, bör kartläggas. Efter kartläggningen kommer regeringen att överväga behovet av åtgärder för en effektiv energianvändning inom de areella näringarna.

Vidare ämnar regeringen att inom ramen för det femåriga energieffektiviseringsprogrammet satsa på utökade stöd för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiva produkter och tjänster för industri, bostäder och service samt transporter. Utöver detta bör en fortsatt satsning på areella näringar göras. En särskild satsning bör göras för att utveckla energieffektiv teknik för små företag. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2010 angående de medel som ska anvisas till teknikupphandling och marknadsintroduktion.

Energimyndigheten bör vidare ges i uppdrag att bevaka marknadens utveckling och att fortsätta sina satsningar på information kring energitjänster och energieffektiva produkter samt kompetensförstärkning och upphandlingsstöd. Myndigheten bör även fortsättningsvis följa det standardiseringsarbete av energitjänster som pågår på EU-nivå för att i ett senare skede utreda behoven av certifiering eller ackreditering.

Energimyndigheten bör även ges i uppdrag att genomföra Sveriges förpliktelser enligt energitjänstedirektivet när det gäller finansiella instrument för energibesparingar genom att utveckla t.ex. nya tjänster för sin webbplats. Uppdraget ska genomföras i samråd med Boverket och andra berörda myndigheter samt energieffektiviseringsbranschen.

Regeringen anser inte att det finns underlag som tyder på att de tariffkonstruktioner som används av el- och fjärrvärmeföretag skulle motverka motiverad energieffektivisering. Energimarknadsinspektionen bör dock ges i uppdrag att i samråd med Energimyndigheten kontinuerligt följa utvecklingen av tariffkonstruktioner för el, fjärrvärme och gas.

Energieffektivisering inom transportsektorn

Transportsektorn står för drygt en tredjedel av den slutliga energianvändningen i Sverige. Drygt 90 % av energin användes inom vägtransporter, huvudsakligen för drift av personbilar och tunga transporter.

Regeringen ser åtgärder för energieffektivisering inom transportsektorn som viktiga för att bryta den trend av såväl ökad energianvändning som ökade utsläpp av klimatpåverkande gaser som nu råder. Energieffektivisering kan ses som en delmängd i arbetet med att minska klimatpåverkan från sektorn.

I klimatpropositionen presenterar regeringen flera förslag till förändrad beskattning för att minska utsläppen av koldioxid och effektivisera energianvändningen inom transportsektorn. Parallellt med denna energiproposition lägger regeringen även en proposition (prop. 2008/09:93) med förslag till ändrad och förenklad målstruktur för transportpolitiken som bl.a. tar utgångspunkt i nödvändigheten att transportsystemet effektiviseras.

Regeringen anger vidare att det är angeläget att transportpolitiken och transportsystemet utformas så att rese- och transportbehovet kan tillgodoses på ett sätt som stimulerar till och skapar goda förutsättningar för klimatsmartare, energieffektivare och säkrare lösningar. Regeringen avser att presentera förslag på de åtgärder och styrmedel som behövs för att energi- och klimatåtagandena säkerställs.

I den här aktuella energipropositionen redovisar regeringen sin bedömning av energieffektivisering med el i transportsektorn, s.k. sparsam körning (eco driving) och samhällsplaneringsåtgärder för resurssnåla transporter. Dessa bedömningar refereras inte närmare i detta betänkande.

Motionerna

El ska användas till de ändamål där den har högst verkningsgrad, framhålls det i flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp). Motionärerna förordar en politik som tryggar den svenska tillgången till el och upprätthåller effekten i energisystemet. Utgångspunkten är att Sverige har goda förutsättningar att klara detta och motionärerna framhåller att prognoser visar på ett mycket kraftigt elöverskott i Sverige under de kommande trettio åren även utan att ytterligare åtgärder vidtas. Till detta kommer en höjning av ambitionerna för elcertifikatssystemet samt en fortsatt utbyggnad av den förnybara elproduktionen åren därefter.

Motionärerna förordar en elväxling från energislösande lågproduktiv användning i främst den icke energiintensiva industrin och hushållen till högproduktiv produktion i process- och tillverkningsindustrin samt utbyggnad av järnvägar och effektiva el- och hybridbilar. Målet bör vara 25 % effektivare energianvändning 2020, jämfört med regeringens mål om 20 %.

Vidare vill de främja effektivare elanvändning genom ett system med vita elcertifikat. Det är ett styrmedel där staten sätter ett obligatoriskt mål för energibesparingar och beslutar om hur handel av certifikat ska ske.

Stöd till effektivisering i form av t.ex. klimatinvesteringsprogram eller program för effektivisering av offentliga lokaler bör, enligt motionärerna, också prövas. Riktad offentlig teknikupphandling bör stödjas och administreras av Energimyndigheten. För alla hushåll bör det införas obligatorisk, individuell och timvis mätning med eget kostnadsansvar för förbrukningen av el.

Enligt motionärernas uppfattning bör programmet för energieffektivisering i energiintensiva industriföretag (PFE) utvidgas till hela verkstadsindustrin. Det ska bidra till effektivare elanvändning och starkare konkurrenskraft inom svensk industri.

Energieffektiviseringsforskningen bör också stärkas. Motionärerna anser att samarbetet mellan basindustrin och de tekniska högskolorna bör utvecklas. Forskningen om branschspecifik energieffektivisering behöver dessutom stärkas.

Behovet av eleffektiviserande åtgärder behöver uppmärksammas och stimuleras även inom den icke energiintensiva industrin och inom tjänstesektorn. Mot den bakgrunden vill motionärerna bygga ut energi- och klimatrådgivningen för såväl hushåll som företag.

I dag har vi alltfler maskiner i våra hem och på våra arbetsplatser som står i vänteläge (standby) när de inte används, sägs det i motion 2008/09: N267 (s). För att minska energianvändningen bör brukarna upplysas om vilken energibesparing det innebär att helt stänga av apparaterna i stället för att låta dem stå i standbyläge. Enligt motionären bör det även ställas krav på att tillverkarna utvecklar system som gör det enkelt att slå ifrån standbyläge. Det är vidare angeläget att Energimyndigheten, Boverket, Konsumentverket och Naturvårdsverket tillsammans med bl.a. kommunala energirådgivare fortsätter arbetet på temat Bli energismart!

I Storbritannien kan små och medelstora företag låna upp till 100 000 pund räntefritt för att ersätta eller upgradera befintlig utrustning med en energieffektivare version, sägs det i motion 2008/09:N331 (s). Räntefria lån kan också utgå till små och medelstora företag som vill konvertera till förnybar energi som solvärme, biomassa eller värmepump. Motionärerna anser att regeringen bör undersöka om det går att införa ett liknande system i Sverige.

Insatserna för energieffektivisering har minskat och energieffektiviseringen har saktat in, sägs det i Socialdemokraternas kommittémotion 2008/09: N430. Enligt motionärerna är detta mycket olyckligt då många åtgärder för energieffektivisering inte genomförs trots att de betalar sig redan på kort sikt. Motionärerna förordar därför en kraftigt accelererad takt i energieffektiviseringsarbetet som väntas resultera i en kraftigt ökad efterfrågan på energitjänster av olika slag. Detta minskar inte bara energiförbrukningen utan skapar också kvalificerade arbetstillfällen.

Motionärerna vill ge elkunderna återbäring på de höga energipriserna och stöd till den som vill investera i klimatsmart uppvärmning eller minska sin förbrukning. Genom att införa s.k. vita certifikat åläggs elleverantörer att effektivisera motsvarande en viss andel av den mängd el de säljer. De vita certifikaten ska minska onödig energianvändning och utnyttja ny energismart teknik vilket leder till ett snabbare effektiviseringsarbete. Investeringarna i effektivare och klimativänligare elanvändning kommer att ta fart och hushållens förbrukning kommer därmed att sjunka. Fastighetsbolagen får starka incitament att minska elförbrukningen.

Vidare vill motionärerna att den kommunala energi- och klimatrådgivningen ska utökas, och att fler hushåll och företag ska erbjudas hjälp. Fler energirådgivare ska utbildas och fler utbildningar i energieffektivisering ska anordnas. Offentliga lokaler ska fungera som testmarknader för utprovningen av ny teknik. Nya verktyg och metoder för energieffektivisering ska tas fram. Oavsett var man bor ska man alltid ha tillgång till en kompetent och oberoende rådgivning. Även företag ska omfattas av denna service. Motionärerna vill dessutom kraftsamla stödet till kommersialisering

av ny energiteknik, teknikupphandling och testmarknader till ett anslag. Detta nya anslag kompletterar och ska samordnas med klimatbonusen, klimatinvesteringsprogrammen, det nya biogasprogrammet och de kraftigt ökade resurserna till energiforskning. Den kraftigt utbyggda energi- och klimatrådgivning som föreslås ska särskilt främja ny energiteknik. Sammantaget innebär detta en ökad efterfrågan på ny energiteknik och skapande av viktiga referensmarknader för nya klimatsmarta produkter och svenska företag.

Vissa kompletterande uppgifter

Energimyndigheten om effektivare energianvändning

Energimyndigheten gör i sin årsredovisning för 2008 bedömningen att arbetet med energieffektivisering har vunnit gehör som det mest genomgripande sättet att åstadkomma snabba och långsiktiga förändringar av energianvändningen, och att detta bidrar väsentligt till samhällets strävan efter ett långsiktigt hållbart energisystem.

Myndigheten har under 2008 vid sidan av PFE, energi- och klimatrådgivning, energikontor och testverksamhet beviljat 58,8 miljoner kronor för insatser rörande teknikupphandling och marknadsintroduktion. Energimyndigheten står för 40 % av projektkostnaderna vid denna typ av insatser. Projektägarna, främst företag och organisationer, står för resterande del av kostnaderna.

Program för energieffektivisering inom industrin (PFE)

I december 2004 fattade riksdagen beslut om propositionen Program för energieffektivisering, m.m. (prop. 2003/04:170, bet. 2004/05:NU7). Beslutet innebär att energiintensiva företag som i sina industriella verksamheter använder el i tillverkningsprocessen ges möjlighet att delta i femåriga program för energieffektivisering (PFE).

Enligt Energimyndigheten har PFE lett till ökad legitimitet åt energifrågorna och myndigheten förväntar sig ytterligare effektiviseringar under den kvarvarande programperioden vilka kommer att redovisas i samband med femårsredovisningen. Enligt Energimyndigheten tyder mycket därför på att den totala energieffektiviseringen inom PFE kommer att bli långt större än den som har rapporterats hittills.

Vita certifikat

Vita certifikat är ett styrmedel som syftar till att ålägga kvotpliktiga aktörer att ta fram lösningar för att nå mål om energieffektivisering. Priset på vita certifikat sätts på marknaden. På motsvarande sätt som för elcertifikaten när det gäller förnybar energi kan energieffektivisering därmed stimuleras utan att statskassan belastas.

Hösten 2006 presenterade Energimyndigheten en rapport om vita certifikat (ER 2006:41). Myndigheten gjorde bedömningen att vita certifikat kan vara ett intressant styrmedel, men att utmaningarna med att få ett sådant certifikatsystem att fungera inte ska underskattas. Den ansåg det också vara för tidigt att införa ytterligare ett marknadsbaserat system. Systemen med utsläppshandel och elcertifikat behöver få verka ytterligare en tid innan tillräckliga erfarenheter av dessa redan införda system kan dras och användas inför framtiden. För att man ska kunna ta ställning till om vita certifikat ska införas behöver en bred utredning göras. Om nya styrmedel införs bör de, enligt Energimyndigheten, kunna ersätta andra befintliga styrmedel.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket påpekade även i underlaget till Kontrollstation 2008 (Styrmedel i klimatpolitiken – Delrapport 2) att det är för tidigt att införa ytterligare ett marknadsbaserat system i Sverige. Klimatberedningen ansåg att det bör utredas om och hur ett system med vita certifikat kan genomföras samt att utländska erfarenheter bör inhämtas (SOU 2008:24 s. 237).

Ekodesign, standby och off-mode

EU:s s.k. ekodesigndirektiv ställer krav på att tillverkaren ska ta hänsyn till energiförbrukning och miljöpåverkan i alla led av en produkts livscykel. Kraven i ekodesigndirektivet införs i EU:s medlemsländer i tre steg. Redan 2005 trädde ramdirektivet i kraft. Det infördes i Sverige genom lagen (2008:112) om ekodesign, som trädde i kraft den 1 maj 2008 (prop. 2007/08:36, bet 2007/08:NU6). De produktspecifika kraven införs sedan i form av EU-förordningar som blir direkt gällande i medlemsländerna.

Produktkrav för standby- och off-modeförbrukning antogs av EU-kommissionen den 17 december 2008 och började gälla den 7 januari 2009. Kortfattat innebär detta att en ny produkt fr.o.m. ett år efter införandet av produktkraven får dra högst 1,0 W i s.k. off-mode- och i standbyläge eller 2 W om den har display. Fyra år efter införandet ska den högsta tillåtna gränsen vara 0,5 W för off-mode och standby. För specialfunktioner tillåts högre värden.

Tidigare riksdagsbehandling

I maj 2008 tog näringsutskottet senast ställning till motionsyrkanden om åtgärder för ökad energieffektivisering (bet. 2007/08:NU12). Utskottet konstaterade att energieffektivisering är en viktig del i arbetet med att åstadkomma en trygg energiförsörjning, med hänsyn tagen till miljö och klimat. Utskottet noterade vidare att Energieffektiviseringsutredningen under våren 2008 hade presenterat ett förslag till en nationell handlingsplan för energieffektivisering (SOU 2008:25).

Beträffande vita certifikat ställde sig utskottet bakom regeringens uppfattning vilket innebär att utskottet vid tidpunkten inte ville förordna införandet av ett sådant system. Utskottet hänvisade till att såväl Energimyndighe-

ten som Naturvårdsverket hade gjort bedömningen att det är för tidigt att införa ytterligare marknadsbaserade system i Sverige och att systemen för utsläppshandel och elcertifikat behöver få verka ytterligare innan tillräckliga erfarenheter finns. Utskottet ansåg också att frågan torde kräva ytterligare klarlägganden, bl.a. mot bakgrund av Klimatberedningens slutsats om att frågan bör utredas. Aktuella motionsyrkanden avstyrktes. I en reservation (s, v, mp) framfördes krav på att regeringen skulle ta fram ett regelverk för vita certifikat.

Våren 2008 (bet. 2007/08:N10) behandlade näringsutskottet ett motionsyrkande om räntefria lån till energibesparingar liknande det som återfinns i den nu aktuella motionen 2008/09:N331 (s). Utskottet konstaterade i sitt ställningstagande att det finns en rad olika stödåtgärder i Sverige för att få såväl enskilda som företag att satsa på olika former av energieffektiviseringar. Utskottet såg inget skäl för riksdagen att till regeringen förorda införandet av den i motionen förespråkade modellen och avstyrkte därför den då aktuella motionen.

Utskottets ställningstagande

Klok energiförbrukning innebär att onödig energianvändning undviks och att den energi som används brukas på ett effektivt sätt. Svenska företag och hushåll har under lång tid gynnats av relativt låga elpriser vilket dessvärre har bidragit till att el har förbrukats på ett inte alltid helt genomtänkt sätt. Mot den bakgrunden ser utskottet det som positivt att Energimyndigheten anser att arbetet med energieffektivisering har vunnit gehör som det mest genomgripande sättet att åstadkomma snabba och långsiktiga förändringar av energianvändningen och att detta på ett väsentligt sätt bidrar till samhällets strävan efter ett långsiktigt hållbart energisystem.

Utskottet menar att det femåriga program för effektivare energianvändning som regeringen presenterar i propositionen är ett viktigt steg för att öka medvetenheten om den betydelse som energieffektivisering kan ha för miljö och klimat, för de svenska företagens konkurrenskraft samt inte minst för hushållens ekonomi. Programmets bredd borgar också för att insatserna kommer att ytterligare bidra till möjligheterna att nå de mål för energieffektivisering som regeringen har förslagit och som utskottet har tillstyrkt i föregående avsnitt.

När det gäller de motioner som har väckts på detta område vill utskottet inledningsvis konstatera att det tycks råda en bred samsyn om att olika energieffektiviseringsåtgärder är välkomna. I likhet med vad som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) är det exempelvis regeringens och utskottets uppfattning att el ska användas till de ändamål där den har högst verkningsgrad.

Beträffande s.k. vita certifikat anser utskottet, i likhet med Energimyndigheten och Naturvårdsverket, att det är för tidigt att införa ytterligare ett marknadsbaserat system i Sverige. Elcertifikatssystemet, handeln med

utsläppsrätter samt de förstärkta insatser som föreslås i programmet för energieffektivisering bör ges möjlighet att få verka innan det kan anses vara aktuellt att överväga ett nytt styrmedel.

När det gäller önskemålen i nyssnämnda motion om att det s.k. PFE-programmet ska utvidgas till hela verkstadsindustrin, står utskottet bakom regeringens förslag om att i stället stimulera små och medelstora företags energieffektivisering genom förstärkt energi- och klimatrådgivning och subventionering av energikartläggning. Genom förstärkningen av klimat- och energirådgivningen tillgodoses för övrigt önskemål med den innebörden i motionerna 2008/09:N15 (s, v, mp) och 2008/09:N430 (s). Utskottet anser vidare att en modell med räntefria lån inte bör utredas såsom föreslås i motion 2008/09:N331 (s).

Avslutningsvis kan utskottet konstatera att EU-kommissionen med stöd av det s.k. ekodesigndirektivet i december 2008 har fattat beslut om produktspecifika krav på elapparaters energiförbrukning i standby- eller off-modeläge. Något skäl för riksdagen att agera i linje med vad som föreslås i motion 2008/09:N267 (s) föreligger således inte.

Sammantaget innebär det ovan sagda att utskottet avstyrker samtliga i avsnittet omnämnda motioner i berörda delar.

Energianvändning i bostäder och lokaler

Utskottets förslag i korthet

Ett antal motioner om energianvändningen i bostäder och lokaler avslås av riksdagen. Utskottet hänvisar i sitt ställningstagande bl.a. till de åtgärder för bättre energieffektivisering inom berörd sektor som redovisas i propositionen, till pågående beredning av förslag från Byggprocessutredningen samt till aktuella förhandlingar på EU-nivå om en revidering av direktivet om byggnaders energiprestanda. Skatteutskottets yttrande med anledning av vissa motionsyrkanden med koppling till skatteområdet beaktas också.

Jämför reservation 5 (s, v, mp).

Propositionen

Allmänt

Energianvändningen i bostäder och lokaler utgör en tredjedel av Sveriges slutliga energianvändning. Energianvändningen har varit relativt stabil sedan 1970-talet samtidigt som antalet bostäder har ökat med 40 %. De senaste åren visar en svag tendens till minskad energianvändning. Det innebär att det har skett en kontinuerlig energieffektivisering inom sektorn.

Det har även skett en markant förändring av vilka energislag som används i bostäder och lokaler. Oljeanvändningen har minskat kraftigt sedan 1970-talet och ersatts av fjärrvärme, biobränslen och el. Omkring 60 % av energianvändningen går till uppvärmning och varmvatten. Fjärrvärme dominerar i flerbostadshus och lokaler medan el dominerar i småhus. El utgör sammantaget hälften av den slutliga energianvändningen. Användningen av elvärme har ökat sedan 1970-talet men har börjat minska efter en topp i början av 1990-talet. Användningen av hushållsel och driftel har också ökat kraftigt sedan 1970-talet, vilket främst förklaras av ett ökat antal elapparater i hushåll och kontor. En ökad användning av datorer bidrar till den ökade elanvändningen.

Befintliga mål och styrmedel

Sverige har som ett nationellt miljödeltmål att minska den totala energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler. Minskningen bör vara 20 % till 2020 och 50 % till 2050 i förhållande till användningen 1995. Till 2020 ska beroendet av fossila bränslen för energianvändningen i bebyggelsesektorn vara brutet, samtidigt som andelen förnybar energi ökar kontinuerligt. Målet ska följas upp utifrån dess konsekvenser för miljön, den ekonomiska tillväxten och konkurrenskraften. Eftersom miljöeffekterna är olika för olika energislag bör hänsyn tas till olika energislags omvandlingsförluster och miljökonsekvenser ur ett livscykelperspektiv.

Det finns en rad styrmedel som påverkar energianvändningen och utsläppen av växthusgaser från bostäder och lokaler. Ett fortsatt centralt styrmedel är energi- och koldioxidskatter. Bebyggelsesektorn omfattas fullt ut av dessa skatter.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda har genomförts i svensk lagstiftning bl.a. genom lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader. Lagens syfte är att främja en effektiv energianvändning och en god inomhusmiljö i byggnader. Byggnadens ägare ska, under vissa i lagen angivna förutsättningar, låta upprätta en energideklaration vid bl.a. uppförande av en byggnad samt vid försäljning och uthyrning av en byggnad. Flerbostadshus och lokaler som är större än 1 000 m² ska vara energideklarerade senast den 31 december 2008. Småhus som säljs och nya byggnader ska energideklarerars från 2009.

Regeringen har givit Boverket i uppdrag att under 2009 följa upp hur systemet med energideklarationer har införts. Verket ska också följa upp i vilken utsträckning fastighetsägare genomfört eller planerar att genomföra de åtgärder som föreslagits i energideklarationen. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2009 till Regeringskansliet.

För en närmare beskrivning av övriga befintliga styrmedel inom sektorn hänvisas till propositionen (s. 120 f.)

Nya styrmedel för bebyggelsesektorn

Utöver systemet med energideklarationer har regeringen nyligen föreslagit att det ska införas ett system med skattereduktion för utgifter för arbete i form av reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad (ROT-arbete). Systemet med skattereduktion tillsammans med energideklarationerna är två styrmedel som, enligt regeringen, har potential att leda till en ökad andel genomförda energieffektiviseringsåtgärder och därmed bidra till målet om 20 % effektivare energianvändning till 2020. Regeringen påpekar att det är samhällsekonomiskt fördelaktigt om de åtgärder som identifieras i energideklarationerna också genomförs.

Regeringen anser vidare att det är en rimlig utgångspunkt för staten att förstärka effekten av redan existerande styrmedel genom att undanröja framför allt kunskaps- och informationsbrister i stället för att införa fler styrmedel riktade mot samma målgrupp. Regeringen avser därför att införa en samlad informations- och rådgivningsportal för att främja ett ökat genomförande av åtgärderna i energideklarationer för byggnader. Syftet är att fokusera och skraddarsy informations- och rådgivningsinsatser för olika grupper av byggnadsägare med energideklaration. Energimyndigheten kommer att få i uppdrag att i nära samarbete med Boverket utforma, inrätta och driva portalen. Åtgärden ska finansieras inom ramen för det femåriga program för energieffektivisering som presenteras i propositionen. Regeringen ämnar återkomma till anslagsfrågan i budgetpropositionen för 2010.

Regeringen anser att arbetet med energihushållningskrav i samband med en ändring av en byggnad bör fortsätta. Krav på effektivare energianvändning bör ställas i samband med att olika åtgärder för ombyggnad och underhåll vidtas i byggnader. Regeringens grundläggande syn är fortsatt att det är av yttersta vikt att möjligheter till energieffektivisering tas till vara vid ändring av en byggnad. Som skäl till sin bedömning hänvisar regeringen bl.a. till att Energieffektiviseringsutredningen har framhållit att det finns stor potential för energieffektivisering i befintliga byggnader och att det är väsentligt att möjligheterna till energieffektivisering bör tas till vara i samband med förestående omfattande renoveringar i bl.a. de s.k. miljonprogramsområdena. Lönsamheten för effektiviseringsåtgärder är i allmänhet väsentligt bättre i samband med renovering än som enskilda åtgärder.

Boverket har på regeringens uppdrag utrett lämpliga åtgärder för att effektivisera energianvändningen i befintliga byggnader. Regeringen stöder detta arbete. Utarbetandet av energieffektiviseringskrav vid ändring av en byggnad har dock visat sig vara förenat med svårigheter när det gäller definitioner och gränsdragningar. Byggprocessutredningen har i sitt betänkande *Bygg – helt enkelt!* (SOU 2008:68) föreslagit vissa möjligheter att ställa krav på energieffektiviseringsåtgärder vid viss ombyggnad och ändring av byggnader. Utredningens förslag har remissbehandlats, och beredning av det samlade materialet pågår inom Regeringskansliet.

Med hänsyn tagen till nyss redovisade arbeten som berör energianvändningen i byggnader och pågående förhandlingar om förslaget till revidering av direktivet om byggnaders energiprestanda som inletts i år, anser regeringen att det för närvarande inte är lämpligt att ta ställning till de åtgärder som Energieffektiviseringsutredningen har föreslagit. Regeringens grundläggande syn är dock fortsatt att det är angeläget att möjligheter till energieffektivisering tas till vara.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2009 givit Boverket i uppdrag att utvärdera nybyggnadskraven och föreslå eventuella revideringar. Myndigheten ska redovisa uppföljningen av uppdraget senast den 15 december 2009.

Regeringen anser att det bör tas fram en nationell strategi för att främja lågenergibyggnader. Krav på upprättande av nationella handlingsplaner för byggnader som har bra energi- och klimategenskaper förhandlas för närvarande på EU-nivå inom ramen för revidering av direktivet om byggnaders energiprestanda. Den svenska nationella strategin ska beakta resultatet av förhandlingarna på EU-nivå.

Regeringen anser att krav på individuell mätning av varmvatten och el bör införas vid uppförande och ändring av byggnader som inrymmer bostäder, om det inte är oskäligt. Den närmare utformningen av sådana krav bör samordnas med övriga förslag som ska läggas i regeringens kommande proposition om översyn av plan- och bygglagstiftningen. Energimyndigheten bör ges i uppdrag att följa utvecklingen av behovet av krav på separat debitering. Energimarknadsinspektionen bör ges i uppdrag att i samråd med Energimyndigheten kartlägga hur mätning och debitering av verksamhetsel sker i lokaler. Kartläggningen ska även omfatta en inventering av möjligheter att övergå till individuell mätning.

Värmemätning i flerbostadshus är, enligt Energieffektiviseringsutredningen, mer komplicerad och sannolikt mindre lönsam än varmvattenmätning. Regeringen anser att det i dagsläget inte finns skäl att införa krav på individuell mätning och debitering av värme. Ett starkt skäl för detta är att fastighetsägarnas incitament för att vidta effektiva energieffektiviseringsåtgärder inte ska motverkas.

Energieffektiviseringsutredningen anser att utvecklingen mot ett allt större inslag av kollektiv mätning av el är negativ, eftersom den motverkar en lönsam och effektiv energianvändning. Regeringen delar utredningens uppfattning och anser att krav bör ställas på individuell mätning av el för att stoppa utbredningen av kollektiv mätning. Kravet bör gälla vid uppförande och ändring av byggnader som inrymmer bostäder. Vidare anser regeringen att det bör genomföras en kartläggning av förekomsten av kollektiv mätning av el i lokaler som underlag för ett eventuellt framtida beslut om införande av individuell mätning.

Av regelförenklingsskäl bör man avvakta med att införa krav på separat debitering av energianvändning. Regeringen avser dock att ge Energimyndigheten i uppdrag att noggrant följa utvecklingen på området inom ramen för myndighetens arbete med energieffektiviseringsfrågor.

Motionerna

En ökad energieffektivisering i bostäder är ett prioriterat område i våra partiers energi- och klimatpolitik, sägs det i flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp). Då bostadssektorn står för en dryg tredjedel av Sveriges energianvändning behöver stora energibesparande åtgärder vidtas i hela bostadsbeståndet under de kommande åren. I motionen presenteras riktlinjerna för en långsiktigt hållbar och klimatsmart bostadspolitik tillsammans med åtgärder som är viktiga att genomföra. Motionärerna anser att det behövs nya styrmedel för att den fulla potentialen ska kunna nås när det gäller att spara energi i bostadssektorn och föreslår att normerna för energiförbrukning vid nybyggnation ska skärpas. Parallellt med detta bör en översyn av kravens tekniska utformning göras. Motionärerna avser att under kommande år återkomma med förslag till riktlinjer för skärpta energinormer vid nybyggnation som även kan kombineras med ett ökat stöd till kunskapsuppbyggnad om utformning av bl.a. lågenergi- och passivhus.

Motionärerna anser också att ett nytt krav om energihushållning i samband med ombyggnation och ändringsåtgärder bör övervägas då den största effektiviseringspotentialen finns i den befintliga bebyggelsen. Möjligheten att ställa legala krav på energihushållningsåtgärder i samband med ombyggnation bör undersökas som ett komplement till de övriga ekonomiska styrmedel som motionärerna föreslår.

Energi- och klimatrådgivningen till hushåll och företag behöver, enligt motionärerna, förstärkas. Den kommunala energirådgivningen fyller en viktig funktion, och systemet med energideklarationer är en betydelsefull förstärkning som leder till skärpt uppmärksamhet på byggnaders energi- och klimatprestanda. Efter en genomförd energideklaration uppstår ofta också ett behov av en fördjupad utvärdering och miljöutredning av hur de föreslagna åtgärderna bäst ska kunna genomföras. För detta behövs ofta stöd av kompetenta konsulter. Motionärerna avser att återkomma med förslag om hur en förstärkt energirådgivning till hushåll och företag ska utformas.

I flerpartimotionen föreslås också införandet av ett investeringsstöd för energieffektiviseringsåtgärder och klimatsmarta lösningar i bostäder. Det kan behövas ett incitament i form av ett investeringsstöd som kan göra åtgärder som står nära gränsen till lönsamhet genomförbara. Stödet bör vara teknikneutralt och premiera energibesparingar och minskade klimatutsläpp från byggnaderna. Motionärerna avser att under kommande år återkomma med förslag om utformningen av ett sådant stöd. Vid utformningen av stödet bör situationen i miljonprogramsområdena särskilt uppmärksammas.

Motionärerna anser att det s.k. ROT-avdraget bör vara tillfälligt, kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter och utformas på ett sådant sätt att miljöåtgärder eller energibesparande åtgärder särskilt främ-

jas. Vidare bör det införas ett stöd till energi- och klimatinvesteringar i offentliga lokaler. Motionärerna anser att ett sådant stöd är särskilt viktigt under den rådande lågkonjunkturen.

Fler bostadsområden bör planeras utifrån principen om att bli energimäsigt självförsörjande, sägs det i motion 2008/09:C367 (s). Bostadssektorn bör öka takten för att bryta oljeberoendet, och regeringen behöver presentera en tidsplan för när oljeberoendet inom bostadssektorn ska vara brutet.

I motion 2008/09:N218 (m) framhålls att stödet för att konvertera oljepannor stimulerar användningen av fjärrvärme eller uppvärmning från biobränsle, värmepump eller solvärme. Målet med omställningen är att minska hushållens oljeberoende. Stödet är, enligt motionären, ett bra sätt att förbättra miljön samtidigt som hushållens oljeberoende minskar. Av klimatskäl bör regeringen åter pröva omställningsbidrag för oljepannor som en stimulansåtgärd och se över hur man kan minska beroendet av direktverkande el för uppvärmning.

En modell där räntebidrag alternativt skattereduktion ges vid investeringar som tydligt reducerar energianvändningen skulle förenkla stödgivningen i samband med miljöinvesteringar, sägs det i motion 2008/09:N228 (c). Intresseorganisationen Villaägarna har presenterat ett utkast till modell i den här riktningen som förefaller intressant. Hur en sådan modell ska utformas i detalj bör analyseras vidare av regeringen. Det viktiga är att modellen ska främja investeringar i energieffektiva och utsläppsreducerande åtgärder.

Den fasta kostnaden för certifikatet står för en relativt stor del av den totala elkostnaden, framhålls det i motion 2008/09:N369 (kd). I vissa flerfamiljshus har man valt att ha ett gemensamt elabonnemang så att kostnaden för certifikatet slås ut på alla boende. Denna modell främjar inte hushållning av el. Det borde, enligt motionären, finnas krav på någon form av individanpassad avläsning för att främja miljömedvetenheten.

I Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 betonas att ökad energieffektivisering i bostäder är en viktig del av partiets klimatpolitik. Motionärerna pekar på att bostadssektorn står för drygt en tredjedel av Sveriges energianvändning och att stora energibesparande åtgärder behöver vidtas i hela bostadsbeståndet under de kommande åren. För att drastiskt minska bostadssektorns energianvändning behövs det, enligt motionärerna, en tydligare politisk riktning och effektiva styrmedel.

Motionärerna föreslår att det formuleras ett nytt mål om energieffektivisering i bostadssektorn. Målet ska utgå från total energianvändning för uppvärmning, varmvatten och kylbehov och inte som i dag vara relaterat till uppvärmd yta. Målet utgår från maximal bedömd ekonomisk potential (ca 40 TWh minskning) och innebär en halvering av energianvändningen inom sektorn till 2050.

Vidare föreslås ett investeringsstöd för energieffektiviseringsåtgärder i bostäder. Syftet är att uppmuntra till lönsamma åtgärder och att ersätta merkostnader i samband med renovering. Grundtanken är att stora energibesparingar ska ge högre investeringsstöd, och stödet ska omfatta en ram om 1 miljard kronor per år.

Motionärerna vill även införa ett nytt krav om energihushållning i samband med ombyggnation och ändringsåtgärder. Kravet innebär att energieffektiviseringsåtgärder måste genomföras så att byggnaden efter ombyggnation når ned till en förbrukning om 110 kilowattimmar per kvadratmeter (kWh/m²) eller minst 40 % lägre energiförbrukning. Vidare föreslås en skärpning av nybyggnadsnormen som innebär att den fr.o.m. 2009 sänks till 90 kWh/m² och att en ytterligare sänkning till 70 kWh/m² genomförs från och med 2012. Parallellt med detta genomförs en översyn av kraven med utgångspunkt i att dessa ska omformuleras till att gälla tillförd primärenergi i stället för som i dag köpt energi. Kraven som gäller eluppvärmda hus skärps på motsvarande sätt.

Med hänvisning till att det finns teknik som är enkel och lättillgänglig föreslår motionärerna också att det införs ett nytt krav på individuell mätning och debitering av varmvatten. Kravet ska gälla vid både om- och nybyggnation.

Vissa kompletterande uppgifter

Mål för energianvändning i byggnader

I april 1999 fastställde riksdagen 15 nationella miljö kvalitetsmål (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6). Ett av dessa mål avser God bebyggd miljö. Miljömålet omfattar sju delmål. Ett av dessa innebär att den totala energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler ska minska. Minskningen bör vara 20 % till 2020 och 50 % till 2050 i förhållande till användningen 1995. Till 2020 ska beroendet av fossila bränslen för energianvändningen i bebyggelsesektorn vara brutet, samtidigt som andelen förnybar energi ökar kontinuerligt. I den senaste fördjupade utvärderingen av miljömålen som överlämnades till regeringen i mars 2008 föreslog det s.k. Miljömålsrådet ingen förändring av det aktuella delmålet.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2009 och i mars 2009 tog *civilutskottet* ställning till ett antal motionsyrkanden med identisk eller snarlik lydelse som några av dem som nu är aktuella (se bet. 2008/09: CU1 och bet. 2008/09: CU30). I det följande redovisas *civilutskottets* ställningstaganden.

Beträffande *mål för energianvändning inom bostadssektorn* erinrade *civilutskottet* om att Miljömålsrådet har överlämnat en utvärdering av det pågående arbetet för att uppnå de uppställda målen till regeringen, och

utskottet ansåg att regeringens ställningstagande vad gäller delmålet Energianvändning m.m. i byggnader bör avvaktas (bet. 2008/09:CU30). Vidare pekade utskottet på att frågan om mål för energianvändning i byggnader också har samband med de mer övergripande och vägledande mål för energieffektivisering som utgår från EG-direktivet om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster. Utskottet konstaterade att regeringen i den här aktuella propositionen (prop. 2008/09:163) föreslår att dessa mål ska ligga fast tills vidare. Motionerna avstyrktes.

I fråga om *energiushållningskrav vid ny- och ombyggnad* konstaterade civilutskottet att nya regler avseende de tekniska egenskapskraven i den s.k. byggnadsverkslagen (1994:847) i fråga om bl.a. energihushållning och värmeisolering nyligen har trätt i kraft (bet. 2008/09:CU30). Därutöver pågår ett arbete som kan resultera i ytterligare förändringar i dessa föreskrifter, bl.a. till följd av EU-kommissionens förslag till omarbetning av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda. Vidare noterade utskottet att regeringen i den nu aktuella propositionen lämnar en redovisning av arbetet med skärpta regler och insatser för energieffektivisering i bebyggelsen och att regeringen där framhåller att det är av yttersta vikt att möjligheterna till energieffektivisering tas till vara vid ändring av en byggnad. Med hänvisning bl.a. till förhandlingarna om förslaget till en revidering av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda och ett pågående arbete med att utarbeta energieffektiviseringskrav vid ändring av en byggnad gör regeringen bedömningen att ett närmare ställningstagande till Energieffektiviseringsutredningens förslag i frågan bör anstå till vidare. Regeringen anser att de aktuella frågorna i stället bör bedömas på ett samordnat sätt i den kommande propositionen om plan- och bygglagstiftningen. Vidare konstaterar regeringen att Energieffektiviseringsutredningens förslag om en utvärdering av de gällande energihushållningskraven vid nybyggnad redan är tillgodosett genom ett uppdrag till Boverket.

Sammanfattningsvis ansåg utskottet, liksom regeringen, att resultaten av det pågående arbetet bör avvaktas. De aktuella motionerna avstyrktes.

När det gäller frågan om *individuell mätning av varmvatten* konstaterade civilutskottet att förslag om sådan mätning har lagts fram av bl.a. Energieffektiviseringsutredningen (bet. 2008/09:CU30). Vidare refererade utskottet det som regeringen anfört i frågan i den proposition som behandlas i detta betänkande. Utskottet delade regeringens bedömning vad gäller införande av krav på individuell mätning av förbrukningen av varmvatten. Ett närmare ställningstagande till utformningen av sådana krav bör således kunna anstå i avvaktan på den aviserade propositionen om plan- och bygglagstiftningen. Den aktuella motionen avstyrktes.

Beträffande *stöd till miljöprogrammets bostadsområden* erinrade civilutskottet hösten 2008 om att utskottet under våren samma år hade avstyrkt ett antal motioner med liknande inriktning (bet. 2008/09:CU1).

Vid det tidigare tillfället hade utskottet bl.a. noterat att det finns ett behov av att förbättra byggnadernas energieffektivitet. Utskottet framhöll vidare att det primära ansvaret för att underhålla och förnya de aktuella fastigheterna ligger på fastighetsägarna. Det är således inte rimligt att begära att staten ska överta en del av detta ansvar genom subventioner till de fastighetsägare som av olika skäl inte underhållit sitt bostadsbestånd. Samtidigt kan olika statliga åtgärder för att stimulera vissa ur samhällssynpunkt angelägna åtgärder även komma det aktuella fastighetsbeståndet till del. Utskottet pekade vidare på att det vid flera statliga myndigheter bedrivs ett arbete med inriktning på kunskapsutveckling, erfarenhetsutbyte och att stödja en samverkan mellan olika aktörer.

Härutöver erinrade civilutskottet om den då pågående beredningen av utredningsbetänkandet EU, allmännyttan och hyrorna (SOU 2008:38). Utredningen behandlade bl.a. frågor om de centrala förutsättningarna för de kommunala bostadsföretagens investeringar i sitt bostadsbestånd. Därutöver ansåg utskottet att flera av de åtgärder som regeringen inriktar sitt arbete på inom bostadspolitiken kan få betydelse för möjligheterna att förnya miljonprogrammets bostadsbestånd. Det gäller exempelvis åtgärder som kan bidra till en bättre variation av upplåtelseformerna inom ett bostadsområde. Sammanfattningsvis avstyrkte civilutskottet de då aktuella motionsyrkandena om statligt stöd till miljonprogrammets bostadsområden.

Våren 2008 tog *näringsutskottet* ställning till motioner om *timvis mätning av el* (bet. 2007/08:NU12). Av betänkandet framgår att regeringen i december 2006 beslutade om en ändring i förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el med innebörden att månadsvis mätning, avläsning och rapportering av el kommer att gälla för alla kunder fr.o.m. den 1 juli 2009. Vidare noterades att Energieffektiviseringsutredningen (dir. 2006:89) vid den aktuella tidpunkten hade i uppdrag att analysera hur mätning av el går till i Sverige i dag.

I sitt ställningstagande erinrade utskottet om sin tidigare framförda uppfattning att inriktningen på längre sikt bör vara att alla kunder har mätsystem som klarar timvis mätning, avbrottsregistrering, effektstyrning m.m. Utskottet vidhöll denna uppfattning.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet har i ett yttrande (yttr. 2008/09:SkU11y; se bilaga 2) till näringsutskottet kommenterat det som tas upp om ROT-avdraget i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Skatteutskottet erinrar om att det i ett tidigare yttrande till finansutskottet har avstyrkt bifall till motioner om att ROT-avdraget ska vara tidsbegränsat och kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter (yttr. 2008/09:SkU4y). Utskottet anförde vid det tillfället att utskottet, i likhet med regeringen, gjorde bedömningen att långsiktiga och strukturella skäl, dvs. behovet att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet, samt konjunkturpolitiska skäl medförde att det var lämpligt att inkludera ROT-arbete i det nuvarande systemet med skattereduktion för

hushållsarbete. Eftersom skattereduktionerna syftar till att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet genom mindre eget arbete menade utskottet att möjligheten till skattereduktion bör riktas till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. En förutsättning för skattereduktion bör därför vara att ROT-arbetet avser ett småhus, en bostadsrätt eller en ägarlägenhet. Utskottet anförde vidare att det är rimligt att åtgärden begränsas till det område där det finns ett långsiktigt behov att bekämpa svartarbete och få till stånd ett ökat arbetsutbud och var således inte berett att tillstyrka förslagen om ett utvidgat ROT-avdrag, som skulle omfatta alla ägare av flerfamiljshus. Utskottet vidhåller denna uppfattning och anser att ROT-avdraget endast bör omfatta enskilda personer som renoverar sina egna bostäder. Regeringen har sedermera lämnat den proposition som aviserades i energipropositionen – Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder (prop. 2008/09:178), och skatteutskottet behandlar för närvarande propositionen (bet. 2008/09:SkU32).

I propositionen föreslås att den möjlighet till skattereduktion som i dag finns för utgifter för hushållsarbete utvidgas till att också omfatta s.k. ROT-arbete, dvs. reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. I energipropositionen anfördes att det nyligen presenterade systemet med skattereduktion och energideklarationerna är två styrmedel som har potential att leda till en ökad andel genomförda energieffektiviseringsåtgärder. Småhusägare som vill genomföra energieffektiviseringsåtgärder kan dra av arbetskostnaderna för t.ex. tilläggsisolering och byte till energieffektiva fönster. Utskottet anser att det av regeringen föreslagna ROT-avdraget är utformat på ett sådant sätt att energibesparande åtgärder främjas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker skatteutskottet motionsyrkandet. I en avvikande mening (s, v, mp) förordas att motionen ska bifallas.

Utskottets ställningstagande

Ett framgångsrikt arbete i syfte att minska energianvändningen måste omfatta åtgärder med inriktning på ökad energieffektivisering inom bostads- och lokalsektorn. Redan i dag finns det flera styrmedel med denna inriktning, och genom förslag till åtgärder i regeringens proposition kompletteras dessa ytterligare. Det gäller bl.a. en informations- och rådgivningsportal för energideklarationer som syftar till att stimulera genomförandet av sådana åtgärder som identifieras i samband med energideklarationer. Vidare föreslås skärpta regler för energieffektivisering i bebyggelsen, en strategi för lågenergibygnader och införande av individuell mätning av varmvatten. Enligt utskottets bedömning kommer dessa åtgärder sammantaget att bidra till att energi används mer effektivt inom bostads- och lokalsektorn.

Betydelsen av insatser inom bebyggelsesektorn lyfts även fram i motion 2008/09:N15 (s, v, mp), och förslag på åtgärder utlovas som helt eller delvis har samma inriktning som regeringens förslag. Det gäller exempelvis

skärpta regler för och insatser för energieffektivisering i den befintliga bebyggelsen samt åtgärder för förstärkt energirådgivning. Utskottet finner inga skäl för riksdagen att ställa sig bakom önskemål om tillkännagivanden som helt eller delvis kan anses vara tillgodosedda genom den nu aktuella propositionen. Vidare anser utskottet att riksdagen inte bör uttala sig om utformningen av olika krav förrän regeringen har återkommit med förslag som bygger på den pågående beredningen av Byggprocessutredningens förslag. Därutöver bör utfallet av de pågående förhandlingarna om en revidering av direktivet om byggnaders energiprestanda avvaktas innan det finns skäl för riksdagen att agera. När det gäller krav vid nybyggnation bör redovisningen och den därefter följande beredningen av Boverkets regeringsuppdrag med denna inriktning inväntas.

När det gäller ROT-avdrag för energieffektiviseringsåtgärder har utskottet ingen annan uppfattning än den som redovisas i skatteutskottets yttrande, dvs. att ROT-avdraget av anförda skäl inte bör utvidgas till att även omfatta flerfamiljshus. Vidare anser skatteutskottet att regeringens nyligen avlämnade förslag om skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder (prop. 2008/09:178) är utformat på ett sådant sätt att energibesparande åtgärder främjas.

Det närbesläktade önskemålet i motion 2008/09:N228 (c) om en skattereduktion eller ett räntebidrag vid energieffektiviseringsinvesteringar avstyrks av samma skäl. Utskottet anser inte heller att det finns skäl för riksdagen att uttala stöd för önskemålet i motion 2008/09:N218 (m) om en fortsatt prövning av omställningsbidrag för oljepannor och direktverkande el. Utskottet vill här hänvisa till sin tidigare redovisade uppfattning med anledning av en snarlik motion av samma motionär hösten 2007 (se bet. 2007/08:NU3). Utskottet erinrade då om att stödet för oljekonvertering inte har inneburit en bra hushållning med skattebetalarnas pengar. Därtill har stödet skapat, vilket branschen själv påtalat, en ryckig och oförutsägbar värmemarknad som inte gagnar någon.

Beträffande yrkandet i motion 2008/09:C367 (s) om åtgärder för att bryta oljeberoendet inom bostadssektorn och att upprätta en tidsplan för ändamålet, hänvisar utskottet till det delmål inom ramen för miljö kvalitetsmålet en god bebyggd miljö som bl.a. innebär att beroendet av fossila bränslen för energianvändningen i bebyggelsesektorn ska vara brutet till 2020. Yrkandet kan därmed anses vara tillgodosett och kan således avstyrkas.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga de i avsnittet aktuella motionerna i berörda delar.

Kärnkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kärnkraft med hänvisning till att utskottet står bakom regeringens avsikt att avvecklingslagen ska avskaffas, att förbudet mot nybyggnad i kärntekniklagen ska tas bort och att tillstånd ska kunna ges till nya kärnkraftsreaktorer i syfte att successivt ersätta de nuvarande reaktorerna i takt med att dessa når sin ekonomiska livslängd.

Jämför reservation 6 (s, v, mp).

Propositionen

Enligt regeringens bedömning kommer kärnkraften att vara en viktig del av svensk elproduktion under överskådlig tid. Med ett ökande fokus på klimatförändringarna uppfyller kärnkraften ett av de viktigaste kraven som ställs på dagens energikällor, nämligen att den endast innebär låga utsläpp av växthusgaser. Regeringen avser att inom kort återkomma till riksdagen med förslag om avskaffande av lagen (1997:320) om kärnkraftens avveckling, den s.k. avvecklingslagen. En utredning ska ges i uppdrag att ta fram förslag till sådan ny lagstiftning för den samhällseliga prövningen av nya anläggningar som möjliggör kontrollerade generationsskiften i det svenska kärnkraftsbeståndet. I och med detta kan förbudet mot nybyggnad i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, den s.k. kärntekniklagen, tas bort. En förutsättning för utformningen av det nya regelverket är att tillstånd endast ges till nya reaktorer om de ersätter någon av de nuvarande tio reaktorerna och endast på befintliga platser. Något statligt stöd för kärnkraft i form av direkta eller indirekta subventioner kan inte påräknas. Viktiga förutsättningar för fortsatt drift av kärnkraften är att säkerhetskraven fortsätter att skärpas successivt och att ansvaret för olyckor skärps i enlighet med de möjligheter som ges av rådande internationella konventioner.

Verksamheten i kärnkraftverken regleras framför allt genom kärntekniklagen. Lagen (5 a §) innehåller sedan 1987 ett förbud mot att uppföra nya kärnreaktorer. Förarbetena till lagen understryker lagens karaktär av säkerhetslag. Kärnteknisk verksamhet kan i vissa fall behöva tillståndsprövas såväl enligt kärntekniklagen som enligt miljöbalken. Detta är fallet för kärnkraftsreaktorer. Från företagens sida har det ofta framförts kritik mot denna s.k. parallellprövning, som upplevs som onödigt krånglig.

Trepartiöverenskommelsen om energipolitiken 1997 ledde till införandet av avvecklingslagen. Med stöd av lagen kan regeringen besluta att upphäva rätten att driva kärnkraftsreaktorer. Reaktorägaren har i sådana fall rätt till ersättning för den förlust som stängningen medför.

Gällande regler om atomansvar (ansvar för radiologisk skada) finns i 1968 års atomansvarighetslag (1968:45). Lagstiftningen bygger på internationella konventioner som Sverige är part till (1960 års Pariskonvention

m.m.). De internationella konventionerna ändrades genom tilläggsprotokoll 2004. För att Sverige ska uppfylla sina internationella förpliktelser enligt tilläggsprotokollet krävs ändringar i lagstiftningen. Atomansvarsutredningen har föreslagit hur 2004 års tilläggsprotokoll ska genomföras i svensk rätt (Översyn av atomansvaret, SOU 2006:43). Utredningen har föreslagit att 1968 års atomansvarighetslag ersätts med en ny lag om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, som innebär ett ökat ansvar för anläggningsinnehavare, ett förbättrat skydd för enskilda i händelse av en allvarlig radiologisk olycka och en uppdatering av lagregleringen.

Enligt den överenskommelse som gjordes mellan de nuvarande regeringspartierna den 5 februari 2009 ska avvecklingslagen avskaffas, förbudet mot nybyggnad i kärntekniklagen tas bort och tillstånd kunna ges till nya kärnkraftsreaktorer i syfte att successivt ersätta de nuvarande reaktorerna i takt med att dessa når sin ekonomiska livslängd. Tillstånd att uppföra nya kärnkraftsreaktorer ska kunna ges till maximalt tio reaktorer som ska uppföras på någon av de platser där dagens reaktorer i drift är lokaliserade. I överenskommelsen anges vidare att atomansvarslagstiftningen ska anpassas till den uppdaterade Pariskonventionen och dess tilläggsprotokoll. Det innebär att reaktorägarna i ökad omfattning får ta ansvar för kärnkraftens risker. Frågan om det obegränsade skadeståndsansvaret utreds i samband med utredningen om en ny kärnkraftslagstiftning.

Motionen

I flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp) framförs uppfattningen att kärnkraften ska fasas ut successivt med hänsyn till sysselsättningen och välfärden och i den takt kärnkraftselen kan ersättas med el från förnybara källor samt genom energieffektivisering. Motionärerna anser att en prövning måste göras varje mandatperiod. Motionärerna motsätter sig vidare regeringens förslag att ta bort avvecklingslagen och förbudet mot nybyggnation i lagen om kärnteknisk verksamhet. Härutöver slår motionärerna fast att de aldrig kommer att medverka till att uranbrytning startas i Sverige eller till storskalig utvinning av fossil energi i Sverige. Regeringen bör, enligt vad som anförs i motionen, verka för att kärnkraften ska betala sina fulla avfallskostnader och för ett obegränsat skadeståndsansvar för kärnkraftsolyckor.

Vissa kompletterande uppgifter

El producerad av kärnkraft

År 2007 producerade kärnkraften 64,3 TWh el. För 2008 visar preliminär statistik på en nettoproduktion på 61,3 TWh. Produktionen antas bli 67,1 TWh 2009 och 68,0 TWh 2010. I Energimyndighetens senaste långsiktsprognos görs bedömningen att produktionen genom effekthöjningar kan öka till 72,4 TWh 2020.

Interpellation om kärnkraftsutbyggnad

Tomas Eneroth (s) har i en interpellation (ip. 2008/09:390) till näringsminister Maud Olofsson i mars 2009 bl.a. frågat varför det trots ett stort elöverskott under överskådlig tid är angeläget att öppna för tio nya kärnkraftsreaktorer. Vidare efterfrågades ministerns svar på vilka beräkningar som har gjorts i fråga om vad nya kärnkraftverk kommer att innebära för svenska elpriser.

I sitt svar framhöll näringsministern att kärnkraften uppfyller ett av de viktigaste kraven som ställs på dagens energikällor, nämligen att den endast innebär låga utsläpp av växthusgaser. Mot bakgrund av dagens reaktorer förväntade återstående livslängd och den långa projekteringstiden för nya kärnkraftsanläggningar är det, enligt näringsministern, angeläget att inom en snar framtid kunna ge tydliga besked om förutsättningarna för planering av nya anläggningar. Vidare betonade statsrådet att förutsättningarna för en utbyggnad bl.a. är att inget statligt stöd i form av direkta eller indirekta subventioner kan påräknas, att säkerhetskraven fortsätter att skärpas successivt och att reaktorägarna i ökad omfattning kommer att få ta ansvar för kärnkraftens risker. Ny kärnkraft kommer, enligt statsrådet, att byggas om det är kommersiellt lönsamt.

EU om kärnkraft och uranutvinning

Frågor om kärnenergi och uran ingår i EU:s arbete på energiområdet. I kommissionens meddelande (KOM(2008)776) om uppdatering av det vägledande programmet om kärnenergi i samband med den andra strategiska energiöversynen läggs tyngdpunkten vid aspekter som energiförsörjning, investeringsbehov och villkor för att genomföra investeringar. Rekommendationer utfärdas för den fortsatta användningen av kärnkraft i EU. Det sägs bl.a. att en trygg försörjning av kärnbränsle inte kan tas för given. Framför allt väntas en snabb ökning av den globala efterfrågan till följd av att alltfler länder utvecklar kärnkraftsprogram.

I paraplydokumentet om en handlingsplan för energitrygghet och energisolidaritet (KOM(2008)781) inom den andra strategiska energiöversynen berörs också kärnkraften. Enligt kommissionen är kärnkraften en viktig källa till baslast som bidrar till en tryggad energiförsörjning i EU samtidigt som den inte ökar utsläppen av växthusgaser. En tredjedel av elproduktionen i EU sker med kärnkraft, redovisas det. Kommissionen säger vidare att det är upp till varje medlemsstat att välja huruvida man ska investera i kärnenergi eller inte. De bestämmelser om kärnsäkerhet och fysiskt skydd som tillämpas inom EU är emellertid av gemensamt intresse. Det måste, enligt meddelandet, stå klart att EU när det gäller kärnkraft upprätthåller de högsta normerna för säkerhet, skydd, icke-spridning och miljöskydd.

Kärnkraftsforskning

I regeringens forskningsproposition (prop. 2008/09:50) slogs det fast att grundläggande forskning med hög kvalitet inom energiområdet är en viktig förutsättning för tillämpad forskning och för deltagande i internationell samverkan rörande energiforskning. Vidare framgår det av propositionen att Vetenskapsrådet arbetar inom området Ny kärnteknik. Även om forskningsområdet är litet i Sverige finns det, enligt regeringen, anledning att säkra kvalificerad kompetens inom detta område för att bl.a. upprätthålla säkerhetskompetens på högsta nivå och möjliggöra att svenska forskare kan vara engagerade i de stora internationella forskningsprogram som ibland sammanfattas i begreppet Fjärde generationens kärnkraft. Medel avsattes därför till att förstärka programmet Ny kärnteknik.

Utredning om lagen om kärnkraftens avveckling m.m.

I december 2008 beslutade regeringen om direktiv för en översyn av lagstiftningen på kärnteknik- och strålskyddsområdet (dir. 2008:151). En särskild utredare (Ingvar Persson, f.d. chefsjurist på Statens kärnkraftinspektion) utsågs att utreda förutsättningarna för en samordnad reglering av verksamheter på kärnteknikens och strålskyddets område.

Den 8 april 2009 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till den nyssnämnda utredningen (dir. 2009:32). Tilläggsdirektiven innebär att utredaren, i enlighet med de bedömningar som redovisas i den här aktuella propositionen, ska ta fram förslag till sådan ny lagstiftning för den samhällseliga prövningen av nya anläggningar som möjliggör kontrollerade generationsskiften i det svenska kärnkraftsbeståndet samt att avvecklingslagen kan avskaffas och förbudet mot nybyggnad i kärntekniklagen kan tas bort. En förutsättning för utformningen av den nya lagstiftningen är att tillstånd endast kan ges till nya reaktorer om de ersätter någon av de nuvarande tio reaktorerna och lokaliseras till platser där det i dag finns elproducerande kärnkraftverk. En viktig förutsättning för fortsatt drift av kärnkraften ska vara att säkerhetskraven skärps successivt.

Ett delbetänkande med författningsförslag avseende de delfrågor som tas upp i tilläggsdirektiven ska redovisas till regeringen senast den 7 september 2009. Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 30 april 2010.

Utskottet om uranbrytning i Sverige

Näringsutskottet har vid ett flertal tillfällen under senare år tagit ställning till motioner om uranbrytning i Sverige. Vid det senaste tillfället (i mars 2009) redovisade utskottet det aktuella läget när det gäller uranförekomst i Sverige, brytningsmetoder, antal undersökningstillstånd för uran m.m. (bet. 2008/09:NU18). Utskottet refererade också ett antal frågesvar och interpellationsdebatter på temat uranbrytning från det senaste året.

I sitt ställningstagande betonade utskottet att prospektering är till stort gagn för att få kunskap om vilka mineralresurser som finns i Sverige. Vidare konstaterade utskottet att ett förbud mot att i första hand prospektera efter uran inte skulle ha någon praktisk betydelse då uran inte förekommer ensamt utan ofta tillsammans med andra metaller som i så fall skulle kunna anges vara av förstahandsintresse. Utskottet framhöll också att de metoder som används vid mineralprospektering vanligen medför ingen eller bara relativt liten miljöpåverkan.

Utskottet ansåg att lagstiftningen på området (minerallagen, miljöbalken och kärntekniklagen) borgar för en bra hantering. Ett antal krav måste uppfyllas enligt dessa lagar. Till detta ska även fogas att kommunerna har vetorätt i fråga om brytning av uran och inte behöver ange något skäl för sitt veto. Slutligen är det regeringen som prövar frågan om tillstånd att bryta uran efter miljökonsekvensbeskrivningar och yttrande från Strålsäkerhetsmyndigheten.

Sammanfattningsvis ansåg utskottet det vara viktigt att ha kunskap om den svenska berggrunden. Allmänt talar också ekonomiska skäl för en stabil lagstiftning som en del i en långsiktigt hållbar och framgångsrik svensk gruvindustri. Med hänsyn till de olika intressen som finns, ansåg utskottet att den nuvarande lagstiftningen – som också omfattar uran – är adekvat när det gäller såväl prospektering som bearbetning av mineral. Med det sagda avstyrkte utskottet de då aktuella motionsyrkandena. I en reservation (v, mp) begärdes att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till ändring av minerallagen och annan berörd lagstiftning på ett sådant sätt att uranbrytning förbjuds.

Utskottets ställningstagande

Näringsutskottet instämmer med regeringen i att kärnkraften kommer att vara en viktig del av svensk elproduktion under överskådlig tid. Med ett ökande fokus på klimatförändringarna uppfyller kärnkraften ett av de viktigaste kraven som ställs på dagens energikällor, nämligen att den innebär låga utsläpp av växthusgaser.

Utskottet står således bakom regeringens avsikt att avvecklingslagen ska avskaffas, att förbudet mot nybyggnad i kärntekniklagen ska tas bort och att tillstånd ska kunna ges till nya kärnkraftsreaktorer i syfte att successivt ersätta de nuvarande reaktorerna i takt med att dessa når sin ekonomiska livslängd. Samtidigt bör det erinras om att eventuella nya reaktorer ska stå på egna ben och att statligt stöd för kärnkraft, i form av direkta eller indirekta subventioner, inte kommer att kunna påräknas. Försörjningstrygghet ska vara en av grunderna för den samhälleliga prövningen av nya kärnkraftsprojekt, och ansökningarna ska också prövas enligt lagstiftningens krav på bästa möjliga teknik. Med tanke på reaktorernas förväntade återstående livslängd och den långa projekteringstiden för nya kärnkraftsanlägg-

ningar är det, enligt utskottets uppfattning, angeläget att redan i dag ge tydliga besked om förutsättningarna för planering av nya anläggningar på kommersiella grunder.

Sammantaget är denna utskottets inställning oförenlig med det som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) om att avvecklingslagen ska vara kvar liksom även förbudet mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer.

Beträffande det som anförs i den nyssnämnda motionen om skadeståndsansvar hänvisar utskottet till uttalandet i propositionen som gör gällande att frågan kommer att ses över i samband med utredningen om en ny kärnkraftslagstiftning. Utredningens slutsatser och regeringens ställningstaganden bör avvaktas innan det finns skäl för riksdagen att agera i frågan. Yrkandet avstyrks.

När det avslutningsvis gäller frågan om uranbrytning i Sverige vidhåller utskottet sin i mars 2009 redovisade ståndpunkt som refereras ovan. Inget nytt har framkommit i frågan, och utskottet avstyrker därför motion 2008/09:N15 (s, v, mp) även i denna del.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag till planeringsram för vindkraft motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. Samtidigt avslår riksdagen ett antal motioner med anknytning till vindkraftsområdet. Utskottet hänvisar i sitt ställningstagande bl.a. till regeringens förslag till åtgärder i propositionen, till riksdagens nyligen fattade beslut om åtgärder för att förenkla planerings- och tillståndprocesser i anslutning till vindkraftsutbyggnad samt till skatteutskottets yttrande i fråga om beskattningen av vindkraftsandelar.

Jämför reservation 7 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen fastställer en nationell planeringsram för vindkraft motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs.

Vindkraften utgör fortfarande en liten andel av den totala elförsörjningen, men utbyggnadstakten har varit snabb de senaste åren. Preliminära uppgifter för 2008 visar på en ökning av vindkraftsproduktionen med 38 % jämfört med 2007. Under 2008 svarade vindkraften för en elproduktion på 2 TWh.

År 2002 beslutade riksdagen att ett nationellt planeringsmål för vindkraft skulle fastställas till en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). I regleringsbrevet för 2007 fick Energimyndigheten i uppdrag att utarbeta förslag till ett nytt nationellt planeringsmål för vindkraft till 2020.

Planeringsmålet har, enligt regeringen, varit ett effektivt verktyg för att synliggöra vindkraften i den fysiska planeringen. Det har också varit en viktig utgångspunkt för regeringen vid styrning av länsstyrelser och centrala myndigheter samt vid översyn av regelverk kring bl.a. tillståndprocesser för vindkraft.

Regeringen anser att en högre nivå än i dag på planeringsinsatserna är en viktig förutsättning för möjligheterna att nå en högre ambitionsnivå inom ramen för elcertifikatssystemet till 2020. Regeringen konstaterar också att det blir en uppgift för Energimyndigheten att ta fram en regional uppdelning av det nationella planeringsmålet. Vidare är det, enligt regeringen, en fråga för enskilda aktörer att, utifrån marknadsförutsättningarna, göra en bedömning av var och i vilken takt utbyggnaden ska ske.

Enligt regeringen är det av stor vikt att den inhemska produktionen av förnybar el (däribland vindkraft) kan öka i enlighet med de uppställda målen. Förenklingar avseende nätanslutning av anläggningar för förnybar elproduktion behöver därför fortsatt genomföras. Förutsättningarna för utbyggnad av vindkraftsparker till havs bör studeras särskilt, bl.a. avseende reglerna för nätanslutning.

Frågor om nätanslutning av förnybar energi behandlas i näringsutskottets betänkande 2008/09:NU26.

Motionerna

I flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till ett långsiktigt stöd till havsbaserad vindkraft. Stödet ska komplettera elcertifikaten. För närvarande utgår ett stöd i form av energiskatteavdrag med 12 öre per kWh som dock ska upphöra vid utgången av 2009. I avvaktan på en ny långsiktig stödform bör stödet finnas kvar.

Motionärerna konstaterar också att vindkraftens decentraliserade struktur har gynnat ett utspritt ägande i form av andelar i vindkraftskooperativ. Denna ägarform hotas emellertid av att Skatteverket vill belägga försäljning av el till andelsägare med uttagsskatt. Motionärerna anser att regeringen bör klargöra hur problemet kan lösas.

Ett program för vindkraftsbranschen föreslås också i den nyssnämnda flerpartimotionen. Motionärerna framhåller att svenska företag är stora leverantörer av komponenter till vindkraftverk, men noterar samtidigt att producenterna inte har klarat av att möta efterfrågan, vilket har lett till stigande priser och väntetider på flera år. Detta försämrar investerarnas kalkyler

avsevärt och hotar att bromsa in utbyggnaden. I Sverige finns förutsättningar för inhemsk tillverkning av vindkraftverk. Dessa förutsättningar bör undersökas i samråd med vindkrafts- och verkstadsindustrin.

Motionärerna stöder regeringens förslag om planeringsram för vindkraften, dvs. en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020 varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs.

Den havsbaserade vindkraften är en alternativ energikälla som måste ägnas ökad uppmärksamhet, sägs det i motion 2008/09:N276 (s). Motionärerna anser att Vattenfall bör ta ett större ansvar för havsbaserad vindkraft. De hinder som finns för en ökad satsning på havsbaserad vindkraft bör analyseras och åtgärdas. Staten måste också överväga om det behövs någon form av stöd för att stimulera och påskynda investeringar i havsbaserad vindkraft.

I motion 2008/09:N324 (s) hävdas att vindkraft kanske är det mest lovande energislaget på kort sikt, men kraftfulla politiska åtgärder måste vidtas för att undanröja kvarvarande hinder för vindkraftsutbyggnaden. En enklare tillståndsprocess för vindkraft är, enligt motionärerna, en nödvändighet. De anser det inte vara rimligt att vindkraftsetableringar ska prövas gentemot både miljöbalken och plan- och bygglagen. Mot den bakgrunden föreslås att planering startar omgående för att göra stadsdelen Södra Skärgården i Göteborg självförsörjande med elenergi genom vindkraft.

För att Sverige ska kunna nå åtagandet om 49 % förnybar energi till 2020, som en del av EU:s ambitioner för förnybar energi, kommer en omfattande utbyggnad av vindkraften att krävas, slås det fast i motion 2008/09:N346 (s). Det är, enligt motionären, rimligt att staten tar sitt ansvar för en snabb och storskalig utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Sverige. Detta bör ske på flera sätt: genom enklare planprocesser samt genom bättre ekonomiska villkor och satsningar på teknikutveckling för en svensk vindkraftsindustri. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett samlat förslag för att utveckla den havsbaserade vindkraften i Sverige.

Det är nödvändigt att uppmärksamma de negativa effekter som boende kan uppleva i samband med vindkraftsutbyggnad, sägs det i motion 2008/09:N401 (s). Regeringen bör därför utreda vilka förutsättningar det finns att skapa riktlinjer för ett ersättningssystem för dem som berörs av en vindkraftsutbyggnad. Enligt motionärerna är en lösning som skulle kunna övervägas den modell med bygdemedel som utgår efter utbyggnaden av vattenkraften.

I motion 2008/09:N430 (s) förordas ett branschprogram för vindkraftsindustrin tillsammans med forskare, näringsliv, myndigheter och fackliga företrädare. Målet är en rejäl tempohöjning för vindkraftsutbyggnaden både på land och till havs.

Ska målet om en utbyggnad av vindkraften inom tio år med 10 TWh kunna realiserats krävs det omfattande regelförenklningar, konstateras det i motion 2008/09:N214 (m). Sådana regelförenklningar gör det möjligt att

bygga små vindkraftverk för det egna hushållet, vilket kan minska energikostnaderna. I motionen redovisas förslag till olika regelförenklingar som syftar till att underlätta för mindre vindkraftsproducenter.

Det råder osäkerhet kring de framtida ekonomiska villkoren för utbyggnad av havsbaserad vindkraft, sägs det i motion 2008/09:NU215 (c). Även med de stora satsningar som gjorts de senaste åren är havsbaserad vindkraft fortfarande en utvecklingsbransch, som kräver ett ökat offentligt engagemang. Motionären anser att regeringen därför särskilt bör beakta den havsbaserade vindkraftens villkor i det kommande energipolitiska arbetet.

I Vänsterpartiets partimotion 2008/09:MI459 framhålls att havsbaserad vindkraft i Östersjön och längs Europas Atlantkust har en mycket stor potential att kunna bidra till att man klarar de nuvarande målsättningarna för andelen förnybar energi. En satsning på en mellanstatlig etablering av vindkraftverk för gemensam kvot i Nordsjön, Atlanten och Östersjön bör initieras.

Så kallade vindkraftskooperativ erbjuder möjligheter att investera i vindkraft för eget behov och samtidigt försäkra sig om miljövänlig el till en stabil kostnad i framtiden. I Miljöpartiets partimotion 2008/09:NI6 konstateras det emellertid att en uttagsbeskattning tillämpas på delägare i vindkraftskooperativ som allvarligt försvårar möjligheterna att driva sådana kooperativ i Sverige. Detta vill motionärerna förändra.

Även i motion 2008/09:NI7 (mp) tas frågan om uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ upp. Motionärerna anser att denna beskattning påverkar möjligheten att driva vindkraftskooperativ och därmed också de långsiktiga förutsättningarna för en storskalig vindkraftsutbyggnad i Sverige. De anser att det genom lagstiftning bör klargöras att uttagsbeskattning inte ska ske vid försäljning av el till medlemmar i vindkraftskooperativ. Riksdagen bör därför begära att regeringen lägger fram förslag till ändring i inkomstskattelagen så att vindkraftskooperativ inte uttagsbeskattas. Motionärerna betonar vikten av att en tydlig politisk signal i frågan ges snarast möjligt, då den rådande osäkerheten gör det svårt att i nuläget utveckla verksamheten i vindkraftskooperativen och genomföra planerade investeringar i ny vindkraft.

Vissa kompletterande uppgifter

Allmänt om vindkraft i Sverige

Det nu gällande planeringsmålet för vindkraftsutbyggnaden är som redan nämnts en årlig produktionskapacitet på 10 TWh till 2015 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Målet innebär att den svenska vindkraften årligen behöver expandera med 600 à 700 MW under perioden 2009–2011 för att 4 000 à 4 500 MW ska finnas installerade 2015. Investeringarna har uppskattats att ligga på nivån 8 miljarder kronor per år.

Inom ramen för Energimyndighetens program Vindforsk görs skattningen att det i Sverige finns en teknisk vindkraftspotential på ca 510 TWh/år på land och 46 TWh/år till havs när gränsen för den utbyggbara potentialen sätts till medelvinden 6 m/s på 71 meters höjd. Den tekniska potentialen är dock teoretisk och en mer praktisk potential har bedömts ligga på ca 10 % av den tekniska. Förutsättningarna att nå den praktiska potentialen hänger till stor del samman med faktorer som tillståndsprocessens utveckling och möjligheterna till nätanslutning.

Tidigare riksdagsbehandling

I mars 2008 tog näringsutskottet ställning till ett antal motioner om vindkraft (bet. 2007/08:NU10). Flera av dessa har med identisk eller snarlik lydelse även väckts med anledning av den nu aktuella propositionen. Utskottet avstyrkte de då aktuella motionerna med hänvisning till pågående utredningsarbete – som nu har legat till grund för regeringens ställningstaganden i den här aktuella propositionen och i proposition 2008/09:146 Prövning av vindkraft (se nedan).

Beträffande ett motionsyrkande om att riksdagen ska förordna ett särskilt branschprogram för vindkraftsindustrin anförde utskottet att denna form av punktsatser riskerar att skapa en ryckighet för verksamheten. Utskottet förordade i stället insatser som generellt ger förbättrade villkor för näringslivet.

Proposition om prövning av vindkraft

Regeringens proposition Prövning av vindkraft (prop. 2008/09:146) överlämnades till riksdagen i början av mars 2009. Propositionen bygger på Miljöprocessutredningens delbetänkande Prövning av vindkraft (SOU 2008:86) från oktober 2008. Propositionen innehåller förslag till ändringar som syftar till att underlätta utbyggnaden av vindkraft samtidigt som kraven på en rättssäker och omsorgsfull prövning inte minskar. Ändringarna innebär i huvudsak att den nuvarande dubbelprövningen vid tillståndsgivning enligt plan- och bygglagen (1987:10) och miljöbalken samt enligt ellagen (1997:857) och miljöbalken tas bort. Regeringen föreslår även ändringar i fråga om förbudet att uppföra vindkraftverk inom den obrutna kusten.

Miljö- och jordbruksutskottet, som bereder ärendet, justerade sitt betänkande med anledning av den nyssnämnda propositionen den 7 maj (bet. 2008/09:MJU27). Utskottet tillstyrkte regeringens förslag och avstyrkte samtliga motionsyrkanden. Beslut fattades sedan av riksdagen den 20 maj.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet har i sitt yttrande (se bilaga 2) till näringsutskottet även redovisat sin uppfattning om dels den s.k. miljöbonusen för havsbaserad vindkraft som tas upp i motion 2008/09:N15 (s, v, mp), dels den uttagsbeskattning för vindkraftskooperativ som tas upp i ett par av motionerna.

När det gäller miljöbonusen konstaterar skatteutskottet att riksdagen vid behandlingen av 2008 års statsbudget ställde sig bakom regeringens förslag till ändringar på energi- och miljöskatteområdet (yttr. 2007/08:SkU1y), vilket innebar att den avtrappning av miljöbonusen för vindkraftverk som påbörjades 2004 fortsatte. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2009 att den tidigare inledda avtrappningen av avdraget för energiskatt på el som produceras i vindkraftverk skulle fortsätta. Enligt den då föreslagna lagändringen, som trädde i kraft den 1 januari 2009, slopades avdraget för landbaserad vindkraft, och för havsbaserad vindkraft sänktes avdraget från 13 till 12 öre per kWh. Avdraget för havsbaserad vindkraft planeras upphöra vid utgången av 2009. Skatteutskottet uppgav i samband med budgetbehandlingen för 2009 gällande den ovan nämnda lagändringen att utskottet inte hade något att invända mot att avtrappningen av vindkraftens miljöbonus fortsatte i enlighet med kommissionens godkännande och tillstyrkte således regeringens förslag (yttr. 2008/09:SkU1y). Skatteutskottet vidhåller sin inställning och avstyrker det nu aktuella yrkandet i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). I en avvikande mening (s, v, mp) uttalas stöd för motionsyrkandet.

I yttrandet redovisar skatteutskottet vidare de skatteregler som gäller för uttagsskatt för vindkraftskooperativ. I sitt ställningstagande erinrar skatteutskottet inledningsvis om att vindkraften får stöd via systemet med elcertifikat och att det inte finns några särskilda inkomstskatteregler för vindkraften. Vidare hänvisar utskottet till ett interpellationssvar från finansminister Anders Borg där denne framhöll att syftet med reglerna om uttagsbeskattning vid inkomstbeskattningen är att förhindra att företagen undgår avsedd beskattning och att dessa regler är ändamålsenliga. Skatteutskottet delar finansministerns bedömning och avstyrker också de här aktuella motionsyrkandena om uttagsbeskattning. Samtidigt förutsätter skatteutskottet att regeringen tydliggör förutsättningarna för och följer utvecklingen inom det förnybara energiområdet, så att utvecklingen stimuleras.

I en avvikande mening (s, v, mp) förordas att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att klargöra hur problemet med uttagsbeskattningen för vindkraftskooperativ kan lösas.

Något om Energimyndighetens verksamhet på vindkraftsområdet

Inom ramen för Energimyndighetens verksamhetsgren Främjande av vindkraft ska myndigheten stödja och underlätta den omfattande utbyggnad av vindkraften som förutsätts i det nu gällande planeringsmålet för vindkrafts-

utbyggnad. Myndigheten ska höja kunskapsnivån om vindkraftens egenskaper och möjligheter och, i egenskap av att vara nationell expertmyndighet, vara pådrivande i det nationella arbetet med att främja vindkraften.

I december 2008 redovisade Energimyndigheten ett regeringsuppdrag om att analysera gällande regelverk och komma med förslag till förändringar i syfte att skapa förbättrade förutsättningar för en omfattande vindkraftsutbyggnad. Myndigheten redovisade ett antal nya förslag men underströk samtidigt vikten av att redan föreslagna regelförenklingar genomförs. Myndigheten framhöll vidare att förutsättningarna för en utbyggnad i stor utsträckning även handlar om vägledning kring och beslutsstöd i samband med avvägningar, bedömningar och prioriteringar mellan olika intressen. Energimyndigheten avser därför att initiera ett arbete med riktlinjer och beslutsstöd för att bättre hantera frågor som berör dessa områden. I november 2009 lanseras den nya webbplatsen Vindlov där all erforderlig information om tillståndsfrågor när det gäller vindkraftverk ska finnas tillgänglig. Vindlov drivs av Energimyndigheten tillsammans med Boverket, Energimarknadsinspektionen och Naturvårdsverket.

Energimyndigheten har även utrett stöd till havsbaserad vindkraft och åtgärder för en enklare och snabbare tillståndsprocess som föreslogs i rapporten Nytt planeringsmål för vindkraften (ER 2007:45).

Under perioden 2003–2008 har myndigheten beviljat stöd till åtta större projekt inom området marknadsintroduktion av vindkraft: fyra stora vindkraftsanläggningar och två för att främja teknikutveckling, ett samverkansprojekt för att skapa förutsättningar för en svensk vindkraftsindustri samt ett kunskapsprogram. Under 2008 beslutades två projekt, Vindkraft i fjällmiljö och Power Väst, samt kunskapsprogrammet Vindval som har förlängts med fem år och utökats med 35 miljoner kronor.

Energimyndigheten har under 2008 initierat en ny ansökningsprocess som föranletts av den utökning av det s.k. Vindpilotprojektet med 350 miljoner kronor som har beslutats för perioden 2008–2012. I april 2009 beviljade Energimyndigheten totalt drygt 234 miljoner kronor till tre projekt som är av stor betydelse för vindkraftsutbyggnaden i Sverige. Den totala investeringskostnaden för projekten är, inklusive ett tidigare beslut, ca 3,6 miljarder kronor. De tre projekten avser storskalig utbyggnad av vindkraft i fjällmiljö, vindkraftsparker i Piteå och Nordmaling samt en satsning på storskalig vindkraft i södra Sveriges skogsområden.

Vindforsk är Energimyndighetens program som ska ge förutsättningar för teknikförbättringar. Vindforsk ska medverka till att vindkraftverken anpassas till svenska förhållanden och till att det svenska systemet ges förutsättningar att anpassas till vindkraften.

I februari 2009 beviljade Energimyndigheten Elforsk AB 40 miljoner kronor för att under fyra år genomföra etapp III av Vindforsk. Nytt är att större fokus läggs på vindkraftsetablering i skogsmiljö och i kallt klimat.

Programmet är samfinansierat, där 29 företag från kraftbranschen och vindkraftsindustrin bidrar med lika stor del som Energimyndigheten, vilket ger totalt 80 miljoner kronor.

I 2008 års budgetproposition föreslog regeringen att det skulle skapas ett nationellt nätverk för vindbruk. Nätverket Vindbruk har sedermera organiserats kring fyra regionala noder. Varje nod är en sammanhållande funktion för nationell kunskaps- och kompetensförmedling inom ett ämnesområde. Noden ska fungera som samordnare, samarbetspartner och extra resurs för Energimyndighetens arbete för en kraftig utbyggnad av vindkraften.

Fråga om åtgärder för utökad vindkraftsutbyggnad

I mars 2009 besvarade näringsminister Maud Olofsson en fråga (fr. 2008/09:717) från Ameer Sachet (s) om vilka åtgärder hon avser att vidta för att snabba på utbyggnaden av vindkraften i Sverige. Näringsministern hänvisade till den här aktuella propositionen och till förslaget om en planeringsram för vindkraft på 30 TWh. Regeringen aviserar även ett uppdrag till Energimyndigheten angående en höjning av kvoterna i certifikatsystemet till 25 TWh till 2020 jämfört med 2002. Vidare hänvisade hon till den proposition med förslag på förenklingar av tillståndsprocessen för vindkraft som då nyligen hade överlämnats till riksdagen (prop. 2008/09:146). Härutöver erinrade ministern om att budgeten för 2009 innehåller utökade medel för länsstyrelser och miljödomstolar för att möjliggöra en snabbare handläggning av vindkraftsprövningar.

Regeringen avser att senare i vår återkomma med en proposition om bl.a. förenklingar för nätanslutningar för småskalig förnybar elproduktion. Vidare hänvisade ministern till att Svenska kraftnät har i uppdrag att föreslå underlättande av anslutningar av stora anläggningar samt hur behovet av nätförstärkningar kan tillgodoses på ett sätt som säkerställer att utbyggnaden av framför allt vindkraft kan göras så effektiv som möjligt.

Vindkraftskooperativ och uttagsbeskattning

I februari 2009 redovisade Energimyndigheten statistik som visar att vindkraftskooperativ är på stark frammarsch och att drygt 10 % av vindkraften produceras i kooperativ form. Under 2009 väntas den kooperativa vindkraftsproduktionen dessutom öka med ca 20 %.

Finansminister Anders Borg har under det senaste halvåret besvarat flera riksdagsfrågor och deltagit i interpellationsdebatter som gäller den uttagsbeskattning som kan drabba medlemmarna i ett vindkraftskooperativ – se bl.a. fr. 2008/09:451 av Lars Johansson (s), fr. 2008/09:725 av Staffan Appelros (m), fr. 2008/09:733 av Marie Engström (v) samt ip. 2008/09:378 och ip. 2008/09:380 av Per Bolund (mp).

Uttagsbeskattning innebär att uttaget av en tillgång eller tjänst ska behandlas som om den har avyttrats för en ersättning som motsvarar marknadsvärdet. Syftet med reglerna om uttagsbeskattning är att förhindra att företagen

undgår avsedd beskattning genom att i stället för att redovisa vinster tillgodoför sina ägare eller medlemmar vinsterna genom att sälja varor eller tjänster till dem för ett pris under marknadsvärdet.

Finansministern har i sina svar framhållit att utbyggnaden av vindkraften stöds via systemet med elcertifikat och att den inte har några särregler inom ramen för inkomstskattesystemet. Ministerns sammanfattande bedömning var att lagreglerna om uttagsbeskattning är ändamålsenliga och att han utifrån tillgänglig information inte avsåg att ta några initiativ på området.

Havsbaserad vindkraft inom ramen för den europeiska återhämtningsplanen

Europeiska rådet ställde sig i december 2008 bakom kommissionens förslag om en ekonomisk återhämtningsplan för Europa (KOM(2008)800). En del av planen var att satsa på redan fastställda mål – energi och bredband. Kommissionen har därefter bl.a. presenterat åtgärder inom energiområdet (KOM(2009)36). Regeringen har välkomnat förslaget till åtgärdsplan och då särskilt inriktningen mot energinätverk (inklusive vindkraft) och framför allt då sammanlänkningen av Sverige och de baltiska länderna, vindkraftsparken Kriegers Flak och gasledningen Skanled.

I kommissionens åtgärdsplan konstateras att vindkraft kommer att vara nyckeln till att nå EU:s mål för förnybar energi. Vindkraftsindustrin strävar efter att 2020 leverera 12–14 % av elektriciteten i EU, varav över en fjärdedel från havsbaserad vindkraft. Utvecklingen bör fortsätta i denna riktning och havsbaserade vindkraftsparker stå för den största tillväxten inom denna sektor. Eftersom många projekt i gränsöverskridande kust- och havsområden ofta kräver gränsöverskridande infrastruktur och då havsbaserad vindkraft är mer komplicerad ur teknisk och logistisk synvinkel kan EU spela en viktig roll för att uppmuntra investeringar som annars kanske inte skulle komma till stånd.

Kommissionen konstaterade att bristen på tillgängliga medel äventyrar utvecklingen av projekt för havsbaserad vindkraft. Projekt som är redo att sättas i gång riskerar att bli försenade, vilket bl.a. har lett till att en del tillverkare har blivit tvungna att reducera antalet anställda. Kommissionen föreslår därför att ca 0,5 miljarder euro anslås till projekt inom denna sektor.

För närvarande pågår förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet om vissa detaljer när det gäller finansieringsfrågor i återhämtningsplanen. När en överenskommelse har nåtts kan ett ansökningsförfarande vidta där de i planen utpekade projekten får inkomma med ansökningar om stöd.

Beträffande återföring av medel från vindkraft

Hösten 2008 avslög riksdagen motioner som på olika sätt gällde kompensation till bygder, där ingrepp i naturen har skett för att förse samhället med bl.a. vatten- eller vindkraft (bet. 2008/09:NU2). Utskottet hänvisade, liksom vid flera tidigare tillfällen då liknande frågor har varit uppe för behandling, till gällande statligt budgetsysteem. Utskottet syftade därvidlag

på det faktum att statliga inkomster från ett geografiskt område eller en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte ska kopplas till statliga utgifter i samma område. Om sådana kopplingar skulle införas skulle korrigeringar behöva göras till dessa kommuner via ett nytt kommunalt utjämningsystem eller via andra statliga budgetposter, vilket sammantaget skulle leda till en svårgenomtränglig statlig budgethantering.

I sammanhanget noterades dock att det vid drift av vattenkraftverk, vattenreglering eller ytvattentäkt m.m. finns regler om att tillståndsinnehavaren ska betala en särskild bygdeavgift till länsstyrelsen. Dessa bygdemedel ska användas för att skydda eller restaurera vattenmiljöer samt till allmänna ändamål. Till de senare räknas ”investeringar för ändamål som främjar näringsliv eller service i bygden eller annars är till nytta för denna” (förordningen [1998:928] om bygde- och fiskeavgifter).

En ”bygdepeng” omnämndes också i Energimyndighetens ovan refererade analys av gällande regelverk för vindkraftsetableringar. Myndigheten konstaterade att det inte finns några bestämmelser om bygdepeng för vindkraftsverksamhet. Enligt Energimyndigheten är en avgift motsvarande bygdepengen intressant, som ett medel att främja utbyggnaden av vindkraften i Sverige. Det kan, enligt myndigheten, dock finnas betänkligheter mot att genom lagstiftning införa en skyldighet för den som bedriver vindkraftsverksamhet att behöva erlägga en sådan avgift. En sådan påлага kan upplevas som ett hinder mot etablering av vindkraftsanläggningar. Skadorna på miljön vid etablering av vindkraftverk är dessutom avsevärt mindre och av ett helt annat slag än för vattenkraftverk.

Utskottets ställningstagande

Utvecklingen på vindkraftsområdet har varit betydande i Sverige under de senaste åren. Från en relativt blygsam nivå har den vindbaserade elproduktionen nu skjutit i höjden. Elcertifikatssystemet har bidragit till utvecklingen samtidigt som det nationella planeringsmålet för vindkraft har stärkt vindkraftens position i de fysiska planeringsprocesserna. Ytterligare åtgärder för att förenkla planerings- och tillståndsproucesser i anslutning till vindkraftsutbyggnad har dessutom föreslagits i den proposition (prop. 2008/09:146) om prövning av vindkraft som beslutades av riksdagen den 20 maj 2009 samt av Energimyndigheten. Dessutom bör nämnas att regeringen avser att återkomma med en proposition om bl.a. förenklingar för nätanslutningar för småskalig förnybar elproduktion som kan väntas ha betydelse för utbyggnaden av vindkraften.

Regeringen har även förordnat en utvidgning av elcertifikatssystemet som kan väntas bidra till en fortsatt vindkraftsexpansion i Sverige. För att långsiktigt underlätta vindkraftsproduktionen föreslår regeringen i den här aktuella propositionen en nationell planeringsram för vindkraft motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 TWh till lands

och 10 TWh till havs. I sammanhanget vill utskottet framhålla vikten av en samlad bedömning av de effektbalansfrågor som aktualiseras i samband med en omfattande utbyggnad av vindkraften.

Utskottet välkomnar de höga ambitioner som regeringen har på vindkraftsområdet och tillstyrker därför regeringens förslag till planeringsram för vindkraft. Det saknas därmed skäl för utskottet att tillstyrka det yrkande i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) som innebär att riksdagen i ett tillkännagivande ska uttala sitt stöd för den av regeringen föreslagna planeringsramen. Utskottet anser det vara något förvånande att motionärerna inte i stället valde att tillstyrka regeringens förslag till planeringsram.

Utskottet avstyrker även yrkandet i nyssnämnda motion och i motion 2008/09:N430 (s) om att det bör inrättas ett branschprogram för vindkraftsbranschen. Utskottet hänvisar här till sin tidigare redovisade uppfattning att dylika punktinsatser riskerar att skapa en ryckighet för verksamheten och att det i första hand är insatser som generellt ger förbättrade villkor för näringslivet som bör användas.

När det gäller frågan om uttagsbeskattning på vindkraftsandelar delar näringsutskottet den uppfattning som framförs i skatteutskottets yttrande om att vindkraften är en viktig förnybar energikälla. Skatteutskottet erinrar om att vindkraften får stöd via systemet med elcertifikat men att det inte finns några särskilda inkomstskatteregler. Det nuvarande regelverket infördes 1999 och har till syfte att förhindra att företagen undgår avsedd beskattning genom att tillföra sina ägare eller medlemmar vinsterna genom att sälja varor och tjänster till dem för priser under marknadsvärde.

Motionärerna anser att ekonomiska föreningar som driver vindkraft ska särbehandlas inkomstskattemässigt från andra ekonomiska föreningar. Utskottet instämmer i skatteutskottets bedömning att det inte finns grund för att ompröva uttagsbeskattningen i detta sammanhang. Elcertifikaten är det viktigaste stödsystemet för utbyggnad av vindkraften. Utskottet vill, liksom skatteutskottet, framhålla att man förutsätter att regeringen tydliggör förutsättningarna för och följer utvecklingen inom det förnybara energiområdet, så att utvecklingen stimuleras.

Näringsutskottet ansluter sig även till skatteutskottets hållning när det gäller det yrkande om energiskatteavdrag för havsbaserad vindkraft som finns i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Skatteutskottet anser att yrkandet bör avstyrkas med hänvisning till att utskottet så sent som hösten 2008 inte hade något att invända mot att avtrappningen av vindkraftens miljöbonus fortsatte enligt regeringens förslag och med kommissionens godkännande.

Solenergi

Utskottets förslag i korthet

Bland annat med hänvisning till regeringens satsningar på ett nytt investeringsstöd för solcellsanläggningar avslår riksdagen motionsyrkanden på solenergiområdet.

Jämför reservation 8 (s, v, mp).

Propositionen

Frågor om solenergi behandlas endast i begränsad omfattning i propositionen. Regeringen konstaterar dock att det är angeläget att stimulera användningen av energiteknik som är gynnsam i ett klimatperspektiv men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftig i jämförelse med på marknaden etablerade tekniker. Solceller nämns som ett exempel på en sådan teknik (s. 47). Vidare framhåller regeringen att anslagen för energiforskning trappas upp successivt och 2012 når en nivå som är 310 miljoner kronor högre än 2008. Ökningen riktas bl.a. mot utveckling av storskalig förnybar elproduktion, däribland solbaserad sådan (s. 53). Regeringen noterar också att det t.o.m. 2010 finns stöd för installation av solvärme i bostadshus (s. 121). Solel omnämns som ett av sex utpekade energiteknikområden inom ramen för EU:s s.k. SET-plan där det föreslås att s.k. europeiska näringslivsinitiativ ska kunna inrättas.

Motionerna

En solcell omvandlar solenergi direkt till el med en verkningsgrad på 10–15 %, påpekas det i motion 2008/09:N297 (c). Detta innebär att dess potential att bidra till energisystemet är stor. Tidigare har det hävdats att el från solceller är cirka tio gånger dyrare än om man köper el från nätet. Men detta gäller inte längre för välutvecklade marknader som den tyska och den japanska. Motionärerna anser att regeringen bör se på hur andra länder gör för att stimulera en större användning av gröna energikällor för elförbrukning i hushåll.

I motion 2008/09:N368 (c) sägs att en utveckling av solvärmeandelen i Sverige ger förutsättningar för nya exportmarknader såväl i form av koncept på hållbara städer och samhällen som genom alternativ uppvärmning i stället för kol och olja. En höjning av stödet till solvärmesatsningar kan övervägas, men man måste då göra en översyn av regelverket för att bidraget så långt möjligt ska säkerställa att hela installationen främjar god hushållning. Det är, enligt motionären, viktigt att vara varsam med bidrag för att inte störa marknaden.

För att främja förnybara energikällor i bostäder föreslås det i Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 ett fortsatt och utökat stöd till installation av solvärme i bostäder. Motionärerna anser att stödet också ska gälla storskaliga anläggningar och anläggningar som inte byggs på tak.

Vissa kompletterande uppgifter

Solenergi i Sverige

Solstrålning kan användas för att producera både värme och el. I solceller omvandlas solljuset till el. El från solceller är i Sverige fortfarande betydligt dyrare än konventionell el. I självförsörjande system med batterier på platser där kostnaderna är för höga för att dra fram det vanliga elnätet, t.ex. i fjällen, skärgården och andra glesbebyggda områden, är dock solel lönsam redan i dag. Detsamma gäller i mycket småskaliga anläggningar som t.ex. i parkeringsautomater, båtar och fyrar. Solceller bidrar således endast i mycket begränsad omfattning med el till det svenska elsystemet. Den statistik som finns avser de anläggningar som omfattas av elcertifikatsystemet. Vid utgången av 2008 fanns nio sådana anläggningar med en installerad effekt på 0,31 MW. I Sverige finns det en handfull tillverkare av solcellsmoduler. Dessa har alla expanderat kraftigt de senaste åren.

I en solfångare omvandlas solstrålning till värme. Det finns ca 20 000 solvärmesystem i Sverige (ca 275 000 m²), och det installeras drygt 2 000 system per år (ca 25 000 m²/år). De flesta systemen finns installerade i småhus men också i anslutning till flerbostadshus, mindre fjärrvärmesystem, utomhusbad, idrottsplatser och campinganläggningar.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2008 behandlade utskottet senast motioner om solenergi (bet. 2007/08:NU10). Utskottet konstaterade då att Sverige har en framskjuten position när det gäller forskning om och utveckling av solcellsbaserade energisystem och att denna position bör tas till vara. Utskottet erinrade också om och återupprepade tidigare ställningstaganden på området där det framhållit betydelsen av att dessa insatser inriktas på att få fram system där kostnaderna för att producera solenergianläggningar kan minskas för att därigenom förbättra solenergis möjligheter att kunna konkurrera med annan energiproduktion. Utskottet framhöll också att statsmakterna på olika sätt stöder såväl forskning om solenergi som konvertering till solvärme och solceller. Samtliga motioner avstyrktes.

Investeringsstöd för installation av solcells- och solvärmearläggningar

Genom riksdagens beslut om 2008 års budgetproposition har stödet för solvärme i småhus, flerbostadshus och bostadsanknutna lokaler samt stödet för solvärme i kommersiella lokaler från den 1 januari 2009 slagits samman till ett investeringsstöd för solvärme. Både enskilda personer och

företag kan söka stöd. Solvärmeanläggningens värmeutbyte avgör hur stort stödet kan bli. Det uppgår till 2,50 kr per kWh som solvärmeanläggningen årligen beräknas producera. Småhus kan få maximalt 7 500 kr per lägenhet och större projekt kan få maximalt 3 miljoner kronor.

I budgetpropositionen för 2009 föreslog regeringen att ett nytt anslag benämnt Energiteknik anvisas på statsbudgeten fr.o.m. 2009. Det nya anslaget ska användas för att stimulera användning av energitekniker som är gynnsamma i ett klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden etablerade tekniker. Solceller nämns som ett exempel på sådan teknik. För 2009 avsätts 50 miljoner kronor av anslaget Energiteknik för ett nytt investeringsstöd för installation av solcellsanläggningar. Stödet kan ses som en uppföljare till det stöd för installation av solceller på byggnader med offentlig verksamhet som funnits under perioden 2005–2008.

Regeringen har utarbetat ett förslag till förordning som har överlämnats till kommissionen för godkännande, och besked i frågan väntas inom kort. Förordningsförslaget innebär att stöd kan ges till högst 60 % av kostnaden för projektering, material och installation av solceller. Varje anläggning kan erhålla högst 75 000 kr i stöd per installerad kilowatt och högst 2 miljoner kronor.

FoU inom solenergiområdet

Inom Energimyndighetens energiforskningsprogram bedrivs forskning bl.a. inom temaområdet Kraftsystemet som avser elproduktion från flödande energikällor. Utvecklingen av solcellsteknik är fokuserad på andra och tredje generationens solceller, tekniker som har potential att avsevärt sänka kostnaden för solcellsgenererad el. Ett annat motiv för satsningarna är den snabbt växande internationella marknaden och möjligheterna för svensk miljöteknikexport.

Det s.k. Solelprogrammet syftar till att sänka kostnaderna för solcellssystem, öka andelen solceller i det svenska energisystemet, öka kunskapen bland svenska aktörer om solceller som energikälla och byggnadskomponent samt sprida kunskap om internationella aktiviteter inom området. Programmet samfinansieras med aktörer från energibranschen, byggbranschen och tillverkningsindustrin. Nuvarande etapp av Solelprogrammet löper under perioden 2008–2010. Energimyndigheten bidrar med 6 miljoner kronor, motsvarande 40 % av kostnaderna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser solenergi som en komponent i den mix av förnybara energikällor som ska säkerställa en hållbar svensk energiförsörjning. Regeringens satsning på ett nytt investeringsstöd samt på utökad FoU på solcellsområdet välkomnas därför av utskottet. Liksom vid flera tidigare tillfällen vill utskottet betona vikten av att de statliga FoU-insatserna inriktas på att få

fram system där kostnaderna för att producera solenergianläggningar kan minskas för att därigenom förbättra solenergis möjligheter att konkurrera med annan energiproduktion. Mot den bakgrunden ser utskottet positivt på att denna inriktning vägleder den FoU-verksamhet som bedrivs inom ramen för Energimyndighetens Solelprogram.

Utskottets och regeringens ovan redovisade inställning till solenergi kan anses tillgodose de önskemål som framförs i motionerna 2008/09:N297 (c) och 2008/09:N368 (c). Dessa bör därför avslås av riksdagen. När det gäller yrkandet i Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 om installation av solvärme konstaterar utskottet att stödet för detta ändamål har en ny utformning sedan den 1 januari 2009. Huruvida regelverkets nya utformning får de konsekvenser som motionärerna hävdar var fallet när det gäller tidigare solvärmestöd får framtiden utvisa. I nuläget finns det, enligt utskottets uppfattning, inga skäl för riksdagen att agera i frågan. Motionen avstyrks i berörd del.

Vattenkraft

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om vattenkraft avslås av riksdagen. Utskottet hänvisar bl.a. till ett tidigare ställningstagande angående vattenkraftens roll i elcertifikatssystemet samt till pågående beredning av förslag från Miljöprocessutredningen med koppling till vattenkraftsområdet.

Jämför reservation 9 (v, mp).

Propositionen

Vattenkraftsfrågor behandlas endast i begränsad omfattning i propositionen. I anslutning till redovisningen av handlingsplanen för förnybar energi (s. 40) konstateras att vattenkraft är en mycket värdefull tillgång för produktion av förnybar el och har dessutom viktiga egenskaper då den, till skillnad från annan elproduktion, många gånger är både lagrings- och reglerbar. Detta är betydelsefullt, inte minst då en allt större mängd el i framtiden bedöms komma från vindkraft.

Motionerna

I den nödvändiga energiomställningen måste den småskaliga vattenkraften utnyttjas även fortsättningsvis, sägs det i motion 2008/09:N270 (s). Det är nödvändigt att stimulera forskning och teknikutveckling även för småskalig produktion av energi, och de stora energibolagen ska vara skyldiga att tillvarata den småskaliga vattenkraft som produceras. Regeringen bör därför ta initiativ till en analys av den småskaliga vattenkraftens roll i Sve-

riges energiomställning. Inriktningen bör, enligt motionären, vara att den småskaliga vattenkraften ska ha en roll i energiomställningen och kunna få ekonomiskt stöd framför allt till teknikutveckling och forskning.

I motion 2008/09:N273 (s) framhålls att vattenkraften måste få en ännu mer framskjuten plats – inte bara den småskaliga vattenkraften utan näringen i sin helhet – när den svenska omställningen av energisystemet diskuteras och planeras. För att säkerställa ett fortsatt gott resursutnyttjande av befintlig vattenkraft gäller det att hitta bra och miljömässigt riktiga produktionsökningar. Det kan handla om omprövning av vattendomar där man tar hänsyn till naturintressen i kombination med behovet av en effektivare energutvinning.

Trots vattenkraftens starka roll på energimarknaden är dess framtid långt ifrån ohotad, slås det fast i motion 2008/09:N422 (m). En av hotbilderna ligger i de omprövningar av befintliga vattendomar som ständigt genomförs vilka ofta leder till att produktionen i vattenkraftverken minskas. Ambitionen bör vara att öka produktionen av vattenkraft, genom främst effektivisering av redan utbyggda vattendrag och befintliga anläggningar. Tillgång till mer förnybar el från vattenkraft skulle, enligt motionärerna, även bidra till stabilitet i elförsörjningen och därmed ha en allmänt positiv inverkan på näringsklimatet.

I Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 noteras att Sverige tillhör de länder i världen som mest genomgripande har byggt ut sina vattendrag för kraftändamål. Motionärerna anser att de sista kvarvarande strömmande vattendragen och deras unika miljö måste skyddas. Vattenkraft bör tas bort ur elcertifikatssystemet och ska inte kunna tilldelas nya elcertifikat.

Vissa kompletterande uppgifter

Vattenkraften i Sverige

Vattenkraften svarar för ungefär hälften av Sveriges elproduktion, vilket gör vattenkraften till den enskilt största förnybara energikällan i Sverige. År 2007 producerades 65,6 TWh el från vattenkraft, och för 2008 visar preliminär statistik en nettoproduktion på ca 68,4 TWh. Mellan 1985 och 2005 var den genomsnittliga produktionen från vattenkraften 67,5 TWh, vilket är vad som antas komma att produceras 2009 och 2010. År 2007 hade endast Island, Norge, Kanada, Nya Zeeland, Österrike och Schweiz större andel vattenkraft i elproduktionen än Sverige.

Det finns ca 1 800 vattenkraftverk i Sverige. Flertalet av dessa är små med effekter på bara några tiotal eller hundratal kilowatt. Drygt 200 verk har en effekt på minst 10 MW.

Vattenkraften är inte bara en betydelsefull förnybar energikälla utan fyller även en viktig funktion som reglerkraft till flera av de övriga kraftslagen. Ett omfattande förnyelsearbete har påbörjats i befintliga anläggningar. Utvecklingstakten är emellertid långsam då tekniken är mogen. Enligt Ener-

gimyndighetens långsiktspå prognos kan effekthöjningar i befintlig storskalig vattenkraft innebära att 0,5 TWh ny vattenkraft tillkommer under prognosperioden, vilket innebär en produktion på 68 TWh år 2020.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2008 tog näringsutskottet ställning till motioner om effektivare energitvinning och produktionsökningar i vattenkraften (bet. 2007/08:NU10). Utskottet konstaterade att vattenkraften är den viktigaste energikällan för förnybar elproduktion i Sverige och att den även framgent kommer att spela en central roll för landets elförsörjning. En viktig del i arbetet med att motverka klimatförändringarna och uppnå de mål för förnybar energi som ställts upp är, enligt utskottets uppfattning, att bibehålla en hög produktion av vattenkraft. Med hänvisning bl.a. till pågående arbete av Miljöprocessutredningen om vattenkraft (se vidare nedan) avstyrkte utskottet då aktuella motioner.

I mars 2009 avstyrkte civilutskottet motioner som gällde omprövning av vattendorar (bet. 2008/09:CU21). I likhet med näringsutskottet hänvisade civilutskottet, liksom det gjort vid flera tidigare tillfällen, till Miljöprocessutredningens pågående arbete. Utskottet ansåg att det fanns anledning att avvakta resultatet av det arbetet och regeringens kommande ställningstaganden. Aktuella motioner avstyrktes.

Regeringen om vattenkraften i budgetpropositionen

I budgetpropositionen för 2009 konstaterar regeringen att vattenkraften är en värdefull tillgång för produktion av förnybar el och att den även i framtiden kommer att spela en central roll för Sveriges elförsörjning. Att bibehålla en hög vattenkraftsproduktion, utan att undergräva miljömålen och Sveriges gemenskapsrättsliga åtaganden, är enligt regeringen en viktig del i arbetet med att motverka klimatförändringar och en nödvändig förutsättning för att uppnå de mål för förnybar energi som har ställts upp inom EU.

Miljöprocessutredningen

I december 2007 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Miljöprocessutredningen (dir. 2007:184) som bl.a. omfattar vattenkraften. Utredaren ska utreda vilka bestämmelser i miljöbalken som påverkar produktionskapaciteten för vattenkraften och utreda behovet och lämpligheten av att ändra dessa bestämmelser för att främja en hög produktionskapacitet i vattenkraften.

I början av maj 2009 presenterade utredningen delbetänkandet Vattenverksamhet (SOU 2009:42) där ovan nämnda frågor behandlas. Utredningen föreslår bl.a. att Energimyndigheten bör få i uppdrag att peka ut

vattendrag och områden som är av riksintresse för vattenkraften. Enligt uppgift från Näringsdepartementet ska betänkandet skickas ut på remiss. Tidsplan för den fortsatta hanteringen är emellertid ännu inte fastställd.

Vattenkraft och elcertifikat

Enligt lagen om elcertifikat (2003:113) är en innehavare av en anläggning där el produceras med användning av vattenkraft under vissa förutsättningar berättigad att bli tilldelad elcertifikat.

I februari 2009 tog näringsutskottet ställning till motionsyrkanden om att begränsa möjligheten att tilldelas elcertifikat vid vattenkraftsproduktion (bet. 2008/09:NU15). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande bl.a. att en bibehållen hög produktion av vattenkraft är en viktig del i arbetet med att motverka klimatförändringar och en nödvändig förutsättning för att uppnå de mål för förnybar energi som ställts upp inom EU. Som utskottet i tidigare sammanhang gett uttryck för bör de stora möjligheter som finns att effektivisera befintliga vattenkraftverk och bygga ut sådan vattenkraft som ingår i elcertifikatssystemet tillvaratas. Utskottet betonade att de fyra utbyggda älvarna och andra i miljöbalken skyddade vattenområden ska bevaras och underströk att all eventuell utbyggnad av vattenkraften självfallet måste prövas enligt gällande lagar. Genom miljöprövningar kan de uppställda miljöpolitiska målsättningarna upprätthållas och skyddsvärda vattendrag bevaras. Utskottet hänvisade också till den ovan omnämnda Miljöprocessutredningens pågående arbete.

Beträffande småskalig vattenkraft erinrade utskottet om att en av elcertifikatssystemets grundprinciper är att olika förnybara energikällor ska konkurrera med varandra så att den mest kostnadseffektiva elproduktionen byggs först. Därför korrigerade riksdagen hösten 2006 det beslut om att utesluta den småskaliga vattenkraften från systemet med elcertifikat som tidigare hade fattats. Utskottet delade således inte den i motioner framförda uppfattningen att all vattenkraft eller att den småskaliga vattenkraften ska undantas från systemet med elcertifikat.

Utskottets ställningstagande

Vattenkraften är central för den svenska elproduktionen och bidrar med merparten av den förnybara el som produceras i Sverige. Den spelar också en mycket viktig roll som nödvändig reglerresurs till vindkraften.

Så sent som i februari 2009 tog näringsutskottet ställning till motionsyrkanden om att begränsa möjligheten att tilldelas elcertifikat vid vattenkraftsproduktion (bet. 2008/09:NU15). Med hänvisning till detta ställningstagande avstyrker utskottet yrkandet i motion 2008/09:N16 (mp) om att vattenkraften bör tas bort ur elcertifikatssystemet. Utskottet avstyrker även motion 2008/09:N270 (s) om den småskaliga vattenkraftens roll i energisystemet med hänvisning till sitt ställningstagande i nyssnämnda utskottsbetänkande.

Avslutningsvis anser utskottet – i likhet med civilutskottet – att riksdagen bör avvakta regeringens ställningstagande till Miljöprocessutredningens nyligen avlämnade delbetänkande som bl.a. gäller vattenkraft innan det finns skäl att vidta några åtgärder med anledning av vad som anförs i motion 2008/09:N422 (m). Motionen avstyrks.

Biogas m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om biogas och vissa andra energigaser. Utskottet hänvisar bl.a. till regeringens positiva hållning till biogas och till att biogasfrågorna ska belysas särskilt i den handlingsplan för förnybar energi som för närvarande utarbetas av Energimyndigheten.

Jämför reservationerna 10 (s, v) och 11 (mp).

Inledning

Biogas består främst av metangas och bildas vid nedbrytning av organiskt material, t.ex. avloppsslam, sopor och industriavfall, under syrefria förhållanden. Processen, s.k. rötning, sker spontant i naturen t.ex. i myrmarker. År 2006 var 223 biogasproducerande anläggningar i drift. De flesta finns vid vattenreningsverk eller avfallsdeponier. Biogasen renas och uppgraderas till en hög metanhalt och kan därefter användas i el- och värmeproduktion eller som drivmedel.

I detta avsnitt behandlas främst övergripande frågor om statliga insatser för biogasproduktion. Vissa andra energigaser berörs också, dock med undantag för naturgas som behandlas i nästföljande kapitel. I det kapitlet behandlas även frågor som gäller rörbunden samdistribution av natur- och biogas. Motionsyrkanden som mer specifikt gäller biogas som drivmedel (exempelvis stöd till tankställen för förnybara drivmedel etc.), behandlas av miljö- och jordbruksutskottet i samband med det utskottets beredning av den klimatpolitiska propositionen (prop. 2008/09:162). Huvudskälet till detta är att regeringens program för en transportsektor oberoende av fossila bränslen redovisas i den propositionen.

Propositionen

I propositionen gör regeringen bedömningen att biogas kan spela en viktig roll i det svenska energisystemet, framför allt lokalt och regionalt. Lokalt innebär biogas renad till biometan och utnyttjad som drivmedel i tätorternas trafik ett betydande steg i riktning mot ekologiskt hållbara städer. Vid

rötning av stallgödsel tillkommer fördelen att utsläppen av metan från göd-selhanteringen minskas. Den lovande utveckling med biogas för fordon som inletts i Sverige de senaste tio åren bör fortsatt stimuleras.

Regeringen konstaterar att flera utredningar har pekat på en stor poten-tial att utveckla biogasproduktion i Sverige, däribland den parlamentariskt sammansatta Klimatberedningen. Jordbruksverket lämnade våren 2008 en rapport (SJV-rapport 2008:8) om hur stöd till biogasproduktion kan genom-föras inom ramen för landsbygdsprogrammet.

Bland annat mot denna bakgrund har regeringen beslutat att förstärka möjligheterna inom ramen för landsbygdsprogrammet att ge stöd till inve-steringar kopplade till biogasproduktion på totalt 200 miljoner kronor under perioden 2009–2013. Satsningen syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och stärka konkurrens- och utvecklingskraften hos företagen inom jordbruket genom att utöka deras möjligheter som energiproducent. Regeringen avser följa frågan för att se till att godkännande och miljöpröv-ning av nya biogasanläggningar sker på ett snabbt och effektivt sätt.

Vidare noterar regeringen att Energimyndigheten – inom ramen för det uppdrag myndigheten har fått i regleringsbrevet för 2009 om en handlings-plan för förnybar energi – kommer att lämna en särskild redogörelse för biogas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2010. Enligt reger-ingen väntas underlaget från Energimyndigheten kunna ligga till grund för att på ett effektivt sätt understödja en successiv introduktion av biogas i Sverige.

Regeringen anser också att det är angeläget att stimulera användningen av energiteknik som är gynnsam i ett klimatperspektiv men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftig i jämförelse med på marknaden etable-rade tekniker. Biogas nämns som ett exempel på en sådan teknik. I budgetpropositionen för 2009 har ungefär 50 miljoner kronor per år avsatts för perioden 2009–2011. Termisk förgasning av biomassa för pro-duktion av biogas är en teknik som skulle kunna ge stora volymer biogas. Sverige har en unik position genom den stora tillgången på trädränslen samt genom den erfarenhet av förgasningsteknik som har byggts upp via tidiga projekt. En satsning på förgasningsteknik skulle, enligt regeringen, kunna utveckla svensk industri till att bli ledande inom detta område. Ett genombrott skulle också innebära att gasbaserad kraftvärme kan bli kol-dioxidneutral. Tekniken är i grunden gemensam för el- och värmeproduk-tionen och produktionen av gasformiga biodrivmedel. I Sverige har en omfattande forskning och utveckling skett under de senaste decennierna inom området, och världsunika försöksanläggningar som t.ex. Värnamoan-läggningen (el/värme) och DME-piloten i Piteå har uppförts och framgångs-rikt provats.

Motionerna

Fordonsgas handlas på en ny och outvecklad marknad där det finns stora problem, konstateras det i motion 2008/09:N222 (m). Få aktörer på marknaden och lokala monopol förhindrar god konkurrens. För att fordonsgasen ska bli ett vettigt alternativ – gärna med så stor inblandning av biogas som möjligt – och få större spridning över landet med fler etablerade aktörer, anser motionären att man bör se över vad som kan göras från statsmakterns sida för att främja en god utveckling på fordonsgasmarknaden. Gas måste transporteras i rörledningar varför man lätt hamnar i en situation där distributionskanalen ägs av en eller få aktörer. Här bör man öppna för små lokala biogasproducenter och finna flexibla lösningar som stimulerar en god priskonkurrens.

Utvecklingen av vätgasteknik bör uppmuntras, sägs det i motion 2008/09:N416 (kd). Det bör satsas mer på att utveckla vätgastekniken genom forskning samt planeras för en god infrastruktur för att stimulera efterfrågan på vätgas. Samverkan bör ske mellan olika intressenter inom exempelvis näringslivet.

Det bör slås fast ett nationellt mål med innebörden att minst 10 TWh biogas ska produceras per år före 2015, sägs det i Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16. För att få till stånd en riktigt kraftig ökning av mängden biogas som produceras i Sverige behövs det, enligt motionärerna, dessutom en bättre samordning av alla aktörer. Därför bör ett biogassekretariat inrättas med syfte att få till stånd minst 100 storskaliga biogasfabriker i Sverige senast 2015.

Biogas har alla förutsättningar att bli ett av de drivmedel med vilket vi driver framtidens fordon, framhålls det i motion 2008/09:N440 (mp). Motionärerna konstaterar att det finns en bred enighet om att biogas är det mest miljövänliga fordonsbränslet som finns kommersiellt tillgängligt i dagsläget, och de föreslår ett antal åtgärder för att gynna produktionen och användningen av biogas. Motionärerna anser att det snarast bör tillsättas en statlig biogasutredning, och regeringen behöver ta fram ett nationellt biogasprogram. Alla kommuner bör utarbeta en biogasplan för att driva på utbyggnaden av produktion och distribution av biogas i den egna kommunen. I den mån kommunerna, eller av kommunerna anlitate företag, kommer att få ökade kostnader för produktion och distribution av biogas ska dessa täckas över statsbudgeten. Stöd till biogas bör innefatta investeringsbidrag för biogasanläggningar som ska vara baserat på produktion av biogas, inte bara som ett rakt investeringsstöd. För att uppnå en bättre samordning mellan olika biogasaktörer och för att kunna öka produktionen kraftigt förslås det i motionen att det inrättas ett biogassekretariat med syfte att få till stånd minst 100 storskaliga biogasfabriker i Sverige. Sekretariatet bör även tillsammans med Energimyndigheten samordna ett antal beställare i en teknikupphandling där vinnaren eller vinnarna får en stor

order på biogasfabriker med bättre teknik och lägre kostnader. Teknikupphandlingsinstrumentet bör även användas för att få fram nya fordonsmodeller med bättre teknik och lägre inköpskostnader.

Även i motion 2008/09:T206 (mp) begärs en nationell satsning på produktion och distribution av biogas, t.ex. genom ett nationellt biogassekretariat och ett nationellt biogasprogram.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

I mars 2008 tog näringsutskottet ställning till ett antal motioner om biogas (bet. 2007/08:NU10). Utskottet avstyrkte samtliga yrkanden med hänvisning till att EU:s förslag till direktiv om främjande av förnybara energikällor innehåller krav på att varje medlemsstat ska ta fram en handlingsplan som bl.a. innehåller mål och åtgärder för att nå dessa mål, och att särskilt fokus då ska läggas på utvecklingen av biobränslen.

Energimyndighetens satsningar på biogas

Sedan 1994 har Energimyndigheten finansierat ett energigastekniskt utvecklingsprogram som har syftat till att bana väg för en ökad användning av energigaser i Sverige i allmänhet och förnybar gas i synnerhet. Programutformningen ger små och medelstora företag möjlighet att engagera sig i högkvalitativa FoU-projekt. Drygt en tredjedel av de statliga medlen har kanaliseras till företag med färre än tio anställda. Programmet administreras av Svenskt Gastekniskt Center AB. Även FoU vid Lunds och Linköpings universitet har finansierats under många år liksom också sådan verksamhet vid Institutet för jordbruks- och miljöteknik och Sveriges tekniska forskningsinstitut.

I början av april 2009 beviljade Energimyndigheten 32 miljoner kronor i stöd till Svenskt Gastekniskt Center för att genomföra projektet Energigastekniskt utvecklingsprogram 2009–2012. I det nya programmet ges förnybara gaser (biologiska och termiska) ett än större utrymme, liksom frågor om kommersialisering, internationellt arbete och spridning av kunskap om gasformiga bränslen. Energimyndighetens stöd utgör 40 % av hela kostnaden för programmet, och övrig finansiering kommer från de sextioal företag, institut och universitet som genomför forskningen och de intressenter som är intresserade av specifika projekt.

Tyngre utvecklings- och demonstrationsprojekt samt forskningsprojekt av mer grundläggande karaktär drivs av Energimyndigheten i form av fristående projekt. Myndigheten konstaterar att biogasanläggningar är kostsamma att uppföra, i synnerhet om hela kedjan av produktion och efterbehandling av gasen ska beaktas. Det har därför blivit viktigt att i första hand satsa på större anläggningar eftersom små anläggningar har betydligt svårare att bära kostnader för både produktion och efterbehand-

ling. Energimyndigheten framhåller att kunskapsnivån på området är god liksom efterfrågan på biogas. Tillgången på rötbart material utgör inte heller något hinder för en fortsatt expansion.

Biogas i naturgasnätet

Av Energimarknadsinspektionens regleringsbrev för 2009 framgår att myndigheten har fått i uppdrag att i samråd med Affärsverket svenska kraftnät analysera förutsättningarna för en framtida successiv övergång till biogas och andra energigaser framställda ur förnybara energikällor i naturgasnätet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 december 2009.

Stöd till investeringar i biogasproduktion från gödsel

Regeringen beslutade i november 2008 att ca 40 miljoner kronor per år under perioden 2009–2013 kan betalas ut som investeringsstöd till anläggningar för biogasproduktion från gödsel inom ramen för landsbygdsprogrammet. Från och med 2009 finns särskilda medel för landsbygdsföretagare som investerar i produktion eller förädling av biogas. Upp till 30 % i investeringsstöd kan beviljas från dessa medel.

Vätgas

Svenska staten har stött verksamheter inom vätgasområdet under lång tid. Det gäller såväl forskning inom landet som deltagande i internationella sammanhang. Sverige har under många år deltagit i ett projekt på området inom internationella energiorganet IEA (Hydrogen Implementing Agreement). Inom EU initierades en teknisk plattform för vätgas och bränsleceller 2004 (Hydrogen and Fuel Cell Technology Platform) och Sverige gick med i detta samarbete. Sverige har vidare medverkat i EU-projektet Chrisgas, vars syfte är att framställa en vätgasrik syntesgas genom förgasning av biomassa.

Stödet till svensk forskning har inriktats mot grundläggande studier av vätgasproduktion. Projektet Artificiell fotosyntes syftar till att på syntetisk väg efterlikna den naturliga fotosyntesprocessen för att tillverka vätgas.

Omfattningen på stöd till vätgasrelaterad forskning har emellertid varit begränsad i förhållande till andra, högre prioriterade områden. Beträffande bränsleceller, som ofta nämns tillsammans med vätgas, är insatserna begränsade. Energimyndigheten stöder enstaka projekt inom transport- och byggnadssektorerna och deltar i det nordiska samarbetet inom Nordisk energiforskning (finansieringsinstitution för energiforskning inom Nordiska ministerrådet). Detta samarbete inkluderar projekt om vätgas.

Föreningen Vätgas Sverige har nyligen tagit ett initiativ för vätgas som fordonsbränsle. Syftet är att stötta de aktörer som vill få i gång en tidig användning av vätgasfordon och uppbyggnad av vätgestankstationer i Sve-

rige samt en utökad samverkan mellan dessa. Vätgas Sveriges arbete inom detta område stöds bl.a. av Nutek (numera Tillväxtverket) och Nordisk energiforskning.

Utskottets ställningstagande

Biogas är en energikälla med många fördelar som skulle kunna bredda den inhemska produktionen av förnybar energi. Biogasen har dessutom den förtjänsten att den fungerar väl som drivmedel. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet de insatser som regeringen och berörda myndigheter gör för att främja biogasens utveckling i Sverige. Regeringens uttalande i propositionen om att denna utveckling ska stödjas även fortsättningsvis rimmar också väl med den inställning som utskottet har i frågan. Utskottet noterar också att Energimyndigheten inom ramen för ett uppdrag att ta fram en handlingsplan för förnybar energi ska lämna en särskild redogörelse för just biogas. Denna redogörelse kan väntas kunna ligga till grund för ytterligare satsningar på området. Utskottet anser att det innan regeringen har tagit ställning till redogörelsen och förslaget till handlingsplan saknas skäl för riksdagen att uttala sig i linje med det som föreslås på biogasområdet i motionerna 2008/09:N16 (mp), 2008/09:N440 (mp) och 2008/09:T206 (mp).

Vidare vill utskottet erinra om det uppdrag Energimarknadsinspektionen har att analysera förutsättningarna för en framtida successiv övergång i naturgasnätet till biogas och andra energigaser framställda ur förnybara energikällor. Uppdragets resultat och regeringens ställningstagande till dessa bör avvaktas innan det finns anledning för riksdagen att vidta åtgärder i enlighet med vad som efterfrågas i motion 2008/09:N222 (m).

När det avslutningsvis gäller önskemålet om ett tillkännagivande om vätgasteknik i motion 2008/09:N416 (kd) hänvisar utskottet till de prioriteringar som görs av Energimyndigheten och till de FoU-projekt på området som har pågått under en längre tid. Motionen lämnas därför utan vidare åtgärd.

Naturgas

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om naturgas. I sitt ställningstagande hänvisar utskottet bl.a. till tidigare uttalanden med innebörden att energitillförseln ska baseras på förnybara bränslen och att naturgasen därmed endast har ett berättigande under en övergångsperiod.

Jämför reservation 12 (s, v, mp).

Propositionen

Naturgasanvändningen har sedan introduktionen 1985 utgjort omkring 10 TWh per år eller ca 2 % av den svenska energianvändningen. Regeringen slår fast att naturgasen är ett fossilt och ändligt bränsle som kan ha betydelse under en omställningsperiod, främst i anläggningar inom industrin och för högeffektiv kraftvärme. Sådana anläggningar omfattas av det europeiska systemet för handel med utsläppsätter. Infrastruktur för naturgas kan därmed utvecklas på kommersiella villkor och på ett sätt som understödjer en successiv introduktion av biogas. Några planer på en utvidgad storskalig utbyggnad av naturgas till hushåll och företag är inte aktuella i Sverige. Regeringens föreslagna klimat- och energipolitik kommer att begränsa de fossila bränslenas konkurrenskraft ytterligare. Av den ansökan som lämnats in av de kommersiella aktörer som står bakom den föreslagna rysk-tyska gasledningen i Östersjön framgår att det inte är aktuellt med en grenledning till Sverige.

Naturgaslagen (2005:403) innehåller bestämmelser om reglerat tredje-partstillträde samt juridisk, funktionell och redovisningsmässig åtskillnad mellan överföring respektive handel eller produktion av naturgas. Enligt den aktuella lagen är en innehavare av ett naturgasnät skyldig att ta emot annan gas. Mottagningsplikten gäller om det är säkert och tekniskt möjligt att mata in gasen i systemet. I regleringsbrevet för 2009 fick Energimarknadsinspektionen i uppdrag att, i samråd med Svenska kraftnät, analysera förutsättningarna för en framtida successiv övergång i naturgasnätet till biogas och andra energigaser framställda ur förnybara energikällor. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 1 december 2009.

Energimyndigheten har efter ett regeringsuppdrag redovisat förslag som innebär att den skattefrihet som omfattar biogas ska kunna följa gasen till slutkonsumenten när biogasen distribueras i ett naturgasnät (dnr N2007/3476/E). Förslaget har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen bedömer att infrastruktur för naturgas därmed kan utvecklas på kommersiella villkor och på ett sätt som understödjer en successiv introduktion av biogas.

Regeringen anser vidare att ekonomiska styrmedel är det mest effektiva sättet att påverka den svenska naturgasanvändningen och styra utvecklingen mot en större andel förnybara energislag och mindre utsläpp av växthusgaser.

Motionerna

I flerpartinmotionen 2008/09:N15 (s, v, mp) avvisar motionärerna en storskalig utbyggnad av naturgasnätet med hänvisning till att naturgas är ett fossilt bränsle som påverkar klimatet negativt. Vidare motsätter de sig den ryska gasledningen i Östersjön, som skulle vara den främsta källan till ny

naturgas i Sverige. Motionärerna räknar med att regeringen under innevarande år säger nej till gasledningen i Östersjön eftersom den inte ligger i Sveriges intresse.

Det befintliga gasnätet i Sverige når inte regioner i Mellansverige som behöver naturgas för industrins bränsleförsörjning eller för högeffektiv kraftvärmeproduktion, konstateras det i motion 2008/09:N345 (s). Utbyggnad av infrastrukturen för naturgas gör det möjligt att leda biogas i nätet. Motionärerna anser att regeringen bör se till att tillståndsprocesserna för ledningsprojekten inte blir utdragna, vilket kan innebära att svensk industri får konkurrensnackdelar.

Även i motion 2008/09:N339 (m) förordas en utbyggnad av naturgasnätet. Motionären anser att ett utbyggt nät är en förutsättning för att biogasen ska kunna fungera som ett alternativ till naturgasen. Biogas kan ges samma egenskaper som naturgas och kan samtransporteras med naturgas på samma sätt som s.k. grön el blandas med annan el.

Vissa kompletterande uppgifter

Naturgas i Sverige

Naturgas är en brännbar blandning av gasformiga kolväten och består huvudsakligen av metan. Vid förbränning av naturgas är koldioxidutsläppen 40 % respektive 25 % lägre än vid förbränning av kol och olja. Under 2007 uppgick naturgasanvändningen till 7,4 TWh inom användarsektorerna. Inom kraftvärme- och värmeverken används ca 3,6 TWh naturgas. Industrin svarar för drygt 70 % av naturgasanvändningen i Sverige medan bostadssektorn använder drygt en fjärdedel. En mindre andel naturgas används som fordonsbränsle. Den svenska importen av naturgas uppgick 2007 till 954 miljoner kubikmeter vilket motsvarar 10,5 TWh.

Naturgas distribueras vanligen i rör mellan producent och konsument. Flytande naturgas eller LNG (liquified natural gas) har på grund av sina höga kostnader historiskt sett inte kunnat konkurrera i någon större omfattning med rörbunden naturgas. Den senaste tidens kostnadsänkning vid produktion och transport av LNG har dock i viss mån förändrat detta.

Det svenska naturgasnätet sträcker sig längs västkusten från Trelleborg till Stenungsund, med förgreningar österut. Naturgasnätet kan på sikt möjliggöra distribution och användning av t.ex. biogas och vätgas. Naturgasen distribueras för närvarande till ett trettiotal kommuner. I dessa står naturgasen för drygt en femtedel av energianvändningen. På nationell nivå svarar naturgasen för 1,7 % av den totala energianvändningen. I EU-länderna och världen som helhet står naturgasen för knappt en fjärdedel av energianvändningen.

Den svenska naturgasmarknadspolitiken

Målet för den svenska naturgasmarknadspolitiken är att vidareutveckla gasmarknadsreformen i syfte att uppnå en effektiv naturgasmarknad med verklig konkurrens. Genom det regelverk för naturgasmarknaden som trädde i kraft den 1 juli 2005 togs ytterligare steg mot en gemensam naturgasmarknad inom EU. Den fulla marknadsöppningen genomfördes den 1 juli 2007. Den svenska naturgasmarknaden karaktäriseras trots detta av ett fåtal aktörer. Naturgasmarknadspolitiken ska också främja en fortsatt integrering med övriga gasmarknader inom Europa och i Östersjöområdet. Där naturgastillämpningar utvecklas är det väsentligt att från början skapa så goda förutsättningar som möjligt för en framtida successiv övergång till biogas eller andra energigaser framställda ur förnybara energikällor.

I budgetpropositionen för 2009 slog regeringen fast att naturgasen – ett fossilt och ändligt bränsle med hög energieffektivitet – kan ha betydelse för energiförsörjningen under en omställningsperiod. Detta förutsätter dock att den används på ett sätt som leder till bättre utnyttjande av de samlade energiresurserna och minskad belastning på miljö och klimat.

Utredning om koncession för naturgasutbyggnad

I mars 2006 gav den förra regeringen en särskild utredare (direktör Sten Kjellman) i uppdrag att bl.a. analysera hur koncessionen kan effektivisera en utbyggnad av naturgasnätet och hur konkurrensen på den svenska naturgasmarknaden påverkas.

Den 12 maj 2009 presenterade utredningen sitt slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48). Utredningen anser att det saknas behov av att införa en områdeskoncession för distributionsnät för naturgas.

Utredning om det inre marknadspaketet för el och naturgas m.m.

I mitten av april 2009 beslutade regeringen om direktiv för en särskild utredare som ska följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas (dir. 2009:21). Utredaren ska även lämna förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra Europeiska gemenskapens reviderade el- och gasmarknadsdirektiv. Även behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden ska analyseras. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

Nationell strategi för tryggad naturgasförsörjning

I november 2007 överlämnade Energimyndigheten ett förslag till allmän strategi för en trygg naturgasförsörjning till regeringen. Förslaget inkluderade en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen i krissituationer i enlighet med bestämmelserna i naturgaslagen och naturgas-

förordningen. Enligt myndighetens förslag skulle det övergripande nationella målet för att öka försörjningstryggheten vara att skapa ytterligare en tillförselväg för naturgas till landet.

I juni 2008 godkände regeringen ovan nämnda förslag, med undantag för de uttalanden som gjordes om att det övergripande målet för att öka försörjningstryggheten är att skapa ytterligare en tillförselväg för naturgas till landet. Enligt regeringen bör åtgärder för att förbättra försörjningsläget inte uteslutande vara inriktade på att ett nytt, rörbundet system för import av naturgas etableras. Vidare anfördes att en eventuell tillståndsprövning av ett sådant system kommer att göras ur ett bredare samhällsligt perspektiv. Därtill bedömde regeringen att det finns potential att förbättra försörjningstryggheten för naturgas t.ex. genom ökad produktion av biogas i anslutning till naturgasnätet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2008 behandlade utskottet ett antal motioner om naturgas (bet. 2007/08:NU10) och hösten 2008 tog riksdagen ställning till vissa förändringar i naturgaslagen (prop. 2007/08:159, bet. 2008/09:NU7) jämte motioner. Utskottet konstaterade vid dessa tillfällen att den nuvarande regeringens inställning till naturgas i huvudsak överensstämmer med den förra regeringens. Den långsiktiga visionen är att energitillförseln ska baseras på förnybara bränslen och att naturgasen endast har ett berättigande under en övergångsperiod. Enligt de riktlinjer som riksdagen har fastställt gäller att naturgasen ska konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden. Detta innebär att investeringar i rörledningar och inköp av naturgas bör ske efter strikt kommersiella principer.

I likhet med regeringen ansåg utskottet att åtgärder för att förbättra försörjningsläget inte uteslutande bör vara inriktade på etablerandet av ett nytt, rörbundet system för import av naturgas och att en eventuell tillståndsprövning av ytterligare tillförselvägar kommer att göras ur ett bredare samhällsligt perspektiv. Vidare gjorde utskottet bedömningen att det finns potential att förbättra försörjningstryggheten vad det gäller naturgas, t.ex. genom ökad produktion av biogas i anslutning till naturgasnätet. Utskottet ansåg inte att riksdagen behövde göra några uttalanden i dessa frågor.

När det gäller den planerade gasledningen i Östersjön konstaterade utskottet våren 2008 att regeringen kommer att pröva ansökningarna om tillstånd till ledningen och den då fortfarande aktuella underhållsplattformen i enlighet med svensk lagstiftning och internationella konventioner, vilket bl.a. innebär att erforderliga miljöprövningar görs (bet. 2007/08:NU10). Utskottet förutsatte att Östersjöns känsliga miljö kommer att vara en central fråga vid regeringens prövning. Oavsett inställning till den planerade gasledningen såg utskottet det inte som en uppgift för riksdagen att genom uttalanden försöka påverka lagtillämpningen. Riksdagens uppgift är att, om den så anser det befogat, ändra de lagar eller övergripande mål mot vilka

prövningen görs. Utskottet ansåg dock inte att det fanns några skäl för riksdagen att ta initiativ med den innebörden när det gällde gasledningen i Östersjön (se även nedan om läget i projektet).

Nya gasledningar m.m.

Av naturgaslagen (2005:403) framgår att naturgasledningar inte får byggas eller användas utan tillstånd (koncession) av regeringen. Något statligt stöd för naturgasutbyggnad kommer, enligt regeringen, inte att kunna påräknas. Den samhällseliga bedömningen av ett naturgasprojekt ska göras i samband med tillståndsprövningen. För närvarande pågår viss utbyggnad av det svenska naturgasnätet.

I december 2007 inkom Nord Stream AG med en ansökan om tillstånd att lägga ut en gasledning och bygga en underhållsplattform i Östersjön för transport av naturgas mellan Viborg i Ryssland och Greifswald i Tyskland. För att projektet ska kunna genomföras i den svenska ekonomiska zonen krävs regeringens tillstånd, och projektet ska prövas enligt svensk lagstiftning och internationella konventioner (däribland den s.k. Esbokonventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang). Frågan om tillstånd prövas enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och bereds av Näringsdepartementet. Underhållsplattformen har sedermera strukits ur ansökan.

I februari 2008 meddelade Regeringskansliet att avgörande redovisningar saknades i Nord Streams ansökningar och att det krävs betydande kompletteringar av företaget för att regeringen ska kunna pröva frågan. Dyliga kompletteringar har sedermera inkommit till Regeringskansliet och ansökan är ute på remiss till den 8 juni. Bolaget har efter det att remissen skickades ut meddelat att ansökan kommer att kompletteras med ytterligare underlag om en alternativ ledningssträckning, vilket eventuellt kan föranleda att remisstiden förlängs. När remisstiden har gått ut kommer bolaget att beredas möjlighet att yttra sig över de inkomna remissyttrandena. Sedan bolaget har inkommit med sitt eventuella yttrande kommer regeringen att ta ställning till ansökan. Regeringen måste då inledningsvis bedöma om underlaget är tillräckligt för ett beslut eller om ytterligare kompletteringar behövs.

Projektet Skanled innebär att en naturgasledning byggs på havsbotten mellan Nordsjön och Sydnorge. Det befintliga svenska naturgasnätet ansluts via tre grenledningar på västkusten. Swedegas och Gassco är huvudmän för projektet. Koncessionsansökan för den svenska delen av ledningen inkom till Energimarknadsinspektionen i januari 2008 och bereds för närvarande. I slutet av april 2009 meddelade emellertid bolagen bakom projektet att det osäkra ekonomiska läget gör att man stoppar fortsatta projektaktiviteter. Ansökan om tillstånd för att bygga ledningen har dock inte dragits tillbaka.

Skandled ingår bland de energiprojekt som tas upp i EU-kommissionens förslag till återhämtningsplan för Europas ekonomi. Sverige har ställt sig bakom förslaget som innebär att projektet ska kunna få stöd från EU på 150 miljoner euro. För närvarande pågår förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet om vissa detaljer när det gäller finansieringsfrågor i återhämtningsplanen. När en överenskommelse har nåtts kan ett ansökningsförfarande vidta där de projekt som pekas ut i planen får inkomma med ansökningar om stöd.

Eon Gas AB har ansökt om att bygga ut gasnätet från Gislaved till Jönköping. Utbyggnaden (77 km) utgör den första etappen av tre i en planerad utbyggnad till Mellansverige. Ansökan har lämnats in till Energimarknadsinspektionen som har till uppgift att bereda ärenden om koncession för naturgasledningar. Inspektionen har sedermera överlämnat ärendet till regeringen för beslut tillsammans med sitt eget yttrande där myndigheten tillstyrker att koncessionen beviljas. Ansökan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Interpellation om naturgasutbyggnad

I mars 2009 framställde Renée Jeryd (s) en interpellation (ip. 2008/09:41) till näringsminister Maud Olofsson om huruvida ministern har övervägt vilka konsekvenser en storskalig naturgasutbyggnad kommer att få för den planerade utbyggnaden av biokraftvärme i Sverige och vilka beräkningar som gjorts när det gäller Sveriges försörjningstrygghet vid en storskalig introduktion av naturgas i Sverige.

I sitt svar slog näringsministern fast att regeringens långsiktiga prioritering är att avveckla fossila bränslen för uppvärmning och att få en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Regeringens politik innebär att de fossila bränslenas konkurrenskraft begränsas. Då regeringen inte planerar någon storskalig utbyggnad av naturgas finns det, enligt näringsministern, heller ingen anledning att genomföra analyser eller beräkningar med den utgångspunkten.

Plan för utbyggnad av Europas gasnät

I EU:s tredje energimarknadspaket föreslås att gasnätsföretagens samarbetsorganisation vartannat år ska publicera en tioårig utbyggnadsplan för naturgasnäten inom EU. Tanken är att utbyggnadsplanen ska bidra till effektivare konkurrens och att marknaden för gas ska fungera bättre. Det europeiska samarbetsorganet för tillsynsmyndigheter inom energiområdet (Ergeg) anser att planen kan bli ett viktigt verktyg när det gäller att förbättra försörjningstryggheten. Samarbetsorganet har tagit fram ett förslag till rekommendation för hur utbyggnadsplanen ska utformas. Förslaget är ute på remiss till den 29 maj 2009.

Utskottets ställningstagande

Frågor om naturgasens roll i det svenska energisystemet har behandlats av utskottet vid upprepade tillfällen under de senaste åren. Utskottet har inte ändrat ståndpunkt i dessa frågor och vidhåller därmed uppfattningen att energitillförseln ska baseras på förnybara bränslen och att naturgasen endast har ett berättigande under en övergångsperiod. Naturgasen ska konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden inom ramen för de villkor som riksdagen har fastställt. Detta innebär att investeringar i rörledning och inköp av naturgas bör ske efter strikt kommersiella principer. Denna utskottets ståndpunkt överensstämmer med regeringens uppfattning i frågan liksom i huvudsak även med den förra regeringens syn på naturgasens roll i det svenska energisystemet.

Regeringens strävan att ställa om energitillförseln till förnybara bränslen tar sig också i uttryck i uppdraget till Energimarknadsinspektionen att analysera förutsättningarna för en framtida successiv övergång i naturgasnätet till biogas och andra energigaser framställda ur förnybara energikällor. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 december 2009. Med hänvisning till utskottets och regeringens allmänna inställning till naturgasens framtida roll i det svenska energisystemet och till pågående nyss nämnda analys avstyrker utskottet motionerna 2008/09:N15 (s, v, mp), 2008/09:N345 (s) och 2008/09:N339 (m). Den förstnämnda motionen avstyrks i berörd del.

När det avslutningsvis gäller yrkandet i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) om den planerade gasledningen i Östersjön är utskottets inställning densamma som då liknande yrkanden har behandlats vid tidigare tillfällen under de senaste åren. Riksdagen ska inte genom uttalanden försöka påverka regeringens pågående legala prövning av den aktuella gasledningens förenlighet med gällande lagstiftning och internationella konventioner, vilka redogörs för ovan. Riksdagens uppgift kunde vara att, om den anser det vara befogat, ändra de lagar mot vilka prövningen görs eller förorda initiativ för att ändra internationella konventioner. Nu liksom vid tidigare tillfällen anser utskottet emellertid inte att det finns några skäl för riksdagen att ta initiativ med den innebörden och detta föreslås inte heller av motionärerna. Yrkandet avstyrks således av utskottet.

Fjärrvärme

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om fjärrvärme avslås av riksdagen. Utskottet hänvisar bl.a. till att regeringen har beslutat tillkalla en särskild utredare med uppgift att närmare analysera förutsättningarna för att införa ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten och därigenom skapa förutsättningar för konkurrens på fjärrvärmemarknaden.

Jämför reservation 13 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen anser att värmemarknadspolitiken även fortsättningsvis ska bygga på fungerande konkurrens mellan olika uppvärmningsformer. Användningen av fossila bränslen för uppvärmning kommer att avvecklas till 2020. De väl utbyggda fjärrvärmenäten i Sverige skapar förutsättningar för att på ett effektivt sätt ta till vara energi som annars inte skulle nyttiggöras. Fjärrvärmenäten utgör dessutom basen för utbyggnad av ny hållbar elproduktion i form av kraftvärme.

Regeringen lämnade i februari 2008 en proposition till riksdagen med förslag till en fjärrvärmelag (prop. 2007/08:60). Propositionen godkändes av riksdagen i maj samma år (bet. 2007/08:NU11), och fjärrvärmelagen trädde i kraft den 1 juli 2008.

Fjärrvärmelagen syftar till att stärka fjärrvärmekundernas ställning och till att öka insynen i fjärrvärmeverksamheten. Bland annat ska fjärrvärmeföretag lämna uppgifter om drifts- och affärsförhållanden till Energimarknadsinspektionen. Uppgifterna ska ligga till grund för framtagande av nyckeltal om bl.a. prissättning, produktion och distribution av fjärrvärme. Vidare inrättades den 1 juli 2008 Fjärrvärmenämnden vid Energimyndigheten. Om fjärrvärmeföretag och fjärrvärmekunder inte kommer överens i frågor om avtalsvillkor för fjärrvärme finns en möjlighet att ansöka om medling vid Fjärrvärmenämnden. Nämnden kan även medla i förhandlingar om tillträde till rörledningar i en fjärrvärmeverksamhet.

I januari 2009 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att närmare analysera förutsättningarna för att införa ett lagstadgat s.k. tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten och därigenom skapa förutsättningar för konkurrens på fjärrvärmemarknaden. Syftet med att närmare utreda frågor om en lagstadgad sådan rätt är att ytterligare stärka fjärrvärmekundernas ställning samt att åstadkomma en effektivare värmemarknad med lägre fjärrvärmepriser och en förbättrad miljö. Utredaren ska belysa för- och nackdelar med ett lagstadgat tredjepartstillträde samt göra en bedömning av förutsättningarna för ett sådant tillträde. Utredaren ska

också lämna förslag till ett regelverk för tredjepartstillträde och vid behov förslag till finansiering. Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2010.

Härutöver avser regeringen att ge Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten i uppdrag att utreda kostnader och andra konsekvenser samt effektiviseringspotential för respektive energislag för att kunna ta ställning till om det är lämpligt att ställa krav på teknik för fjärravläsning av värmeförbrukning på motsvarande sätt som för el.

Motionerna

Enligt vad som anförs i flerpärtimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp) bör staten, som ett komplement till EU:s utsläppshandel, stödja insatser för att främja att kvarvarande fossil energi i fjärr- och kraftvärmesystemen successivt ersätts med förnybar energi. Motionärerna föreslår att en särskild utredning tillsätts som undersöker lämpliga åtgärder för att inom rimlig tid fasa ut kvarvarande fossila bränslen inom svensk fjärr- och kraftvärme.

Motionärerna anser det även vara av stor vikt att fjärrvärmenäten kan byggas ut i framtiden så att värmeproduktionen ökas, vilket också gör det möjligt att producera mer el i kraftvärmeanläggningarna. Dessutom kan fjärrvärmenäten anslutas till processindustrier så att spillvärme från dessa verksamheter kan komma till nytta. Möjligheterna och kostnaderna för en utbyggnad av fjärrvärmenäten bör utredas.

Vidare anser motionärerna att övervakningen av fjärrvärmeleverantörernas prissättning bör förbättras och en utredning göras om hur en prisprövning kan införas. De välkomnar utredningen om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten. Ett sådant tillträde kan bl.a. leda till ökade möjligheter att kommersiellt omhändertata spillvärme från industrin.

Den som har investerat i fjärrvärme har svårt att byta uppvärmningsform samtidigt som fjärrvärmeleverantören inte har någon konkurrens i fjärrvärmenätet, konstateras det i motion 2008/09:N278 (s). Detta naturliga monopol kan därmed användas för att på ett orimligt sätt höja kostnaden för konsumenten. Samtidigt drar sig de med oljepanna eller eluppvärmning för att byta till fjärrvärme, dvs. beslut som skulle kunna bidra till att vi närmar oss svenska miljömål.

På områden där vi har naturligt monopol råder det i allmänhet en prisreglering från samhällets sida. På fjärrvärmeområdet har vi dock s.k. fri prissättning. Detta förhållande gör, enligt motionären, att fjärrvärmeleverantörerna kan höja priserna på ett oskäligt vis. Utökad reglering och bättre konkurrens genom ökad tillförsel av t.ex. industriell spillvärme kan skydda kunderna på fjärrvärmemarknaden mot oskälig prissättning och bidra till ett långsiktigt förtroende hos kunderna för fjärrvärmen som teknik.

I motion 2008/09:N316 (s) begärs tre tillkännagivanden på fjärrvärmeområdet (varav ett behandlas längre fram i detta betänkande). Motionärerna konstaterar inledningsvis att Sverige är världsledande på det

området. Fjärrvärmerna ger stora möjligheter att fasa ut fossila bränslen, ta till vara spillvärme från industrin och energi från avfall samt utnyttja förnybara bränslen. Vidare noterar motionärerna att förtroendet för fjärrvärmerna har minskat på grund av regeringens bristande förmåga att kontrollera prisutvecklingen. Regeringens proposition och riksdagsmajoritetens beslut våren 2008 gav inte Fjärrvärmnämnden det instrument som behövs för att pröva skäligheten i fjärrvärmeföretagens prissättning. Motionärerna anser att fjärrvärmekundernas ställning måste stärkas och att det måste införas någon form av prisprövning. Ett sätt att göra detta vore att, såsom i Fjärrvärmeutredningens förslag, låta Fjärrvärmnämnden avgöra prissättningens skälighet.

På många håll i landet utnyttjas spillvärme från industrin som spillvärme i lokala nät. Denna spillvärme finns i stor omfattning och kan i än högre grad bidra till att fasa ut fossila bränslen från uppvärmningssystemet och reducera utsläppen av klimatstörande gaser.

Motionärerna anser att det är fullt möjligt att sluta samman fjärrvärmesystemen i större regionala nät, dels för att tillvarata mer spillvärme, dels för att få in konkurrerande leverantörer i systemet. På så sätt skulle vi få en priskonkurrens.

Då fjärrvärmeföretagen har monopol på sin respektive lokala fjärrvärmemarknad finns alltid en risk för att prissättningen inte är optimal, sägs det i Socialdemokraternas kommittémotion 2008/09:N430. Motionärerna vill låta Fjärrvärmnämnden pröva prissättningens skälighet. Nämndens arbete med prisprövningen bör påbörjas skyndsamt – frånvaron av prisprövning riskerar att försämma förtroendet för fjärrvärmerna och därmed förutsättningarna för en angelägen fortsatt utbyggnad. Utvecklingen av Fjärrvärmnämndens arbete bör dessutom följas noga av regeringen och inom ett år från fjärrvärmelagens ikraftträdande bör regeringen återkomma till riksdagen med en redogörelse för utvecklingen.

Fjärrvärmemarknaden är ett av få kvarvarande monopol i vårt land, kanske det sista för leverans av energi, slås det fast i motion 2008/09:N202 (m). Regeringen gör nu en översyn av hur tredjepartstillträde kan införas för fjärrvärmeenergileveranser. Ett annat långsiktigt mål bör enligt motionärerna vara att ta fram modeller för hur man kan driva olika värmenät med full konkurrens i framtiden. De anser att ett avskaffande av fjärrvärmemonopolet bör kunna ske på i princip samma sätt som när naturgasmarknaden öppnades.

Frågan om avreglering och tredjepartstillträde på fjärrvärmemarknaden har redan utretts tillräckligt, sägs det i motion 2008/09:N221 (m). Därför bör den av regeringen aviserade utredningen nu inriktas på att ta fram en metod och modell för hur fjärrvärmemarknaden ska kunna avregleras och konkurrensutsättas. Vidare bör man föreslå hur ett regelverk för lagstadgat tredjepartstillträde ska utformas. För att stärka tilltron till fjärrvärmerna och utnyttja dess potential är det, enligt motionären, angeläget att snabbt avre-

glera fjärrvärmemarknaden och ge lagstadgad rätt till tredjepartstillträde. Det ger också den miljövänliga industriella restvärmen möjlighet att bidra till ett bättre klimat.

I motion 2008/09:N395 (kd) noteras att regeringen i februari 2008 presenterade en ny lagstiftning om fjärrvärmenätet. Frågan om tredjepartstillträde blev dock inte föremål för något beslut. Motionären anser att alla parter skulle gagnas om det gavs möjlighet att distribuera även den industriella restvärmen i fjärrvärmenätet. I dag råder det monopol i fjärrvärmenätet och genom att ge alla aktörer möjligheten att använda fjärrvärmenäten kan en marknad etableras med en god konkurrens som ökar konsumentnyttan och värnar miljön.

Vissa kompletterande uppgifter

Allmänt om fjärrvärme

Fjärrvärme är den dominerande uppvärmningsformen på centralorten i 247 av 290 kommuner och står för cirka hälften av den totala uppvärmningen av bostäder och lokaler i Sverige. I flerbostadshus är fjärrvärme den vanligaste uppvärmningsformen, med omkring 76 % av den uppvärmda ytan, medan 59 % av landets lokaler värms med fjärrvärme. I småhus är andelen med fjärrvärme omkring 10 %. Under 2007 levererades drygt 47 TWh fjärrvärme, vilket är en svag ökning från 2006. Av de totala leveranserna gick ungefär 60 % till bostadsuppvärmning (flerbostadshus och småhus), omkring 30 % till uppvärmning av servicesektorns lokaler och 10 % till industrin.

Den totala energitillförseln inom fjärrvärmesektorn var drygt 54 TWh 2007. Enligt Energimyndighetens kortsiktsprognos beräknas fjärrvärmeförseln uppgå till 60,8 TWh år 2010.

Andelen bibränslen inklusive avfall och torv vid fjärrvärmeproduktion var ca 2 % på 1970-talet men har under hela mätperioden ökat stadigt för att vara 69 % år 2007. Bibränslet består till stor del av trädbränsle (30 % 2007). Avfall har dock blivit ett alltmer betydande bränsle vid fjärrvärmeproduktion. Den kraftiga ökningen som har skett de senaste tre åren kan bl.a. härledas till låga kostnader på avfall och de styrmedel som har införts för att minska deponering. Sedan avregleringen av elmarknaden har elanvändningen minskat i fjärrvärmesektorn. I Energimyndighetens kortsiktsprognos väntas främst bibränsle öka även fortsättningsvis, vilket drivs av elcertifikatssystemet. Naturgasen ökar på grund av den nya kraftvärmeanläggningen i Malmö som beräknas tas i drift under innevarande år.

År 2007 uppgick distributions- och omvandlingsförlusterna till drygt 13 % av den totala fjärrvärmeförseln. Under 1980-talet uppgick dessa till närmare 20 %.

Fjärrvärmepriser

Den brukarsammansatta s.k. Avgiftsgruppen utger sedan ett antal år den s.k. Nils Holgersson-rapporten, i vilken bl.a. redovisas de prisskillnader som finns mellan olika kommuner beträffande fjärrvärme. Av den senaste rapporten (september 2008) framgår att det genomsnittliga fjärrvärmepriset 2008 var 134,5 kr/kvm jämfört med 129,2 kr/m² för 2007, vilket motsvarade en ökning av priset med 4,1 % jämfört med 2,9 % vid föregående undersökning. Den lägsta fjärrvärmekostnaden finns i Luleå (78,2 kr/m²) medan den högsta återfinns i Jokkmokks kommun (160,9 kr/m²).

Undersökningen visar således stora skillnader i fjärrvärmekostnader. De lägsta kostnaderna finns, liksom vid tidigare undersökningar, i etablerade "fjärrvärmestäder" som har byggt ut sina nät under lång tid samt i några yngre företag med låga produktionskostnader. Större städer har fördelen av högre kundtätthet jämfört med mindre orter. De högsta kostnaderna finns oftast i mindre kommuner som har byggt ut fjärrvärme under de senaste 10–15 åren.

I rapporten dras slutsatsen att både prishöjningarna och i vissa fall prisnivåerna sedan sekelskiftet har legat på nivåer som tyder på att leverantörerna av fjärrvärme har använt sin dominerande ställning på ett sätt som missgynnar de stora kundkategorierna på bostads- och lokalmarknaden. Rapportförfattarna anser att denna utveckling riskerar kundernas långsiktiga förtroende för fjärrvärmerna, vilket är beklagligt då majoriteten av fjärrvärmesystemen har en utmärkt miljöprofil.

Tidigare riksdagsbehandling

I april 2008 behandlade näringsutskottet regeringens förslag till ny fjärrvärmelag (prop. 2007/08:60, bet. 2007/08:NU11). Med anledning av motionsyrkanden om krav på prisprövning och om konkurrensen på fjärrvärmemarknaden redovisade utskottet bl.a. att Fjärrvärmeutredningen hade föreslagit (SOU 2004:136) att Fjärrvärmenämnden även skulle ha till uppgift att pröva prisfrågor och kunna avge rekommendationer rörande priset. Utredningen redovisade även olika modeller för prisreglering, men ansåg inte att det var möjligt eller lämpligt att införa någon av dessa modeller på fjärrvärmeområdet.

Vidare redovisades att Konkurrensverket ska övervaka att företag följer konkurrenslagen (1993:20) och pröva och ingripa mot konkurrensbegränsande beteende. Konkurrensverkets möjligheter att motverka oskäligen prissättning på fjärrvärmemarknaden analyserades av Fjärrvärmeutredningen (SOU 2004:136). Utredningens sammanfattande bedömning var att konkurrenslagen inte kan ersätta en reglering av priset på fjärrvärme. I utskottets betänkande omnämndes också två granskningar om oskäligen prissättning på fjärrvärme som Konkurrensverket bedriver.

I sitt ställningstagande angav utskottet flera skäl till att det är angeläget att åtgärder vidtas i syfte att främja en fortsatt positiv utveckling av fjärrvärmemarknaden. Utskottet konstaterade bl.a. att fjärrvärmeföretagens starka ställning i relation till sina kunder riskerar att förhindra och försena en fortsatt utveckling av denna för samhället angelägna uppvärmningsform. Vidare ansåg utskottet att ett bristande förtroende för prisutvecklingen för fjärrvärme och möjligheten att påverka pris och andra viktiga villkor kan leda till att kunder väljer andra uppvärmningsformer som är miljömässigt mindre fördelaktiga. En sådan utveckling ville utskottet stävja. Utskottet såg det som angeläget att statsmakterna vidtar åtgärder som stärker såväl fjärrvärmekundernas ställning på marknaden som deras förtroende för fjärrvärmemarknaden.

Beträffande frågan om prisprövning utgick utskottet ifrån att regeringen noga följer utvecklingen på fjärrvärmemarknaden för att förvissa sig om att de i propositionen föreslagna åtgärderna får avsedd effekt när det gäller att stärka fjärrvärmekundernas ställning. Det sagda innebär även att utskottet inte utesluter att frågan om prisprövning åter kan bli aktuell om det skulle visa sig att de nu föreslagna bestämmelserna inte är tillräckliga för att vända det bristande förtroendet för prisutvecklingen på fjärrvärmemarknaden som verkar finnas i vissa delar av landet. Innan frågan om prisprövning kan aktualiseras bör dock pågående granskningar vid Konkurrensverket avvaktas. Utskottet ansåg vidare att effekterna av ett möjligt inrättande av tredjepartstillträde bör granskas närmare innan ett eventuellt förslag om ett statligt prisprövningsförfarande läggs fram.

Utskottet ställde sig positivt till att regeringen avsåg att utreda frågan om tredjepartstillträde. Det är viktigt, ville utskottet understryka, att möjligheterna till ökad konkurrens på fjärrvärmemarknaden tas till vara. Enligt utskottets uppfattning bör utredningen behandla både om och hur ett tredjepartstillträde kan genomföras. Utskottet framhöll också vikten av att utredningen får en skyndsam hantering.

Fjärrvärmeutredningen om tredjepartstillträde

Fjärrvärmeutredningen hade till uppgift att bedöma om det var möjligt att öka konkurrensen på fjärrvärmemarknaden genom att t.ex. införa tillträde för en tredje part att leverera värme eller kyla till slutkund i någon annans nät. Utredningen förordade inte att en lagstadgad rätt till tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten skulle införas då det bedömdes vara tekniskt möjligt men komplicerat med ett sådant tillträde (SOU 2005:33). Bedömningen var att de förväntade positiva effekterna av tredjepartstillträde med avseende på konkurrensen, konsumentnyttan eller miljön inte skulle bli tillräckligt stora för att motivera ett lagstadgat tredjepartstillträde.

Utredning om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten

Som har nämnts i propositionsreferatet ovan beslutade regeringen i januari 2009 om direktiv för utredningen om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten (dir. 2009:5). Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2010. Enligt uppgift från Näringsdepartementet har ännu ingen utredare utsetts.

Energieffektiviseringsutredningen om fjärr- och spillvärme

Energieffektiviseringsutredningen konstaterade i sitt slutbetänkande från november 2008 (SOU 2008:110) att den centrala partssammansatta Värme-marknadskommittén på ett systematiskt sätt bör medverka till energieffektivisering i fjärrvärmesektorn. På lokal nivå bör energieffektiviseringskommittéer etableras där berörda intressenter, t.ex. kunder, medverkar.

Vidare ansåg utredningen att fjärrvärmebolag på orter där industriell eller annan spillvärme förloras till omgivningen ska pröva möjligheten att utnyttja denna spillvärme innan beslut fattas om annan åtgärd. En utredning om nyttiggörande av spillvärme bör, i förekommande fall, vara obligatorisk i den miljökonsekvensbeskrivning som måste upprättas när nya energiproduktionsanläggningar ska byggas.

Energimyndigheten om industriell spillvärme

Under 2008 redovisade Energimyndigheten förstudien Styrmedel för industriell spillvärme (ER 2008:15). I förstudien föreslogs bl.a. fortsatt utredning om inrättandet av en funktion för spillvärmesamarbeten som ska arbeta med att uppmuntra utnyttjande av industriell spillvärme samt fortsatt arbete med att öka kunskapen om potentialer. Då konkurrensen i fjärrvärmenäten mellan industriell spillvärme, bikraftsvärme och avfallsförbränning bedöms ha ökat, föreslås också en fortsatt studie om hur värmeunderlaget i fjärrvärmenät kan utnyttjas på det mest resurseffektiva sättet.

Utskottets ställningstagande

Fjärrvärme är ett uppvärmningsalternativ med många fördelar. Baserad på förnybara energikällor kan fjärrvärmen på ett effektivt sätt bl.a. bidra till att ersätta fossilbränslebaserad värmeproduktion. Biobränslebaserad fjärrvärme kan med fördel också kombineras med produktion av förnybar el i kraftvärmeverk. En ytterligare fördel är att fjärrvärmenäten ofta kan användas för att tillvarata sådan processindustrigenererad spillvärme som annars inte hade kunnat utnyttjas. Sammantaget är den biobränslebaserade fjärrvärme- och kraftvärmeproduktionen viktiga medel för att nå målet att beroendet av fossila bränslen för energianvändningen i bebyggelsesektorn ska vara brutet till 2020, samtidigt som andelen förnybar energi ökar kontinuerligt.

Mot bakgrund av fjärrvärmens fördelar och dess roll i omställningen till ett hållbart energisystem är det, enligt utskottets uppfattning, synnerligen angeläget att fjärrvärmemarknaden fungerar väl. Riksdagen har mot den bakgrunden våren 2008 beslutat om en ny fjärrvärmelag som bl.a. syftar till att stärka fjärrvärmekundernas ställning och öka insynen i fjärrvärmeverksamheten. Vidare har regeringen beslutat att en särskild utredare ska tillkallas med uppgift att närmare analysera förutsättningarna för att införa ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten och därigenom skapa förutsättningar för konkurrens på fjärrvärmemarknaden. Syftet är att ytterligare stärka fjärrvärmekundernas ställning och att åstadkomma en effektivare värmemarknad med lägre fjärrvärmepriser och en förbättrad miljö. De motioner i vilka en sådan utredning efterfrågas kan därmed anses vara tillgodosedda och avstyrkas.

Utskottet ser positivt på den nämnda utredningen, men konstaterar samtidigt att det tog mer än ett halvår innan utredningsdirektiv var beslutade och att en utredare ännu inte är utsedd. Mot bakgrund av att utskottet i samband med beredningen av fjärrvärmelagen våren 2008 framhöll vikten av att utredningen skulle få en skyndsam hantering är detta inte acceptabelt.

Utskottet kommer att noga följa den fortsatta utvecklingen på fjärrvärmeområdet men anser det vara rimligt att avvakta effekterna av den nya fjärrvärmelagen samt utfallet av utredningen innan det finns skäl för riksdagen att fatta nya beslut. Med det anförda avstyrks samtliga i avsnittet aktuella motioner i berörda delar.

Torv

Utskottets förslag i korthet

Bland annat med hänvisning till att torv bör kunna ha en viss betydelse i det svenska energisystemet och att utskottet välkomnar en positiv utveckling för den svenska torvbranschen avslår riksdagen motionsyrkanden om torv.

Jämför reservationerna 14 (s) och 15 (v, mp).

Propositionen

Regeringen gör i propositionen bedömningen att energitorv under vissa villkor kan användas som bränsle med ett samlat bidrag till växthuseffekten som kan vara väsentligt mindre än vad som motsvarar torvbränslets innehåll av kol. Torvanvändning kan dessutom – under vissa betingelser – ha en positiv nettopåverkan på klimatet. För att möjliggöra en sådan användning är det, enligt regeringens bedömning, viktigt att verka för att FN:s klimatpanel (Intergovernmental Panel on Climate Change; IPCC) och EU anpassar sina regelverk.

Regeringen anser att den svenska energipolitiken som baseras på bl.a. ekologisk hållbarhet, försörjningstrygghet och ekonomisk konkurrenskraft rymmer ett inslag av torv, om än i begränsad omfattning. Till följd av en tilltagande konkurrens om biobränsleråvaran kan energitorven också ha en kompletterande roll som dämpar prisökningen på träbränslen som t.ex. skogsflis.

Torvens konkurrenssituation i det svenska energisystemet har påverkats negativt de senaste åren, framför allt till följd av införandet av EU:s system för handel med utsläppsrätter. I detta system betraktas torven som likvärdig med fossila bränslen. Torven har tilldelats en relativt hög emissionsfaktor baserad på dess innehåll av kol utan beaktande av främst torvbrukets inverkan på naturliga flöden av metan. Beträktat ur ett livscykelperspektiv kan torven emellertid ha mer fördelaktiga klimategenskaper än vad som framstår vid en bedömning utifrån själva bränslets emissionsfaktor vid förbränning.

Sedan 2004 är torv berättigat till tilldelning av elcertifikat och är därmed i stort sett likställd med biobränslen i det nationella elcertifikatssystemet. Torv är också befriad från energi- och koldioxidskatt vid förbränning, men är belastad med svavelskatt.

Regeringen anser att Energimyndigheten bör få i uppdrag att ta fram underlag och förslag som kan användas i syfte att verka för att IPCC:s och EU:s regelverk anpassas så att framtida torvbruk behandlas med utgångspunkt från verksamhetens samlade bidrag till växthuseffekten på ett klimatanpassat sätt.

Motionerna

Torv är en delvis fossil energikälla, men i Sverige finns redan stora arealer utdikade torvmossar som läcker stora mängder växthusgaser, sägs det i motion 2008/09:N430 (s). Dessa utdikade mossar bör kartläggas, och utifrån en bedömning av den totala påverkan på klimatet användas i vårt energisystem under en övergångstid. Ytterligare utdikning har däremot en negativ miljöpåverkan och bör därför inte bli aktuell.

I motion 2008/09:N351 (m) konstateras att regeringen har givit Energimyndigheten och Naturvårdsverket i uppdrag att analysera huruvida svenskt torvbruk kan anses vara klimatanpassat. Genom att se torvbruket ur ett livscykelperspektiv framgår det att utsläppen av koldioxid vid förbränning av torv, är lika stora som från den dikade torvmarken även om torven inte utvunnits. Skillnaden är att utsläppen tidigareläggs och att torvens energi nyttiggörs och tas tillvara. Om torven skördas och återproduceras på rätt sätt kan arbetstillfällena och energi skapas samtidigt som läckaget av växthusgaser till atmosfären minskar. Därför är det viktigt att de styrmedel och regler som utformas gynnar ett hållbart torvbruk och torvnäringens långsiktiga överlevnad.

Många kommuner med fjärrvärme har introducerat torv som en viktig komponent i en biobränslemix, slås det fast i motion 2008/09:N229 (c). Motionärerna anser att torven borde ha en självklar och viktig roll i en energi- och miljöpolitik som tar sikte på att minska användningen av kärnkraft och fossila bränslen. Torven ger dessutom mycket viktiga bidrag till ekonomi och sysselsättning i utsatta regioner. Motionärerna ser det som angeläget att regeringen tar initiativ till en annan behandling av torv från utsläppssynpunkt. I annat fall torde risken vara uppenbar att torven som bränsle snart är borta från den svenska energimarknaden. Det vore en riktigt fatal dumhet i en tid när miljöhoten växer, tillgången på hållbara bränslen minskar och priset på olja, kol och naturgas når nya rekord.

Torv är att betrakta som ett fossilt bränsle och bör inte användas i det svenska energisystemet, sägs det i Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16. Torven bör därför även tas bort ur certifikatsystemet. Motionärerna anser inte att det finns skäl att slösa bort Sveriges förhandlingsresurser på klimatområdet för att öka torvanvändningen, utan alla resurser behövs för att förbereda ett bra internationellt klimatavtal i Köpenhamn.

Vissa kompletterande uppgifter

Torv i det svenska energisystemet

Cirka 15 % av den svenska landarealen täcks av torvmarker vilket gör Sverige till ett av världens torvmarkstätaste länder.

Sedan den 1 april 2004 är el producerad med torv som bränsle berättigad till elcertifikat när produktionen har skett i godkända kraftvärmeanläggningar. Under 2007 användes ca 0,7 TWh torv för elproduktion och 3 TWh för värmeproduktion i fjärrvärmeverken.

Utredning om ett klimatanpassat torvbruk

Regeringen uppdrog i april 2007 åt Energimyndigheten och Naturvårdsverket att utreda förutsättningarna för ett klimatanpassat torvbruk. Den första delen av uppdraget redovisades i en rapport i september 2007. I rapporten konstateras bl.a. att det inför den då kommande utsläppshandelsperioden (2008–2012) saknades möjligheter att sätta ned emissionsfaktorn för förbränning av torv i anläggningar som ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter. Vidare noterade myndigheterna att det skulle krävas ett sammanvägt politiskt ställningstagande och agerande i internationella förhandlingar samt gentemot EU-kommissionen om en förändring av torvens ställning inom EU:s utsläppshandelssystem skulle kunna åstadkommas inför nästa åtagandeperiod.

Uppdragets andra del redovisades i mars 2008. I rapporten analyserades styrmedel som ger ett mer direkt stöd till torvbranschen i syfte att kunna neutralisera effekterna av EU:s utsläppshandelssystem. Bland annat har frå-

gan om att inrätta ett särskilt certifikatsystem för energitorv utretts. Även andra möjligheter och styrmedelsalternativ värderas i rapporten, liksom möjligheterna till en gemensam marknad för torvcertifikat med Finland.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2008 tog riksdagen ställning till motioner om torv i det svenska energisystemet. Utskottet avstyrkte den då aktuella motionen med hänvisning till att riksdagen inte bör föregripa myndigheternas arbete eller beredningen av de förslag som kommer att lämnas.

I februari 2009 tog näringsutskottet senast ställning till torvens roll i elcertifikatssystemet (bet. 2008/09:NU15). Utskottet erinrade om pågående arbete med att se över hur ett klimatanpassat torvbruk lämpligen ska kunna stödjas. Innan denna beredning har slutförts bör riksdagen, enligt utskottets uppfattning, inte på nytt ta ställning till torvens ställning inom elcertifikatssystemet.

Klimatberedningen om torv

Den parlamentariska Klimatberedningen har i sitt slutbetänkande (SOU 2008:24) behandlat frågor om torv. Beredningen konstaterade att torvmarker som dikas ut och används för t.ex. jordbruksändamål släpper ut stora mängder koldioxid. Odikade torvmarker släpper i vissa fall ut betydande mängder metan. Om sådana marker dikas ut kan utsläppen av metan minska. Samtidigt finns en risk för att koldioxidutsläppen ökar liksom även utsläppen av den mycket potenta växthusgasen lustgas. Sambanden är komplexa och förhållandena kan skilja sig betydligt mellan olika geografiska områden, mellan närliggande marker och mellan olika årstider. Genom att förändra vattennivåer och bryta torv förändras växthusgasflödena. I vissa fall kan torvmarker planteras med skog efter att torv brutits och på så sätt kan de växande träden ta upp koldioxid.

Även om kunskapen om förhållandena i olika torvmarker har ökat under senare år finns fortfarande kunskapsluckor beträffande vilka torvmarker som bör hanteras på vilket sätt i syfte att minimera växthusgasutsläppen.

Torv betraktas i EU:s system för utsläppshandel som ett fossilt bränsle. Hänsyn tas därmed inte till förändringar av växthusgasflöden i samband med brytning av torv. Om sådana hänsyn skulle tas fordras en utvecklad metodik för att beräkna flödena av växthusgaser. Härvid spelar den ovan nämnda tidsaspekten en stor roll vid bedömningen. En annan viktig aspekt att beakta vid torvbrytning är, enligt Klimatberedningen, de höga biologiska värden som många torvmarker hyser.

Utskottets ställningstagande

Torv är ett inhemskt bränsle vars bidrag till den svenska energiförsörjningen bör ges vederbörlig uppmärksamhet. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att dikad torvmark svarar för ansenliga växthusgasutsläpp och

att det därför är viktigt att se torvbrytning och torvbränsleanvändning ur ett globalt klimatperspektiv. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att Energimyndigheten bör få i uppdrag att ta fram underlag och förslag som kan användas i syfte att verka för att IPCC:s och EU:s regelverk anpassas så att framtida torvbruk behandlas med utgångspunkt i verksamhetens samlade bidrag till växthuseffekten på ett klimatanpassat sätt.

Utskottet noterar att det som sägs om torv i propositionen i stora drag överensstämmer med det som anförs i motion 2008/09:N430 (s). Motionen kan därför anses vara tillgodosedd och avstyrkas i berörd del.

Beträffande det som anförs om torvens roll i motionerna 2008/09:N351 (m) och 2008/09:N229 (c) vill utskottet hänvisa till att torv bör kunna ha en viss betydelse i det svenska energisystemet och att utskottet välkomnar en positiv utveckling för den svenska torvbranschen under förutsättning att verksamheten bedrivs på ett hållbart sätt. En ändamålsenlig avvägning mellan klimatrelaterade intressen och bevarande av biologisk mångfald är i dessa sammanhang synnerligen viktig. Torvbrytningen måste också vara ekonomiskt bärkraftig på sina egna villkor inom ramen för de krav på bl.a. miljöhänsyn som ställs upp. Något riksdagsuttalande i linje med vad som efterfrågas i motionerna anser utskottet inte vara nödvändigt.

Den syn på torvens roll i det framtida energisystemet som utskottet har redovisat ovan går inte att förena med det som framförs i motion 2008/09:N16 (mp) om att torv bör betraktas som en fossil energikälla och att den av det skälet inte ska användas i det svenska energisystemet. Motionen bör därför avstyrkas i berörd del.

Forskning och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden som på olika sätt avser forskning och utveckling på miljö- och energiteknikområdena. Utskottet hänvisar bl.a. till satsningar på nämnda områden i budgetpropositionen för 2009 och i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen.

Jämför reservation 16 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen anser att stödet till forskning och innovation inom energiområdet är en viktig och integrerad del av energipolitiken. Insatserna ska bidra till att uppnå nationella och internationella energi- och klimatpolitiska mål. De bör fokuseras på områden inom vilka Sverige har en nationell styrkeposition i form av naturresurser eller kompetens samt goda förutsättningar för export av teknik eller kunnande. Specifikt ska forskning och innovation inom energiområdet bidra till att bygga upp den kunskap och kompe-

tens som behövs för att möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt till att utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras i Sverige eller på andra marknader.

Forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet (EFUD) har varit en integrerad del av energipolitiken sedan mitten av 1970-talet. Genom riksdagens beslut om propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4) och budgetpropositionen för 2009 tillfördes nya medel till området. Energiforskning var det största av de 20 strategiska forskningsområden som presenterades i den förstnämnda propositionen. Anslagen för energiforskning trappas upp successivt och när 2012 en nivå som är 310 miljoner kronor högre än 2008. Ökningen inriktas på följande områden:

- storskalig förnybar elproduktion (t.ex. vindkraft, vågkraft, solex och el från förgasning av biomassa) och dess integration i elnätet
- elektriska drivsystem och hybridfordon
- energikombinat, biodrivmedel och förnybara material
- grundläggande energiforskning, bl.a. inom områdena ny kärnteknik och CCS (avskiljning och lagring av koldioxid).

De nya medlen riktas dels direkt till universitet och högskolor, dels till Energimyndigheten och Vetenskapsrådet. Från och med 2009 har Energimyndighetens anslag för energiforskning tillförts 110 miljoner kronor per år och Vetenskapsrådets anslag 40 miljoner kronor per år för energiforskning. De årliga anslagen till universitet och högskolor ökas med 50 miljoner kronor 2010, ytterligare 50 miljoner kronor 2011 och därutöver ytterligare 60 miljoner kronor 2012. Medlen till universitet och högskolor utlyses under våren 2009, ansökningarna utvärderas av Energimyndigheten i samråd med Vetenskapsrådet och medlen fördelas sedan i budgetpropositionen för 2010.

Utöver den satsning på energiforskning som gjordes i forsknings- och innovationspropositionen innebar riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2009 en ökning av anslaget Energiforskning med ytterligare 145 miljoner kronor 2009, 380 miljoner kronor 2010 och 350 miljoner kronor 2011, jämfört med 2008 års nivå, för att underlätta demonstration och kommersialisering av ny teknik för förnybar energi. Satsningen avser i första hand andra generationens biodrivmedel och i andra hand demonstration och kommersialisering av annan energiteknik av stor nationell betydelse och med omfattande exportpotential.

Motionerna

Investeringar i miljöteknik är en viktig grundsten för vår jobb- och miljöpolitik, sägs det i flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp). Det måste därför utvecklas kompletterande stödformer till solenergi, vågkraft och annan förnybar energiteknik som ännu inte nått full kommersiell mognad. Sverige ligger, enligt motionärerna, i forskningsfronten på området, och

många lovande företag har också startats för att exploatera olika idéer. Det är angeläget att samhället på olika sätt stöder dessa ansträngningar. Vidare anser motionärerna att de statliga investeringarna i energiforskning bör öka och att kommersialisering av ny energiteknik bör understödjas. Här förordas inrättandet av en ny marknadskompletterande statlig riskkapitalfond baserad på en extra utdelning från Vattenfall. Fonden ska stimulera det breda näringslivets kapitalbehov, men med särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Vidare bör statens upphandlingar tydligare främja miljöteknik. Det har stor effekt för miljöteknikbolag om stat och kommuner ökar sin efterfrågan på deras produkter och tjänster. Motionärerna vill också öka anslagen till Forska och väx, varav en betydande del ska gå till energi- och miljötekniksektorn.

Statens insatser för fordonsforskningen bör också stärkas. Prioritet bör, enligt motionärerna, ges till forskning med inriktning mot el- och elhybridteknik. Nya miljövänliga bränslen liksom mer effektiva motorer måste också utvecklas.

Motionärerna förordar också utökade satsningar på främjande av miljöteknikexport. Exporten av miljöteknik har goda förutsättningar att växa snabbt, skapa nya jobb, vässa svenska företags konkurrenskraft och erövra exportandelar. En särskild satsning riktad till små och nystartade miljöteknikföretag att hitta nya marknader internationellt och exportera sitt kunnande och sina produkter förordas. Kommunerna är en viktig referensmarknad för ny svensk teknik inför steget ut på exportmarknaden, och Sveriges miljöteknikråd (Swentec) har med sitt uppdrag att främja svensk miljöteknikexport en nyckelroll i detta arbete.

Försäljningen av miljöbilar som kan köras på förnybara drivmedel har ökat kraftigt de senaste åren, konstateras det i motion 2008/09:N393 (s). En satsning på förnybara drivmedel innebär många fördelar för Sverige. Biodrivmedels- och miljöfordonsindustrin blir viktig för sysselsättningen och därmed för Sveriges framtid. En aktiv industriell politik inom detta område är avgörande för om Sverige ska behålla sin ledande ställning som industrination.

Svenska företag är bland de bästa i världen på miljöteknik, sägs det i motion 2008/09:N447 (s). Det behövs dock ytterligare insatser för att de minsta företagen ska få finansiering och kunna växa. De riktigt stora framtida exportmöjligheterna finns inom området förnybar energi, som bioenergi, samt i fråga om energiåtervinning och luftrening. Möjligheterna att klara konkurrensen i stora internationella upphandlingar begränsas dock av de svenska företagens storlek och därmed möjlighet till ekonomisk uthållighet i en sådan process.

Enligt motionärerna finns det således all anledning för staten att förstärka Exportrådets, Vinnovas och Nuteks insatser för att skapa reella möjligheter för svenska miljöteknikföretag att expandera.

Svenska innovatörer utanför högskolesystemet har hittills begränsats av att många projekt varit svåra eller omöjliga att finansiera, noteras det i motion 2008/09:N384 (m). Den nya förordningen (2008:761) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation inom energiområdet möjliggör bidrag till små och medelstora företag på 70–100 % av kostnaderna. Detta är mycket välkommet, anser motionärerna.

Effekten av den nya förordningen torde dock komma att motverkas av att berörda myndigheter har ringa erfarenhet av omfattande projekt från små innovationsföretag. Det finns, enligt motionärerna, därför anledning att begära en rapport om hur berörda myndigheter har infört de nya reglerna och att därefter revidera regelverket så att det ger enskilda uppfinnare och mindre företag större möjligheter att utveckla idéer som kan leda till framgångsrika företag.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2008/09:N374 förordas en satsning på en miljöteknikfond. En sådan satsning måste vara både långsiktig och ha betydande omfattning. Finansieringen bör i stor utsträckning bestå av ett direkt ägarkapital där staten också får möjlighet till inflytande över t.ex. sådana viktiga frågor som uppköp och flyttning av verksamheten utomlands.

För att skapa en hållbar tillväxt och fler jobb är tillgången till kapital av central betydelse, påpekas det i motion 2008/09:N377 (v). Av olika skäl kan det dock vara svårt för företag att få tillgång till riskkapital. Staten måste då träda in och ta sitt ansvar, anser motionärerna och hänvisar till Vänsterpartiets förslag om att inrätta en miljöteknikfond.

Vissa kompletterande uppgifter

Energiforskningens mål

Energiforskningens mål är att ”bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna, instituten, myndigheterna och i näringslivet som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige samt att utveckla teknik och tjänster som genom svenskt näringsliv kan kommersialiseras och därmed bidra till energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader”. Energiforskningen omfattar hela kedjan från grundforskning och teknikutveckling till demonstration och affärsutveckling. Erfarenhetsmässigt kan det ta upp till tio år att nå ett kommersiellt genombrott för forskningsresultaten.

Energimyndighetens energiforskningsprogram

Energiforskningsprogrammet spänner över hela innovationskedjan, från grundläggande och tillämpad forskning till demonstration och verifiering av ny teknik. Sedan riksdagens beslut om energiforskningspropositionen

(prop. 2005/06:127, bet. 2005/06:NU19) administreras medlen för forskning, utveckling och demonstration på energiområdet (EFUD) i sin helhet av Energimyndigheten.

Målet för myndighetens EFUD-insatser är att bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna, instituten, myndigheterna och i näringslivet som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige. Vidare ska verksamheten bidra till att utveckla teknik och tjänster som genom svenskt näringsliv kan kommersialiseras och därmed bidra till energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader. Verksamheten är indelad i följande sex temaområden: Byggnaden som energisystem, Transportsektorn, Bränslebaserade energisystem, Energiintensiv industri, Kraftsystemet och Energisystemstudier.

Energiforskningsprogrammets industriella relevans säkerställs genom den av regeringen beslutade Energiutvecklingsnämnden. Nämndens uppdrag är bl.a. att verka för fördjupad samverkan med näringslivet om forskning, utveckling och demonstration samt att besluta om stöd till forskning, utveckling och demonstration enligt förordningarna om statligt stöd till energiforskning, om statligt stöd till energiteknik och om energiteknikbidrag. Genom de utvecklingsplattformar som Energimyndigheten har inrättat för varje tematiskt ämnesområde samverkar experter från myndigheter, näringsliv och andra intressenter. Den industriella förankringen har bl.a. resulterat i att industrins medfinansiering dubblat volymen statligt finansierade utvecklingsinsatser.

Antalet beviljade projekt och beslutade medel har ökat inom ramen för myndighetens energiforskningsprogram under 2008. Stöd till forskningen i transportsektorn svarar för den enskilt största ökningen. Insatserna har fördubblats under perioden 2006–2008 jämfört med åren 2003–2005.

Energiforskning i regeringens forsknings- och innovationspolitiska proposition

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen (prop. 2008/09:50) gjorde regeringen bedömningen att anslagen för satsningar på energiforskning bör öka. Energiforskning angavs vara regeringens största enskilda strategiska satsning i propositionen. Satsningens omfattning framgår av propositionsreferatet ovan.

Med anledning av här aktuella motioner kan nämnas att regeringen framhöll biobaserade drivmedel och eldrift som två av de för närvarande mest utvecklade alternativa energikällorna för våra fordon. Regeringen redovisade pågående arbete med att utveckla elektriska drivsystem och hybridfordon och lyfte även fram vikten av insatser för att åstadkomma det som brukar benämnas andra generationens drivmedel. En kostnads- och energieffektiv produktion av dessa biodrivmedel väntas förutsätta en integrerad

produktion genom en raffinering av råvaran i bioraffinaderier så att denna kan användas för förädling av fler produkter för olika ändamål, t.ex. papper, biodrivmedel, värme och förnybara industriråvaror.

De av Energimyndigheten finansierade FoU-insatserna koncentreras till ämnesområden som är centrala för industriell konkurrenskraft och en kostnadseffektiv produktion av andra generationens biodrivmedel. Inom ramen för medlen till universitet och högskolor i satsningsområdet Energi görs en särskild satsning på både energikombinat med fokus på andra generationens biodrivmedel och förnybara material och biobaserade produkter. Vidare erinrade regeringen om att anslaget för energiforskning utökades med 145 miljoner kronor för 2009 för att underlätta demonstration och kommersialisering av ny teknik för förnybar energi. Regeringen beräknar även 380 miljoner kronor för 2010 och 350 miljoner kronor för 2011 för denna satsning, som i första hand avser demonstrationsanläggningar för andra generationens biodrivmedel och i andra hand demonstration och kommersialisering av annan energiteknik av stor nationell betydelse och omfattande exportpotential.

Regeringens inriktning och åtgärder inom miljöteknikområdet

Regeringen har som en övergripande målsättning att skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Utmaningarna på miljö- och klimatområdena skapar samtidigt mycket stora möjligheter till nya jobb och en ökad export. Behovet av teknik med minimal miljöpåverkan kommer att vara stort, vilket ger växande möjligheter till ökad svensk export av miljöteknik.

Forskningsinsatsning på miljöteknikområdet

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Verket för innovationssystem (Vinnova) hade under 2006 i uppdrag av regeringen att utarbeta en gemensam forskningsstrategi för miljöteknik. I strategirapporten, som lämnades till regeringen i februari 2007, redovisas bakgrund, utgångspunkter och överväganden för strategin. Syftet med forskningsstrategin är att ta ett samlat grepp om forskningen och utvecklingen av miljöteknik. Strategin avser att främja framtagandet av ny kunskap och stärka kompetensen inom miljöteknikområdet samt att främja svensk konkurrenskraft på den globala marknaden för miljöteknik.

Formas gjorde i december 2007 en första utlysning av forskningsmedel inom miljöteknikområdet. Ett tiotal projekt beviljades anslag inom den utlysningen. Projekten samfinansierades med näringslivet och Vinnova. I december 2008 gjordes en andra utlysning av medel. För åren 2009–2011 utlyses totalt 20 miljoner kronor av medel från Formas. Samfinansiering från näringslivet krävs med minst 50 %.

Utllysningen omfattar de sex styrkeområden som anges i strategin, däribland Energi: Ny teknik för energitillförsel och effektivare energianvändning – som solenergiteknik, fjärrvärmeteknik, effektiva industriella processer, effektiv byggnads- och belysningsteknik m.m.

Fordonsforskning

I den ekonomiska vårpropositionen 2007 avsatte regeringen 530 miljoner kronor för särskilda satsningar på miljöteknik under perioden 2007–2010. En betydande del av medlen (245 miljoner kronor) avsåg ett uppdrag till Energimyndigheten för forskning om miljövänliga fordon och utveckling av teknik för förnybara bränslen.

I december 2008 överlämnade regeringen propositionen Staten som huvudman för bolag med verksamhet avseende forskning och utveckling och annan verksamhet inom fordonsklustret m.m. (prop. 2008/09:95) till riksdagen. Regeringen konstaterade att utsläppen från fordon måste minskas dramatiskt. Nya bränslen, motorer och helt nya framdrivningssystem måste utvecklas. Elhybrider och rena elektriska motorer kommer att utgöra viktiga lösningar i framtiden. Regeringen föreslog att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att i aktiebolagsform bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet och annan verksamhet inom fordonsklustret samt att för ändamålet ge kapitaltillskott till bolag med högst 3 miljarder kronor. Vidare föreslog regeringen att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att ställa ut statliga kreditgarantier till företag i fordonsklustret för upptagande av lån i Europeiska investeringsbanken för omställning till grön teknologi m.m. på ett sammanlagt belopp på upp till 20 miljarder kronor. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2008/09:FiU19).

Internationellt samarbete på miljö- och energiteknikområdena

Regeringen har tecknat ett samarbetsavtal med Förenta staterna och Brasilien om teknikutveckling för förnybar energi. Överenskommelsen med Förenta staterna innebär en fördjupad samverkan inom områdena förnybar energi och energieffektivisering. Överenskommelser har även ingåtts med Kina om samarbete rörande energi- och miljöteknik inklusive hållbar stadsutveckling; regeringen tillsatte i juni 2008 en särskild samordnare (före statssekreteraren Mats Denninger) för ändamålet. Ett särskilt miljöteknikkontor (Centec) har inrättats vid svenska ambassaden i Peking. En hållbar näringspolitik kommer också att vara ett prioriterat område under det svenska ordförandeskapet i EU under andra halvåret 2009.

Vissa myndighetsuppdrag på miljöteknikområdet

Regeringen ombildade den 1 april 2008 Sveriges miljöteknikråd (Swentec) till en delegation för miljöteknik, direkt underställd Regeringskansliet. Swentec ska i sin nya organisatoriska form bistå regeringen i arbetet med utformning, uppläggning och genomförande av olika åtgärder inom ramen

för den satsning som görs på miljöteknikområdet. Swentec ska även arbeta med nätverksaktiviteter inom miljöteknikområdet och med analys av och information om kunskap inom området. Delegationen ska lämna delbetänkanden över sin verksamhet senast den 30 maj 2009 och den 31 december 2009.

Exportrådet fick hösten 2007 i uppdrag att genomföra en särskild satsning (omfattande totalt 30 miljoner kronor) på främjande av svensk miljöteknikexport, med speciell inriktning på små och medelstora företag. I december 2008 gavs ett kompletterande uppdrag om en särskild satsning på exportfrämjande med fokus på små svenska miljöteknikföretag.

Regeringen gav under 2008 Invest in Sweden Agency (ISA) i uppdrag att genomföra en särskild satsning på investeringsfrämjande inom miljöteknikområdet. Satsningen omfattar 10 miljoner kronor under åren 2008–2010.

Nutek (numera Tillväxtverket) har haft i uppdrag att inom en ram på 35 miljoner kronor genomföra en satsning på stöd till miljödriven affärsutveckling inom små och medelstora svenska företag. Vinnova gavs ett särskilt uppdrag att genomföra en satsning på 40 miljoner kronor med inriktning på forskning och kunskapsutveckling inom miljöteknikområdet. Uppdraget omfattar utvecklingsområdena IT och miljöteknik, forskning med koppling till Symbio City (Exportrådets varumärke för svensk miljöteknik för städer) och hållbart stadsbyggande samt inkubatorverksamhet med fokus på miljöteknik, i samverkan med Innovationsbron AB.

Tillgång till riskkapital

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen (prop. 2008/09:50) konstaterade regeringen att Innovationsbron AB:s insatser syftar till att öka samhällets avkastning på forskningsinvesteringar genom att stötta affärsbyggande utifrån forskningsrelaterade idéer med marknadspotential. Bolaget tillhandahåller såddkapital (bl.a. i form av villkorslån och ägarkapital) och affärsutveckling inklusive inkubatorer samt satsningar som stärker samverkan mellan högskola, näringsliv, små och medelstora företag och investerare.

Regeringen gjorde bedömningen att anslaget till Innovationsbron AB bör öka med 75 miljoner kronor för perioden 2009–2012 för stöd till tidig marknadskompletterande såddfinansiering och affärsutveckling med syfte att öka affärsskapandet av forsknings- och kunskapsrelaterade affärsidéer med stor marknadspotential.

Energimyndigheten har sedan ungefär halvtannat år inrättat en särskild avdelning för affärsutveckling och kommersialisering. Myndigheten ger bl.a. stöd i form av bidrag och villkorslån. Enligt uppgift från Energimyndigheten har bolag i tidiga utvecklingsskeden dock haft svårt att hitta motfinansiering i tillräcklig omfattning på senare tid. Under 2008 riktades intresset hos potentiella finansörer mer och mer mot företag i expansionsfasen för att nära nog helt upphöra när finanskrisen bröt ut.

I december 2008 överlämnade Företagsfinansieringsutredningen sitt slutbetänkande *Innovationer och företagande – Sveriges framtid* (SOU 2008:121) till näringsminister Maud Olofsson. Utredaren (direktör John-Olle Folkesson) har genomfört en översyn av de statliga finansieringsinsatserna för nya, små och medelstora företag. Betänkandet har remissbehandlats, och enligt uppgift från Näringsdepartementet kan eventuella förslag väntas tidigast under hösten 2009. Vissa justreringar av enklare natur kan eventuellt genomföras redan under första halvåret 2009.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2009 anslöt sig näringsutskottet till de förslag till anslag som regeringen lagt fram för utgiftsområde 21 Energi. Det innebar bl.a. att utskottet välkomnade den satsning på energiforskning och energiteknisk utveckling som beskrivs i budgetpropositionen och som har utvecklats ytterligare i den forsknings- och innovationspolitiska proposition som därefter har överlämnats till riksdagen (prop. 2008/09:50). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att högkvalificerad grundläggande energiforskning och behovsmotiverade tillämpningar är nyckelfaktorer i strävan att komma till rätta med det växande hotet mot vårt globala klimat. Sveriges ambitiösa åtaganden inom ramen för EU:s klimat- och energiarbete ställer också höga krav på att Sverige ligger i framkant när det gäller att utveckla tekniska lösningar bl.a. för ökad energieffektivitet, till gagn för avvecklingen av fossila bränslen och för utveckling av förnybara och kostnadseffektiva energikällor. Samtidigt kommer FoU-framgångar på dessa områden även att kunna fungera som tillväxtmotorer genom att de stimulerar framväxten av arbetstillfällen och exportintäkter. Regeringens ambition att underlätta för kommersialisering av energitekniska landvinningar ligger väl i linje med utskottets grundinställning.

Beträffande då aktuella motionsyrkanden om åtgärder för att förbättra tillgången på riskkapital för kommersialisering av miljö- eller energitekniska innovationer hänvisade utskottet dels till de uttalanden regeringen gjort i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen kring dessa frågor, dels till att de statliga finansieringsinsatserna för företag vid tidpunkten var föremål för en statlig utredning (Företagsfinansieringsutredningen).

Riksdagen har också i andra sammanhang under det senaste året behandlat frågor om miljöteknikfonder. Det gäller bl.a. i anslutning till behandlingen av regeringens proposition om åtgärder för bättre kreditmöjligheter för företag (prop. 2008/09:73). Finansutskottet ansåg inte att det hade framkommit något behov av en särskild fond för ändamålet (bet. 2008/09:FiU17).

I ett yttrande till finansutskottet med anledning av deras behandling av motioner väckta med stöd av riksdagsordningens bestämmelse (3 kap. 13 §) om händelse av större vikt, återupprepade näringsutskottet det utskot-

tet anfört i samband med behandlingen av budgetpropositionen (yttr. 2008/09:NU5y), dvs. att statliga åtaganden i huvudsak ska finansieras med skattemedel.

Näringsutskottet har vid flera tidigare tillfällen tagit ställning till motionsyrkanden om att avsätta vinstmedel från Vattenfall till en särskild fond för satsningar på miljö- och energiteknik. Vid det senaste tillfället (december 2008) konstaterade utskottet att en statlig fond, om föreslagna 5 miljarder kronor, inte kan lösa de akuta bekymren på finansområdet (yttr. 2008/09:NU5y). Mest angeläget för att lösa företagets finansieringsbehov är, enligt utskottets uppfattning, att de normala kreditfaciliteterna börjar fungera. Det är därför viktigt att först lösa de kvarvarande problemen på dessa marknader. Utskottet erinrade också om att de mer långsiktiga behoven av statliga kapitalinsatser för nystartade och växande företag vid tidpunkten var föremål för en översyn. Vidare konstaterade utskottet att det pågår en genomgång av de statliga bolagen och att denna för Vattenfalls del kan resultera i att riktlinjerna för bolagets agerande kan komma att ändras. Det fanns, enligt utskottets uppfattning, inga skäl för riksdagen att föregripa utfallet av denna bolagsgenomgång.

Frågor om statliga finansieringsinsatser behandlades också av utskottet i dess yttrande till finansutskottet med anledning av regeringens förslag (prop. 2008/09:73) om överlåtelse av aktier i Venantius AB till AB Svensk Exportkredit samt åtgärder för förstärkt utlåning från AB Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB. Utskottet ställde sig bl.a. bakom ett kapitaltillskott till Almi som medger ökade utlåningsmöjligheter. Utskottet konstaterade att Almi har en nyckelroll när det gäller marknadskompletterande lånefinansiering för små och medelstora företag i Sverige. Vidare förutsatte utskottet att företrädare för Näringsdepartementet kommer att hålla utskottet informerat om utvecklingen vad gäller företagets finansieringsmöjligheter med de tillskott som förslagen i propositionen innebär.

Vid finansutskottets behandling av nyssnämnda proposition lyfte utskottet fram en rad åtgärder som regeringen vidtar för att främja utvecklingen av miljöteknik och öka den svenska exporten av sådan teknik (bet. 2008/09:FiU17). Swentec har omvandlats till en tidsbegränsad delegation för miljöteknik, direkt underställd Regeringskansliet. I sin nya organisatoriska form ska Swentec aktivt bistå regeringen i det fortsatta arbetet med utformning, uppläggning och genomförande av olika åtgärder inom miljöteknikområdet. Vidare genomför Sveriges exportråd en särskild satsning på främjande av svensk miljöteknikexport med tyngdpunkt på små och medelstora företag. Även Invest in Sweden Agency (ISA) genomför en satsning på investeringsfrämjande inom miljöteknikområdet för att främja utländska företags investeringar i Sverige. Finansieringen av satsningarna sker från anslag under utgiftsområde 24 Näringsliv. Finansutskottet ansåg inte att det hade framkommit något behov av en särskild fond för ändamålet.

Energimyndighetens fördelning av nya forskningsmedel

Regeringen har avsatt totalt 875 miljoner kronor under en treårsperiod för demonstration och kommersialisering av ny energiteknik. Med anledning av detta har Energimyndigheten gjort en utlysning för att identifiera det intresse som finns nationellt för i första hand demonstrationsanläggningar för andra generationens biodrivmedel och i andra hand demonstration och kommersialisering av annan energiteknik av stor nationell betydelse och omfattande exportpotential, t.ex. teknik för fordon och elproduktion.

Energimyndigheten har sedermera i slutet av mars 2009 inbjudit intressenter bakom sex projekt att komma med en fullständig ansökan. Projektet gäller bl.a. uppskalning av pilotanläggningen för svartlutsförgasning i Piteå, demonstration av en ny processkombination för att producera biodrivmedel, uppförande av en vågkraftpark samt utveckling och demonstration av elfordon. Beslut om fördelning av tillgängliga medel fattas av Energiutvecklingsnämnden tidigast i slutet av juni 2009.

Utskottets ställningstagande

Forskning, utveckling, innovation och kommersialisering är fyra nyckelord för en framgångsrik utveckling på många områden. När det gäller energi-, miljö- och klimatfrågor kanske dessa begrepp har en särskild tyngd. Stark tilltro knyts i dessa sammanhang till att den tekniska utvecklingen ska kunna stå för ett väsentligt bidrag till lösningen på frågan om hur en trygg, miljövänlig energiförsörjning ska kunna säkerställas i Sverige och kanske inte minst i länder där tillgången till förnybara energikällor är begränsad.

Utskottet konstaterar att den svenska energiforskningen har en lång och framgångsrik historia som med regeringens förslag i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen nu får en än mer framskjuten position. Denna utveckling välkomnas av utskottet som således står bakom den beskrivning av energiforskningens framtida mål och inriktning som finns i propositionen. I övrigt vill utskottet erinra om sitt ställningstagande i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2009 där utskottet framhöll att högkvalificerad grundläggande energiforskning och behovsmotiverade tillämpningar är nyckelfaktorer i strävan att komma till rätta med det växande hotet mot vårt globala klimat. Sveriges ambitiösa åtaganden inom ramen för EU:s klimat- och energiarbete ställer också höga krav på att Sverige ligger i framkant när det gäller att utveckla tekniska lösningar bl.a. för ökad energieffektivitet, till gagn för avvecklingen av fossila bränslen och för utveckling av förnybara och kostnadseffektiva energikällor. Samtidigt kommer FoU-framgångar på dessa områden även att kunna fungera som tillväxtmotorer. Det svenska kunnandet på miljö- och energiteknikområdena innebär möjligheter till industriell utveckling och nya

arbetstillfällen i Sverige samt till framgångar på exportområdet. Möjligheten att exportera miljö- och energitekniska lösningar till nytta för ett effektivt bekämpande av växthusgasutsläpp är självfallet också intressant.

När det gäller yrkandet i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) om satsningar på fordonsforskning, företrädesvis el- och hybridteknik, vill utskottet erinra om att just elektriska drivsystem och elhybridteknik tillhör de prioriterade energiforskningsområden som lyftes fram i regeringens forsknings- och innovationspolitiska proposition och som riksdagen har ställt sig bakom. Regeringen underströk också att elhybrider och rena elektriska motorer kommer att utgöra viktiga lösningar i framtiden i samband med att man föreslog bildandet av ett statligt FoU-bolag för fordonsklustret.

Sammantaget är utskottets uppfattning att regeringen tar de grundläggande forskningsfrågorna på energiområdet på stort allvar. Därutöver ges den mer tillämpade miljö- och energitekniska utvecklingen stor uppmärksamhet på många sätt, bl.a. genom förstärkta anslag för energiteknik och åtgärder för att förstärka de svenska framgångarna på utrikeshandelsområdet.

Beträffande tillgången till riskkapital på miljö- och energiteknikområdena har utskottet vid tidigare tillfällen avvisat tankarna på en särskild statlig fond för ändamålet. Utskottet vidhåller uppfattningen att statliga åtaganden i huvudsak ska finansieras med skattemedel och att det därför inte finns behov av en sådan fond som föreslås i flera av de här aktuella motionerna. I övrigt vill utskottet erinra om att det pågår beredning av Företagsfinansieringsberedningens förslag till förstärkta finansieringsmöjligheter för nya, små och medelstora företag. Förslag från regeringen som bygger på utredningens förslag är att vänta under innevarande år, och utskottet anser att dessa förslag bör inväntas innan det finns anledning för riksdagen att agera på området.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga i avsnittet aktuella motioner i berörda delar.

Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om avskiljning och lagring av koldioxid. I sitt ställningstagande hänvisar utskottet bl.a. till att Sverige med sitt kunnande på miljö- och energiteknikområdena samt sin goda tillgång på förnybar energi har goda förutsättningar och en moralisk skyldighet att medverka till att pröva CCS-teknikens framtidsutsikter.

Jämför reservation 17 (s, v, mp).

Propositionen

Av regeringens klimatproposition framgår att avskiljning och lagring av koldioxid (Carbon Capture and Storage, CCS) är en ny teknik som förväntas ha fått betydande genomslag till 2050 och kan bidra till att avsevärda mängder växthusgaser från basindustrin kan undandras atmosfären.

I den här aktuella energipropositionen framhåller regeringen att CCS är en teknik som behövs för att EU ska nå de uppsatta klimatmålen. Metoden kan bidra till att nå ytterligare utsläpps begränsning utöver vad som uppnås genom energieffektivisering och hållbart brukande av förnybara energikällor. Regeringen anser att det är väsentligt att CCS blir tillgängligt på rättvisa villkor även för svensk basindustri och avser att verka för att en av de planerade EU-finansierade demonstrationsanläggningarna för CCS kopplas till svensk basindustri.

För att underlätta snabb kommersialisering av tekniken har det inom det europeiska systemet för handel med utsläppsrätter avsatts 300 miljoner utsläppsrätter som finansiellt stöd till demonstrationsanläggningar för storskalig CCS och andra generationens biodrivmedel. Även inom ramen för återhämtningsplanen avsätts betydande medel för utpekade CCS-projekt.

Regeringen anser att det är önskvärt att en del av den teknikutveckling och emissionsminskning som följer av dessa projekt sker i Sverige. Trots att den svenska industrin kännetecknas av hög energieffektivitet och låga specifika utsläpp av växthusgaser finns det ett flertal anläggningar inom olika branscher med så stora punktutsläpp av koldioxid eller så hög koncentration av koldioxid i avgående gaser att det kan vara intressant att överväga CCS. Detta gäller bl.a. stålindustrin som har mycket stora utsläpp, men även oljeindustrin, cementindustrin och ett flertal större mas-sabruk har så stora utsläpp att en demonstrationsanläggning i skalan upp-emot en miljon ton koldioxid skulle vara möjlig.

Motionerna

I flerpartimotionen 2008/09:N15 (s, v, mp) sägs att metoder för att fånga in och lagra koldioxid bör prövas för svensk industri med stora processutsläpp, t.ex. stål- eller cementindustrin.

I Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 avisas offentligt stöd till koldioxidlagring då tekniken hittills mest har använts som ett sätt att motivera fortsatt användning av kolkraft och byggnation av nya kolkraftverk. Enligt de mest optimistiska prognoserna kan tekniken börja fungera tidigast om 15 år, varför användning av offentliga medel medför att forskningsresurser tas från andra områden som ger snabba effekter. Regeringen bör, enligt motionärernas uppfattning, verka för att offentliga medel inte heller används till utveckling av CCS inom EU.

I motion 2007/08:MJ463 (mp) listas en lång rad invändningar mot koldioxidförvaring. Det sägs bl.a. att tekniken är komplex och oprövad, att den rymmer många miljörisker och att den tar pengar från förnybar energi och effektivisering som kan leda till utsläppsminskningar betydligt snabbare.

Vissa kompletterande uppgifter

Förstärkta forskningsinsatser

Energiforskning var, som redan nämnts, det största av de 20 strategiska forskningsområden som presenterades i regeringens forsknings- och innovationspolitiska proposition (prop. 2008/09:50). I sammanhanget nämndes bl.a. behovet av grundläggande forskning kring CCS.

Det noterades vidare att Europeiska rådet har uttalat att det är angeläget att CCS-tekniken utvecklas vidare så att den om möjligt blir kommersiellt gångbar. EU:s ambition är att ett tiotal demonstrationsanläggningar ska byggas runt om i Europa. I Sverige är tekniken särskilt relevant för basindustrins energianvändning. Svensk forskning på området bedrivs bl.a. genom att Energimyndigheten och Vetenskapsrådet har finansierat vissa mindre projekt. Inom ramen för det s.k. nordiska toppforskningsinitiativ som de nordiska statsministrarna har tagit, kommer forskning kring CCS att uppmärksammas. Av de sammanlagda medel som har avsatts till energiforskning ges Vetenskapsrådet och Energimyndigheten möjlighet att i samverkan avsätta ytterligare medel till forskning på CCS-området.

CCS i EU:s återhämtningsplan

Europeiska rådet ställde sig i december 2008 bakom kommissionens förslag om en ekonomisk återhämtningsplan för Europa. En del av planen var att satsa på redan fastställda mål – däribland energi inklusive CCS. CCS-satsningarna föreslogs omfatta 1 250 miljoner euro och riktas till projekt i fem länder (Nederländerna, Polen, Spanien, Storbritannien och Tyskland).

För närvarande pågår förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet om vissa detaljer när det gäller finansieringsfrågor i återhämtningsplanen. När en överenskommelse har nåtts kan ett ansökningsförfarande vidta där de i planen utpekade projekten får inkomma med ansökningar om stöd.

Vattenfalls satsningar på CCS

Vattenfall driver ett storskaligt FoU-projekt som kallas för Vattenfalls projekt för avskiljning och lagring av koldioxid – Vattenfalls CCS-projekt. Målet med projektet är att aktivt delta i utvecklingen av tekniker för att avskilja och lagra koldioxid från koleldade kraftverk. Ambitionen är att vara med och ta fram säkra, kostnadseffektiva och genomförbara tekniker för CCS och därigenom kunna åstadkomma betydande minskningar av koldioxidutsläppen. Företaget siktar på att ett fullt utvecklat kommersiellt koncept ska finnas färdigt 2020.

Sommaren 2008 stod en pilotanläggning för att testa CCS-tekniken klar vid Vattenfalls kraftverk i Schwarze Pumpe i Tyskland. I pilotanläggningen kommer tester och validering av tekniken att pågå under tre år. Nästa steg blir att konstruera ett demonstrationskraftverk som är tillräckligt stort för att man ska kunna utvärdera de kommersiella förutsättningarna. De första demonstrationsanläggningarna kommer att byggas vid företagets kraftverk Nordjyllandsverket i Danmark och Jämschwalde i Tyskland.

EG-direktiv om geologisk lagring av koldioxid

En överenskommelse om ett EG-direktiv om geologisk lagring av koldioxid (KOM(2008)18) slöts i rådet i december 2008 i samband med EU:s klimat- och energipaket. Direktivet syftar till att åstadkomma ett harmoniserat regelverk för främst koldioxidlagring men i viss mån även för avskiljning av koldioxid och transport till lagringsplatsen. Lagringen ska ske i geologiska formationer, medan djuphavslagring direkt i vattnet är förbjudet. Förslaget innebär att det blir upp till respektive medlemsstat att avgöra vilka platser som kan komma i fråga för koldioxidlagring.

Regeringens ståndpunkt har under förhandlingarna varit att ett harmoniserat regelverk för koldioxidlagring behövs för att man ska kunna tillvärata teknikens inneboende potential och samtidigt säkerställa ett miljömässigt ansvarsfullt genomförande.

Utskottets ställningstagande

De globala klimatproblemen är av en sådan magnitud att alla tillgängliga idéer kring lösningar måste beaktas. Även om en omställning till förnybar energi och en effektivare energianvändning är huvudspåren i Sverige är detta inte tillräckliga medel för att lösa det globala problemet. Många länder är hårdare fastlåsta i ett fossilbränsleberoende än Sverige bl.a. som en följd av brist på egna förnybara energikällor och genom att ekonomiska eller tekniska förutsättningar (t.ex. överföringskapacitet) hindrar import av förnybar energi. Ett sätt att lätta dessa länders koldioxidbörda skulle kunna vara att utveckla och tillhandahålla miljövänlig energiteknik. En teknik som kan minska koldioxidens negativa effekter, och som kan vara ett bidrag på vägen mot det fossilenergiberoende samhället, är att skilja ut och lagra koldioxiden i berggrunden (s.k. CCS).

Sverige har med sitt kunnande på miljö- och energiteknikområdena samt sin goda tillgång på förnybar energi goda förutsättningar och en moralisk skyldighet att medverka till att pröva CCS-teknikens framtidsutsikter. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att verka för att en av de planerade EU-finansierade demonstrationsanläggningarna för CCS kopplas till svensk basindustri. Denna utskottets och regeringens gemensamma inställning tycks dessutom sammanfalla med det som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Ett uttalande från riksdagen i linje med vad som föreslås i motionen kan därmed inte anses vara nödvändigt. Motionen

avstyrks i den berörda delen liksom även motion 2008/09:N16 (mp) i vilken det begärs ett tillkännagivande om att CCS-satsningar inte ska finansieras med offentliga medel. Utskottet anser att CCS-tekniken kräver så pass stora infrastrukturinvesteringar och innefattar sådan grundläggande forskning att det är rimligt att staten eller andra offentliga finansierare (t.ex. EU) svarar för en del av kostnaderna.

Som en följd av det ovan sagda avstyrker utskottet även motion 2007/08: MJ463 (mp) i vilken det begärs ett tillkännagivande med innebörden att CCS-tekniken ska avvisas.

Enskilda projekt och regionala initiativ

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden med krav på olika regionala eller lokala satsningar på energiområdet. Utskottet hänvisar till att det inte är riksdagens uppgift att avgöra dessa frågor.

Motionerna

Att utvinna och lagra geoenergi samt använda tekniker och system för att nyttja geoenergi kommersiellt är en angelägen satsning, framhålls det i motion 2008/09:N233 (s). Motionärerna anser att regeringen omgående bör se över förutsättningarna för att stödja tillkomsten av ett forskningscentrum för termisk energi med placering i Hälsingland.

I motion 2008/09:N251 (s) tas förgasningsprojektet Chrisgas i Värnamo upp. Motionärerna framhåller att det har funnits en bred politisk uppslutning bakom projektet och att regeringen bör uppfylla sitt löfte om en positiv lösning så att projektet kan fortsätta.

Behovet av bioenergibaserat drivmedel växer för varje dag, konstateras det i motion 2008/09:N294 (s). I Örnsköldsvik finns en världsunik pilotanläggning som tillverkar etanol av sågspån. Målet med anläggningen är att skapa en kunskapsbas och erfarenheter för byggandet av framtida stora och effektiva anläggningar där maximalt med energi utvinns ur cellulosa. För att man ska få maximal utväxling av energin är tanken att etanolfabriken ska samverka med kraftvärmeverk, en cellulosaindusti eller ett sågverk i ett s.k. bioenergikombinat. Offentlig finansiering på ca 10 miljarder kronor är nödvändig för att man ska kunna gå vidare med projektet. Det föreslås att en förhandlingsman ska tillsättas som tillsammans med parterna skulle kunna utarbeta en lösning.

I motion 2008/09:N316 (s) begärs att regeringen ska initiera en försöksverksamhet i Halland som syftar till att knyta samman fjärrvärmenäten mellan städerna längs Hallandskusten.

I motion 2008/09:N371 (s) konstateras det inledningsvis att den första vindkraftspropositionen antogs i juni 2006. Ett nationellt centrum för vindbruk skulle skapas för att sprida kunskap om naturresursen vind och säkerställa tillgången till information för att underlätta planering för vindkraft. Den borgerliga regeringen valde sedermera att i stället bilda nätverk för vindbruk på olika platser i Sverige, däribland på Gotland. Nätverk för vindbruk i all ära, men motionären anser att det behövs en övergripande samordningsfunktion. Det skulle bl.a. kunna vara rollen för ett nationellt vindkraftscentrum. Enligt motionären bör regeringen överväga att skapa ett permanent sådant centrum på Gotland.

I Kalmar län finns bred kompetens inom jord- och skogsbruket vad gäller att använda våra naturresurser på ett mer lönsamt sätt, sägs det i motion 2008/09:N379 (s). Motionärerna förordar ett tillkännagivande om att det startas inhemsk produktion av miljövänliga drivmedel i länet samt att regeringen uttalar stöd för detta och bidrar genom ett partnerskap.

I motion 2008/09:N382 (s) begärs ett tillkännagivande om satsningar på vind- och vågkraft i Kalmarsund. Motionärerna anser att ny teknik för att nyttja vågornas kraft bör testas i samband med att det byggs nya vindkraftsparker i Kalmarsund. Vidare vill motionärerna att ett provningscenter för vågkraft etableras i Kalmar län.

I motion 2008/09:N420 (s) sägs att Förbundet Agenda 21 har tagit initiativ till ett samarbete i Västmanland som syftar till att länet ska bli oberoende av kol, olja och andra fossila bränslen senast 2015. Motionärerna vill att regeringen ger Miljödepartementet i uppdrag att utreda möjligheten att låta Västmanland bli ett pilotlän i Sverige, där målet ska vara ett fossilfritt Västmanland 2015.

För att man ska få ett skyndsamt och kraftfullt genomslag för regeringens energi- och klimatpolitik är det av avgörande betydelse att man länkar samman planering och insatser på nationell, regional och lokal nivå, framhålls det i motion 2008/09:N310 (c). Motionärerna anser att Dalarna bör utses till ett pilotlän för det regionala energiarbetet i Sverige i samverkan med det nationella arbetet för energiomställning.

Att skilja ut och lagra koldioxid (CCS) är en lösning som kan behövas under en övergångstid för att man ska klara FN:s klimatmål, sägs det i motion 2008/09:MJ365 (c). Gotland har en sedimentär berggrund som bör ha förutsättningar att lagra stora mängder koldioxid. Sverige bör skaffa sig erfarenhet av CCS-metoden, och Gotland har dessutom en väldigt stor punktkälla vad gäller utsläpp av koldioxid (Cementa i Slite). Sammantaget talar detta för att Slite på Gotland utses till ett nationellt försöksområde för CCS.

Statkraft SCA Vind AB avser att satsa 20 miljarder kronor på en utbyggnad av ca 500 vindkraftverk i Västernorrland och Jämtland, konstateras det i motion 2008/09:N321 (fp). Vissa vägars standard utgör dock en flaskhals för projektet. För att understödja satsningen är det av vikt att regeringen uppmärksammar det aktuella problemet.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2008 tog näringsutskottet ställning till och avstyrkte – utan egentlig sakbehandling – ett antal motionsyrkanden med krav på olika regionala eller lokala satsningar på energiområdet (bet. 2007/08:NU10). Flera av dessa motioner är återigen föremål för riksdagens ställningstagande. Det gäller exempelvis motion 2008/09:N294 (s), där det föreslås att en förhandlingsman tillsätts för att finna en finansieringslösning beträffande pilotanläggningen i Örnsköldsvik som tillverkar etanol, och motion 2008/09:N382 (s), om satsningar på vindkraft och vågkraft i Kalmar län. Även motsvarande yrkanden som i motionerna 2008/09:N420 (s) och 2008/09:N310 (c) om att regeringen ska utreda möjligheten att låta Västmanland bli ett pilotlän med målsättningen att vara fossilfritt 2015 och att regeringen snarast ska ta upp diskussioner med företrädare för Dalarnas län om att länet ska utses till pilotlän för att utveckla det regionala energisamarbetet behandlades i det ovan nämnda betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Under den allmänna motionstiden väcks regelmässigt åtskilliga motioner som har en regional eller lokal prägel. Några sådana motioner brukar kunna hänföras till det energipolitiska området. Inte sällan handlar det om att riksdagen ska förorda satsningar på enskilda anläggningar eller att satsningar i något län eller någon region ska lyftas fram.

Då utskottet senast tog ställning till dylika motioner på det energipolitiska området (våren 2008) avstyrktes samtliga utan närmare sakbehandling. Utskottet motiverade detta med att det inte är riksdagens uppgift att avgöra frågor av detta slag och pekade på att förslagen rör områden där beslutanderätten i första hand ligger hos regeringen, en förvaltningsmyndighet eller kommunerna.

Utskottet ser inget skäl till att identiska eller snarlika motioner ska få en annan behandling denna gång. Samtliga i avsnittet aktuella motioner avstyrks därför med hänvisning till de skäl som utskottet anförde våren 2008.

Vissa övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. Vattenfall AB, energisamarbetet i Östersjöregionen och genusperspektiv på energisektorn.

Jämför reservation 18 (s, v, mp).

Motionerna

Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo och ges en tydlig roll i omställningen av energisystemet till förnybar energi, sägs det i flerpartimotionen 2008/09: N15 (s, v, mp). Bolaget bör även, inom ramen för EU:s statsstödsregler och miljömässiga krav, möjliggöra Europas mest konkurrenskraftiga priser för den svenska elintensiva industrin.

Vidare anser motionärerna att det skyndsamt ska införas ett program för konvertering från olja till andra mer klimatvänliga energislag. Syftet är att snabbt minska industrins oljeberoende genom att den olja som används för värme och ånga i industrin ersätts med biobränslen eller anslutning till fjärrvärme.

Användning av biobränsle bidrar till ett samhälle med mindre klimatpåverkan, konstateras det i motion 2008/09:N408 (s). Det finns företag som tar hand om slamprodukter från t.ex. pappersindustrin, torkar dem till en torrhalt på 75 % och säljer dem vidare som bränsle. Är torrhalten riktigt låg innebär det att man måste tillsätta andra torra bränslen, t.ex. olja eller kol, för att det ska brinna, vilket påverkar miljön negativt. Motionären anser att det är angeläget att vidta åtgärder som gör att företagen anpassar sig till miljövänligare torrhalter.

I motion 2008/09:N421 (s) lyfts frågor om energi- och klimatsamarbete i Östersjöområdet fram. Flera åtgärder listas i motionen vilka syftar till att utveckla Östersjöregionen till en europeisk modell för energieffektivisering och minskade koldioxidutsläpp. Det handlar bl.a. om att stärka kapaciteten att stödja och samordna energisamarbetet i Östersjöregionen för att utveckla en integrerad och optimerad regional metod att behandla energifrågorna i Östersjöregionen samt för att stödja konstruktion och större användning av land- och havsbaserade vindkraftverk. Vidare bör tekniköverföring, forskning och utveckling samt yrkesutbildning främjas. Det handlar, enligt motionärerna, om att ta fram effektivare åtgärder för att utveckla förnybar energi, energieffektivitet och energibesparingar i alla Östersjöregionens sektorer, och samtidigt ta initiativ för att exploatera de positiva möjligheter som öppnas inom forskning, arbete och affärsverksamhet för miljövänliga tekniker.

Svenska statens helägda bolag Vattenfall är en av Tysklands och norra Europas största kolkraftsproducenter, konstateras det i motion 2008/09: N240 (m). För ett land som Sverige som vill vara ett föredöme i miljöfrågor är det olyckligt att ett svenskt statligt företag har denna roll i kolkraftsproduktionen i Europa. Motionären anser att en del av vinsten från Vattenfallkoncernens kolkraftsproduktion bör användas för utveckling av nya miljövänliga energiformer samt vidareutveckling av vatten- och kärnkraften. På sikt bör staten överväga att avyttra den del av företaget som producerar kolkraft.

När de stora investeringarna än en gång avser produktion av förnybar energi finns ett gyllene tillfälle att etablera en modell som ger långsiktig utvecklingskraft också i berörda bygder, framhålls det i motion 2008/09:

N437 (c). Motionären anser att en utredning bör lämna förslag på hur ett system kan utformas som innebär att investeringar i förnybar energi genom ”återbäring” kan generera nytta för regioner och kommuner som producerar förnybar energi och där ett viktigt mål är att stärka den regionala utvecklingen.

I motion 2008/09:N375 (v) erinras om att Vänsterpartiet tidigt har lyft fram frågan om ett genusperspektiv på energisektorn. Motionärerna anser att detta arbete måste öka och genomsyra såväl företag som myndigheter inom sektorn.

I Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 konstateras att Vattenfall i 1997 års energipolitiska beslut tilldelades en strategisk roll för omställningen av det svenska energisystemet. Detta har inte styrt Vattenfall utan företaget har hundrafaldigt sina koldioxidutsläpp, ökat sitt kärnkraftsinnehav i Tyskland och deklarerat att man vill bygga nya kärnkraftverk i Sverige och andra länder. Motionärerna anser att regeringen i ägardirektiv till Vattenfall tydligt ska klargöra att bolaget i alla sina verksamheter och dotterbolag ska minska sina utsläpp kontinuerligt, ta fram en plan för att avveckla kolkraften och helt inrikta sina investeringar på förnybar energi.

Vissa kompletterande uppgifter

Styrningen av Vattenfall AB

De statligt ägda företagen lyder under samma lagar som privat ägda företag, däribland aktiebolagslagen (2005:551) där det slås fast att föremålet för företagets verksamhet anges i bolagsordningen. Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta statens tillgångar så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och – i förekommande fall – så att de särskilda samhällsintressena infrias. Ägarstyrningen utövas främst genom aktivt styrelsearbete, vid dialog med styrelseordföranden och på årsstämman.

I november 2007 beslutade regeringen om nya riktlinjer för extern rapportering för de statligt ägda företagen med utökade informationskrav för hållbarhetsredovisning. Denna redovisning är ett verktyg för att driva arbetet med hållbar utveckling och socialt ansvar framåt genom att man systematiskt arbetar med tydlig rapportering och uppföljning. Vattenfalls senaste hållbarhetsredovisning presenterades i slutet av mars 2009.

Av Vattenfalls bolagsordning framgår att bolaget inom ramen för kravet på affärsmässighet ska vara det ledande företaget i omställningen till en ekologiskt och ekonomiskt uthållig svensk energiförsörjning. Bolaget ska direkt eller genom dotter- och intressebolag bedriva energiverksamhet samt tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som främjar, stöder eller kompletterar energiverksamheten. Därutöver ska bolaget bedriva entreprenad- och konsultverksamhet inom främst energiområdet. Bolaget ska vidare direkt eller genom dotter- och intressebolag

äga och förvalta dels fastigheter, dels aktier och andra värdepapper med anknytning till nämnda verksamheter. Därjämte ska bolaget bedriva annan med det föregående förenlig verksamhet.

I budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1 utg.omr. 24) redovisade regeringen uppfattningen att det statliga ägandet av företag bör minska. På sikt bör staten kvarstå som ägare endast då tungt vägande skäl talar för detta. Regeringen framhöll vidare att det kan finnas företag som det är nödvändigt för staten att ha inflytande över också i fortsättningen. Ett fortsatt statligt ägande kan vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras utan ett statligt inflytande. I det sammanhanget uttryckte regeringen uppfattningen att det inte är aktuellt att sälja Vattenfall.

I slutet av april 2009 besvarade näringsminister Maud Olofsson en interpellation (ip. 2008/09:423) från Carina Adolfsson Elgestam (s) om Vattenfall. Interpellanten ville, bl.a. med hänvisning till iakttagelser från Riksrevisionen, veta om näringsministern avser att skärpa Vattenfalls uppdrag att vara ledande i energiomställningen i Sverige och om de skärpta kraven också ska omfatta Vattenfalls dotterbolag. Vidare ville interpellanten veta vad näringsministern anser om en försäljning av Vattenfall på sikt.

I sitt svar hänvisade näringsministern bl.a. till den pågående genomgången av de statliga bolagen, inklusive Vattenfall, i den del som rör eventuella förändringar eller förtydliganden av uppdrag. Ministern meddelade att arbetet inte är avslutat, men regeringen återkommer i frågan när genomgången är klar. Beträffande frågan om synen på en framtida försäljning av Vattenfall meddelade ministern att Vattenfall inte kommer att säljas under den innevarande mandatperioden.

Det mandat regeringen har att förvalta och förfoga över statens egendom innebär att regeringen under vissa förutsättningar behöver riksdagens godkännande vid väsentliga ändringar av ett statligt bolags inriktning. Beträffande den pågående genomgången av Vattenfall meddelar Näringsdepartementet att en eventuell ändring av ändamålsparagrafen i företagets bolagsordning kan komma att presenteras i budgetpropositionen hösten 2009. Beslut om förändringar kan sedan fattas på bolagets årsstämma våren 2010.

Utskottet om Vattenfalls roll

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2009 tog utskottet ställning till Riksrevisionens styrelses redogörelse angående Vattenfalls preciserade uppdrag från 2005 (2007/08:RRS25) tillsammans med ett antal motioner om Vattenfall (bet. 2008/09:NU3). Bland dessa motioner fanns flera med liknande eller identisk innebörd som de nu aktuella.

I sitt ställningstagande konstaterade utskottet att Vattenfall i likhet med andra statliga bolag har att följa aktiebolagslagens bestämmelser och de övergripande riktlinjer som regeringen har lagt fast för det statliga ägandet. Dessa riktlinjer innefattar bl.a. krav på att de statliga bolagen ska ta fram särskilda hållbarhetsredovisningar.

Vidare noterade utskottet att regeringen i nästa redogörelse till riksdagen för företag med statligt ägande skulle komma att utveckla redovisningen av Vattenfalls framsteg inom området förnybar energi. Denna fördjupade rapportering om Vattenfalls insatser för förnybar elproduktion innebär att Riksrevisionens och i motioner framförda önskemål om en förbättrad redovisning kommer att tillgodoses utan att riksdagen behöver göra ett särskilt uttalande i frågan, påpekade utskottet.

Utskottet konstaterade även att det pågår en genomgång av de statliga bolagen och att denna för Vattenfalls del kan resultera i att riktlinjerna för bolagets agerande kan komma att ändras. Det fanns enligt utskottets uppfattning inga skäl för riksdagen att föregripa utfallet av denna bolagsgenomgång. Samtliga motioner som på olika sätt innefattade krav på förändringar av Vattenfalls uppdrag eller inriktning avstyrktes. Regeringens besked om att Vattenfall inte hör till de bolag som är aktuella för försäljning överensstämde med utskottets syn på saken. Ett uttalande från riksdagen om att Vattenfall även fortsättningsvis ska vara helägt av staten var enligt utskottets uppfattning därför inte nödvändigt.

Vattenfall koldioxidneutralt 2050

I september 2008 presenterade Vattenfall ett klimatinitiativ och en vision om att bolagets elproduktion ska vara koldioxidneutral 2050. Bolaget har hittills reducerat utsläppen med en tredjedel. Ytterligare en tredjedel ska bolaget klara till 2030, och den sista tredjedelen ska vara klar 2050.

Angående jämställdheten inom energisektorn

Energimyndigheten har i uppdrag att öka kunskapen om kvinnors och mäns energianvändning. Inom ramen för forskningsprogrammet Allmänna energisystemstudier (AES) återfinns fokusområdet genus- och generationsperspektiven på energianvändningen.

Forskningsprojektet ”Kvinnor, män och energi – en jämförande studie inom EU” ingår i det nyssnämnda fokusområdet. Forskare har här bl.a. publicerat en rapport¹ som visar att män är kraftigt överrepresenterade i energibolags styrelser, i ungefär samma omfattning som i börsbolags styrelser totalt. Andelen kvinnor uppgår i genomsnitt till 17 %. Författarna visar i en andra del av studien att ensamstående mäns totala energiförbrukning är 20 % större än ensamstående kvinnors. Samtidigt förklarar inkomstskillnader större variationer i energiförbrukning än vad kön gör. Inom AES bedrivs även forskning inom projektet ”Två steg fram, ett steg tillbaka”

¹ Carlsson-Kanyama, A., Råty, R. 2008. Kvinnor, män och energi: makt, produktion och användning.

där framför allt valet av uppvärmningskällor analyseras bl.a. med hänsyn till könsaspekter. "Hushållens energibeteende" är ytterligare ett projekt där det sker analyser med tonvikt på bl.a. könsaspekter.

Energisamarbete i Östersjöområdet

Till Energimyndighetens uppgifter hör att bistå regeringen i energisamarbetet med de andra nordiska länderna och länderna runt Östersjön. Myndigheten ska inom sina verksamhetsområden delta i projekt inom ramen för det nordiska samarbetet, Östersjösamarbetet, Barentssamarbetet, IEA-samarbetet och det globala utvecklingssamarbetet samt i programverksamhet inom ramen för utlandsbaserad omvärldsbevakning som bedrivs av Institutet för tillväxtpolitiska studier. Som en del i myndighetens arbete med det energipolitiska Östersjöarbetet ingår även ett samarbetsprojekt mellan Baltic Sea Region Energy Cooperation (Basrec) och Baltic 21 på bioenergiområdet. Sedan länge har ett livaktigt energisamarbete mellan Östersjöländerna skett genom Basrec, inom ramen för Östersjöstaternas Råd som även inkluderar Ryssland.

Energimyndigheten har under 2008 fått en projektansökan till EU:s Interregprogram under namnet Bioenergy Promotion godkänd. Projektet, som ska löpa under tre år med start i januari 2009, innefattar 36 partners från samtliga länder runt Östersjön. Målet med samarbetet är att öka användningen av bioenergi. Den långsiktiga effekten förväntas bli minskade koldioxidutsläpp inom hela Östersjöregionen.

Inom ramen för det nordiska samarbetet initierade statsministrarna i juni 2007 ett nordiskt globaliseringsinitiativ där ett övergripande tema ska vara stärkt samarbete i energi- och klimatfrågor. Vad gäller det nordiska samarbetet med de baltiska länderna omfattar det i stort sett samtliga områden där Nordiska ministerrådet är verksamt. Särskilt etablerat är samarbetet inom miljö-, energi- och utbildningssektorerna.

I sitt ställningstagande till regeringens skrivelse om det nordiska samarbetet konstaterade utrikesutskottet hösten 2008 att samarbetet inom Norden är högt prioriterat. Utskottet välkomnade att regeringen vill fortsätta att stärka samarbete och nätverksbyggande i Norden och Östersjöregionen och ansåg att ett starkare och mer fokuserat samarbete stärker Nordens och Östersjöregionens konkurrenskraft såväl inom EU som i en vidare globaliserad värld (skr. 2007/08:90, bet. 2008/09:UU3).

Genom ett särskilt initiativ från Europeiska kommissionens ordförande Barroso och energikommissionären Piebalgs hösten 2008 samlades sju Östersjöstater (Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen och Sverige) för att diskutera hur man kan samarbeta bättre för att integrera energimarknaderna och höja försörjningstryggheten för länderna runt Östersjön. Resultatet blev att Europeiska kommissionen inrättade en Högnivågrupp, där Östersjöländerna under kommissionens ledning gavs i uppdrag

att utarbeta en sammanlänkingsplan för Östersjöregionen (Baltic Interconnections Plan) som ska genomföras 2010. (Numera betecknas initiativet Baltic Energy Market and Interconnections Plan.)

Program för minskad oljeanvändning inom industrin

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2009 tog näringsutskottet ställning till ett motionsyrkande (s) om utfasning av olja och kol i industrin genom inrättande av ett program för minskad oljeanvändning inom industrin (bet. 2008/09:NU3). Utskottet avstyrkte förslaget.

Om torkning och förbränning av slam

I motion 2008/09:N408 (s) tas frågor om förbränning av industrislam upp. Här kan noteras att massa- och pappersindustrin är den industrisektor som genererar mest slam i Sverige. Slam från skogsindustrin bränns vid många bruk i egen panna, vid massabruk med vedhantering ofta tillsammans med bark. Det är dock mycket svårt att avvattna det kvarvarande bio- eller kemslammet till en torrhalt som är lämplig för förbränning. Om slammet förs utanför bruket betraktas det dessutom som avfall och får då, enligt EU:s avfallsförbränningsdirektiv, endast förbrännas i anläggningar som har tillstånd för det.

Flera metoder för torkning av slam före förbränning har utvecklats under en längre tidsperiod, men de har ännu inte fått något större genomslag på grund av deras höga investeringskostnad, höga underhållskostnad eller låga tillgänglighet. I många fall är det dessutom både miljömässigt och ekonomiskt bättre att röta slammen till biogas.

Värmeforsk, som är en samarbetsorganisation för tillämpad FoU inom produktions- och miljöområdet, bedriver forskning om förädling av biobränslen inom ramen för sitt skogsindustriella program. Målet med FoU inom detta område är att bredda basen av bränslen, att ta fram processkoncept för förädling av de interna biobränslena med lågvärdigt energiinnehåll och att utvärdera dessa processer. Genom pressning eller torkning kan bränslevärdet höjas. Det har dock visat sig vara svårt att torka slammet effektivt och ekonomiskt eftersom fukten ofta är cellbunden.

Utskottets ställningstagande

Vattenfall AB är även med europeiska mått mätt ett stort energibolag med goda förutsättningar att bidra till en hållbar utveckling på energiområdet. Utskottet anser att det inte har framkommit något som förändrar den inställning till Vattenfall som utskottet redovisade hösten 2008 (bet. 2008/09:NU3). Samtliga nu aktuella motionsyrkanden om Vattenfall avstyrks därför med hänvisning till de skäl som angavs i det nämnda betänkandet och som har refererats ovan.

Även när det gäller förslaget i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) om ett program för oljekonvertering hänvisar utskottet till sitt ställningstagande till ett identiskt förslag i det nyssnämnda betänkandet. Förslaget avstyrktes och utskottet finner ingen anledning att ändra uppfattning i frågan. Yrkan- det avstyrks ånyo.

När det gäller klimat- och energisamarbete i Östersjöregionen är utskot- tets bedömning att regeringen prioriterar insatser i Östersjöområdet och att samarbetet är intensivt inom olika forum. Utskottet ansluter sig till utrikes- utskottets ovan redovisade hållning i frågan som innebär ett välkomnande av att regeringen vill fortsätta att stärka samarbetet och nätverksbyggandet i Norden och Östersjöregionen. Utskottet anser också att EU:s energipoli- tiska handlingsplan för Östersjöregionen ytterligare kommer att förstärka förutsättningarna för ett framgångsrikt samarbete i området. Med det anförda avstyrks motion 2008/09:N421 (s) om att regeringen bör agera för att stärka klimat- och energisamarbetet i Östersjöregionen.

I likhet med vad som anförs i motion 2008/09:N375 (v) anser utskottet att jämställdhetsfrågor är viktiga. Utskottet finner det dock inte motiverat att särskilt lyfta fram dessa frågor inom just energisektorn. Ett mer gene- relt förhållningssätt är att föredra. Motionen avstyrks i den berörda delen.

När det gäller det som anförs i motion 2008/09:N437 (c) om ett system där investeringar i förnybar energi genom ”återbäring” ska generera nytta för regioner och kommuner som producerar förnybar energi hänvisar utskot- tet till sitt ovan refererade ställningstagande under avsnittet om vattenkraft. Utskottet erinrade då om sitt uttalande hösten 2008 om att gällande budget- system innebär att statliga inkomster från ett geografiskt område eller en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte ska kopplas till stat- liga utgifter i samma område (bet. 2008/09:NU2). Utskottet finner inga skäl att förorda en utredning som innebär ett avsteg från gällande budget- system. Motionen bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att det saknas kunskap som entydigt visar att torkning av slam för förbränning, i enlighet med vad som föreslås i motion 2008/09:N408 (s), alltid är att föredra av miljöskäl. Ett uttalande från riksdagen i motionens anda är därför mindre lämpligt. Motionen avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Energipolitikens inriktning och mål, punkt 1 (s, v, mp)**

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) avslår regeringens förslag till mål för andelen förnybar energi,
- b) avslår regeringens förslag till mål för andelen förnybar energi i transportsektorn,
- c) avslår regeringens förslag till mål för energieffektivisering till 2020,
- d) avslår regeringens förslag till vägledande mål för energieffektivisering till 2010 och 2016,
- e) tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N15 yrkandena 1, 2, 4 och 5 samt avslår proposition 2008/09:163 punkterna 1–4 och motionerna 2008/09:N15 yrkande 18, 2008/09:N223 och 2008/09:N443.

Ställningstagande

Jordens klimat är en fråga som berör hela mänskligheten och ett hot mot klimatet måste hanteras inom ramen för ambitiösa internationella överenskommelser. Samtidigt måste varje region, varje land och varje individ ta sitt ansvar genom att bidra med en mer klimatvänlig livsstil.

Sverige har goda förutsättningar att visa vägen mot en lösning på klimatproblemen. Energipolitiken är en mycket viktig faktor i det sammanhanget.

Vår grundläggande utgångspunkt är att energi ska användas effektivt och med låg inverkan på klimat och miljö. All använd energi ska på sikt vara förnybar. Samtidigt ska energipolitiken tillförsäkra Sverige en god tillgång på energi för att säkra välfärd och sysselsättning. Sverige ska ha ett överskott av el till fördel för både klimatet och industrins konkurrenskraft. I propositionen har regeringen inte tagit vara på den potential som finns för att uppnå dessa mål.

I motion 2008/09:N15 (s, v, mp) läggs en fast grund med tydliga och ambitiösa mål och åtgärdsförslag för en klimat- och energipolitik baserad bl.a. på energieffektivisering, en säker utbyggnad av förnybara energikällor och goda villkor för den elintensiva industrin. En sådan långsiktig politik är vad Sverige behöver i dagens ekonomiska krisläge. En satsning på förnybar energi och en ambitiös klimatpolitik krävs för att skapa jobb i Sverige. Kärnkraft och fossilbränsleutvinning i Sverige hör inte hemma i en sådan politik.

Sverige bör kraftfullt understödja EU-ländernas gemensamma pådrivande roll i de globala klimatförhandlingarna. Som en bas för detta gemensamma agerande ligger EU:s klimat- och energipaket. Sverige bör verka för att EU:s politikområden genomsyras av målen för klimatpolitiken. För svensk del ställs bindande krav på att en andel om 49 % förnybar energi ska uppnås 2020. Vidare har EU antagit ett mål om energieffektivitet som innebär 20 % energieffektivisering till 2020 i förhållande till en prognos som redan innehåller en betydande förväntad effektivisering. Regeringens mål är långt mindre ambitiöst. EU har även antagit ett bindande mål till 2020 om att minst 10 % förnybara drivmedel ska nås av alla medlemsstater.

Regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna målet 50 % förnybar energi till 2020. Vi föreslår i linje med vad som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) ytterligare satsningar på förnybar energi, bl.a. vad gäller förnybara drivmedel och förnybar el. Den förnybara elproduktionen bör byggas ut med minst 30 TWh ny el, vilket är en högre ambition än i regeringens förslag. Riksdagen bör godkänna målet att andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 53 % av den totala energianvändningen. Vidare bör ett kompletterande fastprissystem för leveranser av förnybar el prövas.

Regeringens förslag till energieffektiviseringsmål anser vi vara ytterst blygsamt. Det överensstämmer i stort sett med Energimyndighetens prognos vid oförändrade styrmedel. Regeringen har således ingen som helst ambition att genom nya åtgärder främja en ytterligare energieffektivisering.

Vi anser, i likhet med vad som anförs i nyssnämnda motion, att Sverige i sin nationella handlingsplan för energieffektivitet ska utgå från den högre ambitionsnivån uttryckt i EU:s handlingsplan fram till 2020. Vår försiktiga bedömning är att det är fullt möjligt att effektivisera energianvändningen i Sverige med 25 % mellan 2008 och 2020, vilket motsvarar ungefär 2,4 % per år i genomsnitt under denna period.

Elcertifikatssystemet som infördes av den förra regeringen har stimulerat framväxten av förnybar energi i det svenska energisystemet. Genom att lägga fast ett ambitiöst mål för elcertifikatssystemet i linje med vad som föreslås i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) är vår bedömning att det går att öka den förnybara energiproduktionen ytterligare. Vi förordar också att det inom ramen för elcertifikatssystemet läggs fast ett långsiktigt mål om minst 55 TWh förnybar el 2030.

Med det anförda tillstyrker vi förslagen i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) i berörda delar utom yrkande 18 om en storskalig utvinning av fossil energi i Sverige. Det sätt på vilket motiveringen till yrkandet är utformad förhindrar oss från att tillstyrka yrkandet. Det är inte riksdagens sak att i ett tillkännagivande till nuvarande regering framföra hur en framtida regering ska förhålla sig till sådan energiutvinning.

Motionerna 2008/09:N223 (m) och 2008/09:N443 (m) avstyrks.

2. Fossilbränsleanvändning inom transportsektorn, punkt 2 – motiveringen (s, v)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v) och Renée Jeryd (s).

Ställningstagande

När det gäller förslaget i motion 2008/09:N16 (mp) om att förnybar energi ska utgöra minst 30 % av drivmedlen för bilar 2020 hänvisar vi till det snarlika förslaget i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) om att andelen bilar som inte drivs med fossila bränslen bör sättas till 30 % år 2020. Yrkandet i den förstnämnda motionen bör därmed kunna anses vara tillgodosett och avstyrkas. Vi avstyrker också yrkandet i samma motion om att alla bilar 2015 ska vara fossilbränsleberoende.

3. Fossilbränsleanvändning inom transportsektorn, punkt 2 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N16 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Jag står bakom förslagen i motion 2008/09:N16 (mp) om att förnybar energi ska utgöra minst 30 % av drivmedlen för bilar 2020 och att alla nya bilar ska vara fossilbränsleberoende 2015. Berörda yrkanden bör således bifallas.

4. Energieffektivisering, punkt 3 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:N15 yrkandena 3, 39, 41 och 42 samt 2008/09:N430 yrkandena 5 och 7 samt avslår motionerna 2008/09:N267 yrkandena 1 och 2 samt 2008/09:N331.

Ställningstagande

Vi står för en långsiktig energipolitik baserad på energieffektivisering, en säker utbyggnad av förnybara energikällor och goda villkor för den elintensiva industrin.

I likhet med vad som sägs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) förordar vi en politik som tryggar den svenska tillgången till el och upprätthåller effekten i energisystemet. Vår utgångspunkt är att Sverige har goda förutsättningar att klara detta. Redan utan ytterligare åtgärder visar prognoserna på ett mycket kraftigt elöverskott i Sverige under de kommande trettio åren. Till detta ska också läggas en höjning av ambitionerna för elcertifikatssystemet samt en fortsatt utbyggnad av den förnybara elproduktionen åren därefter för att en rättvisande bild av den svenska elbalansen framöver ska ges. Energimyndighetens nyligen redovisade beräkningar visar att Sveriges nettoexport av el ytterligare kommer att förstärkas framåt 2030 redan utan detta antagande om fortsatt utbyggd produktionskapacitet. Med nya styrmedel är det möjligt att till 2030 både minska användningen av el i Sverige och ytterligare öka produktionen av förnybar el.

Elektricitet är en särskilt värdefull energiform som bör utnyttjas främst för de ändamål där den gör störst nytta och som inte med bevarad verkningsgrad kan ersättas av andra energiformer. Vi vill genomföra en elväxling från energislösande lågproduktiv användning i främst icke energiintensiv industri och hos hushållen till högproduktiv produktion i process- och tillverkningsindustrin och till en utbyggd järnvägstrafik och effektiva el- och hybridbilar.

Vi vill även främja en effektivare elanvändning genom att pröva ett system med s.k. vita elcertifikat. Det är ett styrmedel där staten sätter ett obligatoriskt mål för energibesparingar och identifierar de parter som kommer att vara ålagda att uppnå målet, vilka åtgärder för energieffektivisering som kommer att ingå, hur de genomförda åtgärderna och deras besparingar ska mätas och verifieras m.m. Dessutom beslutar staten om hur handel av certifikat ska ske. Storbritannien och Italien har redan infört

sådana system och andra länder planerar för dem. EU-kommissionen har visat intresse för detta i direktivet om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster.

Även stöd till effektivisering i form av t.ex. klimatinvesteringsprogram eller program för effektivisering av offentliga lokaler bör prövas. Riktad offentlig teknikupphandling där beställare går samman och efterfrågar mer effektiva produkter än de som ursprungligen finns på marknaden bör stödjas och administreras av Energimyndigheten.

Energieffektivisering är en grundläggande del av en framtida energipolitik. Många industrier ligger redan nu långt framme. Företagen har själva gått före med energieffektiviseringen och många har gjort det med stöd av staten genom det frivilliga femåriga programmet för energieffektivisering i energiintensiva industriföretag (PFE). Vi vill nu gå vidare med ytterligare åtgärder för att skynda på energieffektiviseringen inom industrin. PFE har visat sig vara mycket framgångsrikt och bör därför utvidgas till hela verkstadsindustrin.

Vidare bör samarbetet mellan basindustrin och de tekniska högskolorna, t.ex. genom industridoktorander inom området teknik för energieffektivisering, utvecklas. Forskningen om branschspecifik energieffektivisering behöver dessutom stärkas.

Behovet av eleffektiviserande åtgärder behöver uppmärksammas och stimuleras även inom den icke energiintensiva industrin och inom tjänstesektorn. Vi vill bygga ut energi- och klimatrådgivningen för såväl hushåll som företag. Med stöd och råd ska flera kunna minska sin energiförbrukning och få mer pengar över till annat. Också företag ska omfattas av denna service, och små och medelstora företag ska ges ett kompetent stöd som möjliggör lönsamma investeringar.

Avslutningsvis vill vi uttala vårt stöd för det som sägs om standbyläge m.m. i motion 2008/09:N267 (s). De beslut som fattades av EU-kommissionen i slutet av 2008 på detta område gör emellertid att motionen helt eller delvis kan anses vara tillgodosedd och att den därför kan avstyrkas. Även motion 2008/09:N331 (s) avstyrks. Motionerna 2008/09:N15 (s, v, mp) och 2008/09:N430 (s) tillstyrks i berörda delar.

5. Energianvändning i bostäder och lokaler, punkt 4 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:N15 yrkandena 25–30 och 2008/09:N16 yrkandena 10–12, bifaller delvis motion 2008/09:N16 yrkande 13 och avslår motionerna 2008/09:C367 yrkande 2, 2008/09:N218, 2008/09:N228 och 2008/09:N369.

Ställningstagande

Bostadssektorn slukar mycket energi och flera oberoende bedömningar gör gällande att det går att spara runt 40 TWh energi i bostadssektorn. Detta motsvarar nästan hälften av den energi som används till uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler. Vi anser inte att regeringen med sina förslag i propositionen tar denna besparingspotential till vara.

För att drastiskt minska bostadssektorns energianvändning behövs en tydligare politisk riktning och effektivare styrmedel. Ett mål om energieffektivisering i bostadssektorn som innebär en halvering av energianvändningen till 2050, som föreslås i motion 2008/09:N16 (mp), bör kunna ge den vägledning som krävs. I linje med vad som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) förordar vi dessutom en rad nya styrmedel som syftar till att nå den fulla potentialen när det gäller att spara energi i bostadssektorn.

För det första anser vi att normerna för energiförbrukning vid nybyggnation bör skärpas. Vi avser att under kommande år återkomma med förslag till riktlinjer för skärpta energinormer vid nybyggnation. Detta kan kombineras med ett ökat stöd till kunskapsuppbyggnad om utformning av bl.a. lågenergi- och passivhus.

Vidare anser vi att ett nytt krav om energihushållning i samband med ombyggnation och ändringsåtgärder bör övervägas. Motivet är att den största effektiviseringspotentialen på kort och medellång sikt finns i den befintliga bebyggelsen. Möjligheten att ställa legala krav på energihushållningsåtgärder i samband med ombyggnation bör också undersökas.

Energi- och klimatrådgivningen till hushåll och företag behöver, enligt vår uppfattning, också förstärkas. Det är viktigt att allmänheten har tillgång till en kompetent och oberoende rådgivning i klimat- och energifrågor inte minst för att det praktiska utbytet av genomförda energideklarationer ska kunna bli så stort som möjligt. Genomförandet av föreslagna åtgärder får inte falla på brist på kompetent rådgivning. Vi avser att återkomma med förslag om hur en förstärkt energirådgivning till hushåll och företag bör utformas.

Vi ser också ett behov av ett investeringsstöd för energieffektiviseringsåtgärder och klimatsmarta lösningar i bostäder i syfte att stimulera genomförandet av sådana åtgärder som bl.a. identifieras i samband med energideklarationer och som ligger nära gränsen till lönsamhet. Stödet bör så långt möjligt vara teknikneutralt och premiera energibesparingar och minskade klimatutsläpp från byggnaderna. Vi avser att under kommande år återkomma med förslag om utformningen av ett sådant stöd. Vid utform-

ningen av stödet bör situationen i miljöprogramsområdena särskilt uppmärksammas. Vi anser också att det bör införas ett stöd till energi- och klimatinvesteringar i offentliga lokaler.

ROT-avdraget ska enligt vår uppfattning vara tillfälligt, kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter samt utformas på ett sådant sätt att miljöåtgärder eller energibesparande åtgärder särskilt främjas.

Sammanfattningsvis innebär det ovan sagda att vi står bakom motion 2008/09:N15 (s, v, mp) i de här berörda delarna. Det innebär även att vi tillstyrker yrkandena 10–12 i motion 2008/09:N16 (mp). Yrkande 13 i den nyssnämnda motionen tillstyrks i den del som gäller individuell mätning och debitering av el. Övriga i avsnittet berörda motioner avstyrks.

6. Kärnkraft, punkt 5 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N15 yrkandena 15, 16 och 19 samt avslår motion 2008/09:N15 yrkande 17.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens vackra ord om satsningar på förnybar energi klingar oerhört falskt när de kontrasteras mot samma regerings ambition att öppna upp för en utbyggnad av kärnkraften. Oaktat kärnkraftens alla negativa egenskaper sänder detta ställningstagande en signal som kan väntas leda till att nödvändiga satsningar på förnybar energi uteblir. Detta är naturligtvis allvarligt genom att det hotar Sveriges möjligheter att nå ambitiösa energi- och klimatmål. Att Sverige som föregångsland när det gäller användningen av förnybar energi dessutom väljer att återvända till energipolitiska lösningar vars bästföredatum sedan länge är passerat försvagar vår trovärdighet i internationella sammanhang.

Vi anser i likhet med vad som sägs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) att kärnkraften ska fasas ut med hänsyn till sysselsättningen och välfärden och i den takt kärnkraftselen kan ersättas med el från förnybara källor samt genom energieffektivisering. Vi motsätter oss således regeringens förslag att ta bort avvecklingslagen och förbudet mot nybyggnation i kärntekniklagen. Vidare anser vi att uranbrytning inte ska förekomma i Sverige. Vi vill också att regeringen ska verka för att kärnkraften ska betala sina fulla avfallskostnader och för ett obegränsat skadeståndsansvar för kärnkraftsolyckor.

Med det anförda tillstyrker vi de aktuella yrkandena i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Yrkande 17 i motionen om uranbrytning avstyrks dock. Även om vi motsätter oss uranbrytning är motiveringen till yrkandet utformad på ett sätt som förhindrar oss att tillstyrka yrkandet. Det är inte riksdagens sak att i ett tillkännagivande till den nuvarande regeringen framföra hur en framtida regering ska förhålla sig till uranbrytning.

7. Vindkraft, punkt 6 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) godkänner regeringens förslag till planeringsram för vindkraft,
- b) tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:163 punkt 5 och motionerna 2008/09:MJ459 yrkande 26, 2008/09:N15 yrkandena 6, 7, 9 och 34, 2008/09:N16 yrkande 6, 2008/09:N17 och 2008/09:N430 yrkande 8 och avslår motionerna 2008/09:N15 yrkande 8, 2008/09:N214, 2008/09:N215, 2008/09:N276, 2008/09:N324, 2008/09:N346 och 2008/09:N401.

Ställningstagande

Vindkraften står inför ett stort kommersiellt genombrott i Sverige. Produktionen från vindkraft har fördubblats på bara ett par år, och det finns mycket omfattande planer på utbyggnad av stora vindkraftsparker både på land och till havs. Vi stöder regeringens förslag om en planeringsram för vindkraftens utbyggnad. Något särskilt uttalande med anledning av det berörda yrkandet om en sådan planeringsram i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) är därför inte erforderligt. Vi menar vidare att det behövs ett särskilt stöd för den havsbaserade vindkraften som kompletterar elcertifikaten. Regeringen bör återkomma med förslag till ett långsiktigt sådant stöd. I avvaktan på detta förslag bör nuvarande stöd i form av energiskatteavdrag med 12 öre per kWh vara kvar.

Vindkraftens decentraliserade struktur har gynnat ett utspritt ägande i form av andelar i vindkraftskooperativ. Omkring en tiondel av den svenska vindkraften ägs i denna form. Vi anser att den kooperativa ägarformen är mycket positiv, inte minst då den kan bidra till en ökad lokal förankring av vindkraften. Förutsättningarna för nyssnämnda ägarform hotas emellertid av Skatteverket som vill belägga försäljning av el till andelsägare med uttagsskatt. Regeringen bör klargöra hur problemet kan

lösas, vilket innebär att vi står bakom de krav av detta slag som framförs i motionerna 2008/09:N15 (s, v, mp), 2008/09:N16 (mp) och 2008/09:N17 (mp).

Efterfrågan på vindkraftskomponenter är i dagsläget mycket stor, och det finns goda förutsättningar för en inhemsk tillverkning av vindkraftverk. För att kunna tillvarata denna möjlighet i ett läge då sysselsättningen sviktar inom många industrigrenar vill vi, likhet med vad som föreslås i motion 2008/09:N15 (s, v, mp), ta fram ett branschprogram tillsammans med den svenska vindkraftsbranschen.

Vi stöder också förslaget i Vänsterpartiets partimotion 2008/09:MJ459 om att satsa på en mellanstatlig etablering av vindkraftverk i Nordsjön, längs den övriga Atlantkusten och i Östersjön. Den havsbaserade vindkraften ställer särskilda krav på välfungerande samarbete mellan länder, inte minst när det gäller frågan om hur elen från de havsbaserade verken ska distribueras.

Sammantaget innebär det ovan anförda att vi tillstyrker motion 2008/09:N15 (s, v, mp) i nu behandlade delar, frånsatt yrkande 8 om en planeringsram för vindkraftens utbyggnad, samt berörda yrkanden i motionerna 2008/09:N430 (s), 2008/09:MJ459 (v), 2008/09:N16 (mp) och 2008/09:N17 (mp). Övriga i avsnittet aktuella motioner avstyrks.

8. Solenergi, punkt 7 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2008/09:N16 yrkande 14 och avslår motionerna 2008/09:N297 och 2008/09:N368.

Ställningstagande

Det finns i dag ca 200 000 m² glasade solfångare i Sverige. Dessa ersätter med minimal miljöpåverkan årligen 60–80 GWh inköpt energi. För att främja en storskalig utbyggnad av solvärme i bostäder behövs ett fortsatt och utökat stöd till installation av solvärmeanläggningar. Ramen för stödet behöver utökas jämfört med i dag, och stöd bör även kunna ges till storskaliga anläggningar och anläggningar som inte byggs på tak. Vi anser att regeringen bör utveckla ett sådant stödsystem. Därmed tillstyrks yrkandet i motion 2008/09:N16 (mp) om solvärmestöd.

9. Vattenkraft, punkt 8 (v, mp)

av Kent Persson (v) och Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N16 yrkande 7 och avslår motionerna 2008/09:N270, 2008/09:N273 och 2008/09:N422.

Ställningstagande

Sverige tillhör de länder i världen som mest genomgripande byggt ut vattenkraft i sina vattendrag. De sista kvarvarande strömmande vattendragen och deras unika miljö måste nu skyddas för att undvika att miljöer utarmas, arter slås ut och den biologiska mångfalden i Sverige begränsas. För att skydda vattenmiljön anser vi att vattenkraften ska tas bort ur elcertifikatsystemet och inte heller kunna tilldelas nya elcertifikat. Med det anförda tillstyrks motion 2008/09:N16 (mp) i berörd del. Övriga i avsnittet aktuella motioner avstyrks.

10. Biogas m.m., punkt 9 – motiveringen (s, v)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v) och Renée Jeryd (s).

Ställningstagande

Vi står bakom de förslag på biogasområdet som återfinns i flerpartimotionen 2008/09:MJ17 (s, v, mp) och som bereds av miljö- och jordbruksutskottet. De motionsyrkanden på området som är aktuella här avstyrks med hänvisning till beredningen i miljö- och jordbruksutskottet. Övriga i avsnittet aktuella motioner avstyrks också i berörda delar.

11. Biogas m.m., punkt 9 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:T206 yrkande 40, 2008/09:N16 yrkandena 4 och 5 samt 2008/09:N440 yrkandena 2–6, 12 och 15 samt avslår motionerna 2008/09:N222 och 2008/09:N416.

Ställningstagande

Biogas är en energikälla för framtiden som fungerar utmärkt som drivmedel och som kan användas för produktion av el och värme. För att få fart på biogasutvecklingen behövs det emellertid vissa stimulansåtgärder. I likhet med vad som anförs i Miljöpartiets partimotion 2008/09:N16 anser jag att det bör slås fast ett nationellt mål som innebär att 10 TWh biogas ska produceras årligen före 2015. För att få till stånd en kraftig ökning av biogasproduktionen i Sverige krävs en samordning av alla aktörer. Jag anser därför att ett biogassekretariat ska inrättas med syfte att få till stånd minst 100 storskaliga biogasfabriker i Sverige senast 2015. Sekretariatet bör därutöver exempelvis inventera landets livsmedelsindustrier efter lämpliga biogaskällor samt undersöka möjligheterna att öka biogasproduktionen och dess användning för drivmedel vid reningsverk. Sekretariatet bör även tillsammans med Energimyndigheten samordna ett antal beställare i en teknikupphandling där vinnaren eller vinnarna får en stor order på biogasfabriker med bättre teknik och lägre kostnader. Teknikupphandlingsinstrumentet bör även användas för att få fram nya fordonsmodeller med bättre teknik och lägre inköpskostnader.

Vidare bör en statlig biogasutredning tillsättas och regeringen behöver ta fram ett nationellt biogasprogram. Alla kommuner bör ta fram en biogasplan för att driva på utbyggnaden av produktion och distribution av biogas i den egna kommunen. Stöd till biogas bör innefatta investeringsbidrag för biogasanläggningar som ska vara baserat på produktion av biogas, inte bara som ett rakt investeringsstöd.

Det anförda innebär att jag tillstyrker motion 2008/09:N16 (mp) i de delar som gäller biogas. Även motionerna 2008/09:N440 (mp) och 2008/09:T206 (mp) tillstyrks i de delar som gäller biogas. Övriga i avsnittet aktuella yrkanden avstyrks.

12. Naturgas, punkt 10 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N15 yrkande 13 och avslår motionerna 2008/09:N15 yrkande 14, 2008/09:N339 och 2008/09:N345.

Ställningstagande

Regeringens proposition öppnar för en storskalig utbyggnad av naturgasnätet. En sådan utveckling motsätter vi oss då naturgas är ett fossilt bränsle och därmed bidrar till hotet mot vårt klimat. I stället för den fossila naturgasen bör Sverige främja produktionen av biogas, bl.a. genom utbyggnad av produktionskapacitet och regionala nät.

En logisk följd av denna grundinställning är att vi, i likhet med vad som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp), inte vill att det ska byggas en naturgasledning i Östersjön. Vi respekterar självfallet den pågående tillståndsprövningen av nämnda ledning, men vill här, liksom vi har gjort i flera andra sammanhang, ändå markera vår negativa hållning till ledningen. Vi anser också att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar som ökar möjligheterna för Sverige att stoppa projekt av aktuellt slag.

Med det anförda tillstyrks yrkande 13 i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Däremot avstyrker vi yrkande 14 i nämnda motion. Riksdagen bör inte uttala sig om hur regeringen ska agera i en pågående tillståndsprövning. Vidare avstyrker vi motionerna 2008/09:N345 (s) och 2008/09:N339 (m).

13. Fjärrvärme, punkt 11 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:N15 yrkandena 11 och 23, 2008/09:N316 yrkande 2 och 2008/09:N430 yrkande 14 och avslår motionerna 2008/09:N202, 2008/09:N221, 2008/09:N278, 2008/09:N316 yrkande 1, 2008/09:N359, 2008/09:N395 och 2008/09:N430 yrkande 13.

Ställningstagande

Sverige har en unik resurs i form av ett väl utbyggt fjärrvärmesystem i de flesta större tätorter. Till detta kopplas också elproduktion i kraftvärmeverk i en allt större utsträckning. Tack vare kraftfulla styrmedel, beslutade av tidigare socialdemokratiska regeringar och i samarbete med Vänsterpar-

tiet och Miljöpartiet, har en kraftfull övergång från fossila bränslen till biobränslen ägt rum. För att helt kunna lämna fossilbränsleberoendet i värmesektorn krävs dock ytterligare åtgärder. Vi anser i likhet med vad som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) att staten bör stödja insatser för att främja en snabbare övergång till förnybara bränslen för de anläggningar som fortfarande är fossilbränsleeldade. En utredning bör tillsättas som systematiskt undersöker lämpliga åtgärder för att fasa ut kvarvarande fossila bränslen inom svensk fjärrvärme- och kraftvärmeproduktion. Vi förordar också en utbyggnad av fjärrvärmenätet bl.a. för att öka möjligheterna att tillvarata spillvärme från olika industriprocesser. Det bör även utredas hur regeringen kan skynda på sammankopplingen av olika fjärrvärmesystem.

När det gäller fjärrvärmemarknadens funktion välkomnar vi den utredning om tredjepartstillräde som har aviserats. Vi är dock ytterst kritiska mot den utdragna process som har följt sedan regeringen beslutade att utredningen skulle tillsättas. Att det ska behöva ta mer än ett halvår innan utredningsdirektivet finns på plats anser vi vara orimligt, och att regeringen efter ytterligare ett halvår inte har tillsatt någon utredare gör saken än mer förvånande. Hela hanteringen ger sken av att regeringen, av något outgrundligt skäl, inte vill genomföra den utredning som regeringen med brett stöd själv har initierat.

I övrigt anser vi att övervakningen av fjärrvärmeleverantörernas prissättning bör förbättras och att en utredning bör göras om hur en prisprövning kan införas. En sådan prövning efterfrågas av samtliga aktörer på fjärrvärmemarknaden, men regeringen väljer att slå dövörat till.

Med det anförda tillstyrks motion 2008/09:N15 (s, v, mp) i berörda delar. Motion 2008/09:N430 (s) tillstyrks i den del som gäller sammankoppling av fjärrvärmesystem liksom även motion 2008/09:N316 (s) som har liknande innebörd. Övriga behandlade motionsyrkanden avstyrks.

14. Torv, punkt 12 (s)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N430 yrkande 15 och avslår motionerna 2008/09:N16 yrkande 8, 2008/09:N229 och 2008/09:N351.

Ställningstagande

Torv är en fossil energikälla. I Sverige finns det dock stora arealer redan utdikade torvmossar som läcker ansevärliga mängder växthusgaser. Av det skälet bör torv kunna tillåtas spela en viss roll i det svenska energisystemet under en övergångsperiod. Som grund för mer konkreta ställningstaganden till torvens framtida användning bör det, i linje med vad som föreslås i motion 2008/09:N430 (s), genomföras en kartläggning av den utdikade torvmarksarealen. Kartläggningen bör inkludera en bedömning av dessa markers totala påverkan på klimatet vid brytning och förbränning av torven jämfört med om dessa områden lämnas för fri utveckling. Vi vill dock understryka att nydikning för exempelvis torvbruksändamål inte bör bli aktuellt. Sådan dikning har negativ miljöpåverkan och är inte förenlig med gällande miljömål.

Med det anförda tillstyrks motion 2008/09:N430 (s) i berörd del. Övriga i avsnittet aktuella motioner avstyrks.

15. Torv, punkt 12 (v, mp)

av Kent Persson (v) och Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N16 yrkande 8 och avslår motionerna 2008/09:N229, 2008/09:N351 och 2008/09:N430 yrkande 15.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motion 2008/09:N16 (mp) anser vi att torv ska betraktas som en fossil energikälla och därför inte bör användas i det svenska energisystemet. Torven bör även tas bort ur elcertifikatssystemet. Följaktligen anser vi att de motioner i vilka det förordas torvbruk och torveldning bör avstyrkas.

Regeringen vill att Sverige ska verka för att IPCC och EU ändrar sina regelverk för att underlätta för torvanvändning. Vi anser att detta vore ett oförsvarligt slöseri med de svenska förhandlingsresurserna på klimatområdet. Dessa resurser behövs i stället för att nå ett bra internationellt avtal vid klimatförhandlingarna i Köpenhamn senare i år.

16. Forskning och utveckling, punkt 13 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:N15 yrkandena 12, 32, 33, 35, 36 och 38, 2008/09:N374 yrkande 2 och 2008/09:N377 yrkande 2 och avslår motionerna 2008/09:N384, 2008/09:N393 och 2008/09:N447.

Ställningstagande

Regeringens insatser för att stärka forskningen kring och utvecklingen av miljö- och energiteknik är otillräckliga. Framgång på dessa områden kan vara avgörande för möjligheterna att komma till rätta med de globala klimatproblemen. Därutöver har Sverige konkurrensfördelar på dessa områden som måste tas till vara till gagn för industriell utveckling i Sverige, framväxten av arbetstillfällen och möjligheter till framgång på exportområdet.

I likhet med vad som sägs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) anser vi att det måste utvecklas kompletterande stödformer till solenergi, vågkraft och annan förnybar energiteknik som ännu inte har nått full kommersiell mognad.

Vidare är det vår uppfattning att de statliga investeringarna i energiforskning bör öka och att kommersialisering av ny energiteknik bör understödjas. En ny marknadskompletterande statlig riskkapitalfond bör inrättas som bygger på en extra utdelning från Vattenfall. Fonden ska stimulera det breda näringslivets kapitalbehov, men med särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Inriktningen bör vara långsiktig. Vidare bör statens upphandlingar tydligare främja miljöteknik på det sätt som beskrivs i den ovan nämnda motionen.

Ett forskningsområde som av flera skäl bör få särskild uppmärksamhet är fordonsforskningen. Statens insatser på detta område bör stärkas och i första hand inriktas på el- och elhybridteknik. Nya miljövänliga bränslen liksom mer effektiva motorer måste också utvecklas.

Exporten av miljöteknik har goda förutsättningar att växa snabbt, skapa nya jobb, vässa svenska företags konkurrenskraft och erövra exportandelar. Vi förordar därför utökade satsningar på främjande av miljöteknikexport där en särskild satsning bör riktas till små och nystartade miljöteknikföretag i syfte att stärka deras förmåga att hitta nya internationella marknader.

Sammantaget innebär detta att vi tillstyrker samtliga i avsnittet berörda yrkanden i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Vi tillstyrker även yrkandena i motionerna 2008/09:N374 (v) och 2008/09:N377 (v) om en miljöteknikfond och om vikten av att en sådan fond får en långsiktig inriktning. Övriga aktuella motioner avstyrks.

17. Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS), punkt 14 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N15 yrkande 37, bifaller delvis motion 2008/09:N16 yrkande 1 och avslår motion 2007/08: MJ463 yrkande 8.

Ställningstagande

Sverige ligger långt framme när det gäller utvecklingen av miljö- och energiteknik. Även tekniker som vid ett första påseende kan synas svåra att förverkliga i större skala eller som kan befaras tränga undan annan teknikutveckling eller andra lösningar på klimatproblemen bör kunna prövas i viss begränsad omfattning. Mot den bakgrunden anser vi att metoder för att avskilja och lagra koldioxid (s.k. CCS) bör testas för svensk industri med stora processutsläpp, t.ex. stål- eller cementindustrin. Detta överensstämmer med det som anförs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp) som tillstyrks i den berörda delen. Samtidigt vill vi varna för att vidlyftiga satsningar på CCS-teknik kan vara en återvändsgränd som legitimerar fortsatt fossilbränsleförbränning för energiändamål och som därmed hämmar utvecklingen av förnybara alternativ.

När det gäller finansieringen av satsningar på CCS i Sverige anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur CCS-projekten ska finansieras och hur en prioritering av CCS-projekt inverkar på den offentliga finansieringen av andra angelägna projekt som mer effektivt kan bidra till minskningen av växthusgasutsläpp. Det sagda innebär att vi delvis tillstyrker det berörda yrkandet i motion 2008/09:N16 (mp). Samtidigt avstyrker vi motion 2007/08: MJ463 (mp) i den nu aktuella delen.

18. Vissa övriga frågor, punkt 16 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:N15 yrkandena 24 och 40 samt 2008/09:N375 yrkande 8, bifaller delvis motion 2008/09:N16 yrkande 9 och avslår motionerna 2008/09:N240, 2008/09:N408, 2008/09:N421 och 2008/09:N437.

Ställningstagande

Vattenfall AB ska vara drivande i omställningen till en ekologiskt och ekonomiskt uthållig svensk energiförsörjning. Ambitionerna för investeringar i förnybar energi bör höjas, och bolaget bör ta ett större ansvar för investeringar i ny teknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare elöverföring.

Riksrevisionen har i en granskning pekat på ett behov av ytterligare preciseringar från riksdagens sida av de samhällsmål som Vattenfall ska arbeta mot. Vi anser, med stöd av Riksrevisionens iakttagelser, att Vattenfalls uppdrag bör ges en bredare innebörd som gör att bolaget minskar sina totala koldioxidutsläpp och ligger i framkant för forskning och teknikutveckling inom förnybar energi. Vidare menar vi, i likhet med vad som sägs i motion 2008/09:N15 (s, v, mp), att bolaget, inom ramen för EU:s statsstödsregler och miljömässiga krav, bör möjliggöra Europas mest konkurrenskraftiga priser för den svenska elintensiva industrin.

Vattenfall har betytt mycket för vårt land när det gäller energiutbyggnaden och kommer att betyda mycket i den framtida energiomställningen. Vattenfall måste därför även i fortsättningen vara helägt av den svenska staten.

Med det anförda tillstyrker vi yrkande 24 i motion 2008/09:N15 (s, v, mp). Därigenom tillgodoses delar av yrkande 9 i motion 2008/09:N16 (mp) som delvis tillstyrks. Motion 2008/09:N240 (m), som också gäller Vattenfall, avstyrks.

Fossilbränsleanvändningen inom industrin måste minska. För att underlätta en övergång till förnybara bränslen vill vi, i likhet med vad som föreslås i motion 2008/09:N15 (s, v, mp), att det ska införas ett särskilt program för ändamålet. Syftet är att snabbt minska industrins oljeberoende genom att den olja som används för värme och ånga i industrin ersätts med bibränslen eller anslutning till fjärrvärme.

Vi står också bakom det som sägs i motion 2008/09:N375 (v) om jämställdheten i energisektorn. Genusfrågor måste ha en självklar plats i hela samhället. Inom ett relativt mansdominerat område som energisektorn är det särskilt viktigt att dessa frågor genomsyrar verksamheten vid både myndigheter och företag.

Övriga i avsnittet aktuella motioner avstyrks.

Särskilt yttrande

Fossilenergiutvinning, uranbrytning och gasledning i Östersjön (s, v, mp)

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Kristina Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp) och Renée Jeryd (s) anför:

I vår gemensamma motion 2008/09:N15 (s, v, mp) har vi tydligt deklarerat att vi vill motverka nya satsningar på icke förnybar energi. Detta gör att vi säger klart nej till den gasledning som planeras i Östersjön. Av samma skäl kommer vi i regeringsställning (i en rödgrön regering) aldrig att medverka till att uranbrytning startas i Sverige eller till storskalig fossilenergiutvinning i Sverige. Det vore önskvärt att de nuvarande regeringspartierna kunde ge lika klara besked i dessa frågor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:163 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi:

1. Riksdagen godkänner regeringens förslag till mål för andelen förnybar energi (avsnitt 9.1.1).
2. Riksdagen godkänner regeringens förslag till mål för andelen förnybar energi i transportsektorn (avsnitt 9.1.2).
3. Riksdagen godkänner regeringens förslag till mål för energieffektivisering (avsnitt 9.2).
4. Riksdagen godkänner regeringens förslag till mål för energieffektivisering (avsnitt 11.4).
5. Riksdagen godkänner regeringens förslag till planeringsram för vindkraft (avsnitt 10.1.2).

Följdmotionerna

2008/09:N15 av Mona Sahlin m.fl. (s, v, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utveckling av EU:s energipolitik (5.3.2).
2. Riksdagen beslutar att godkänna i motionen föreslaget mål för energieffektivisering (7.1.2).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om effektiv elanvändning (7.1.3).
4. Riksdagen beslutar att godkänna i motionen föreslaget mål för andelen förnybar energi (7.2.1).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elcertifikatssystemet (7.2.2).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ett långsiktigt kompletterande stöd för havsbaserad vindkraft (7.2.3).
7. Riksdagen beslutar att energiskatteavdraget för havsbaserad vindkraft på 12 öre/kWh ska kvarstå även efter 2009 (7.2.3).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell planeringsram för vindkraft (7.2.3).
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uttagsskatt för vindkraftskooperativ (7.2.3).

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fjärr- och kraftvärme (7.2.4).
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödformer till förnybar energiteknik (7.2.5).
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om naturgas och storskalig utbyggnad av naturgasnätet (7.3.1).
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den ryska gasledningen i Östersjön (7.3.1).
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kärnkraft (7.3.3).
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avvecklingslagen och förbudet mot nybyggnation av kärnkraftverk (7.3.3).
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uranbrytning (7.3.3).
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om storskalig utvinning av fossil energi i Sverige (7.3.3).
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avfallskostnader och skadeståndsansvar (7.3.3).
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fjärrvärmemarknad (7.4.3).
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfall (7.5).
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta krav vid nybyggnation (9.2.1).
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på energihushållning vid renovering (9.2.2).
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkt energirådgivning (9.2.3).
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringsstöd för klimatsmarta lösningar (9.2.4).
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ROT-avdrag (9.2.5).
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om välfärdens byggnader (9.2.6).
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energiforskning och kommersialisering av ny energiteknik (10.2.2).
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statlig riskkapitalfond (10.2.2).

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om branschprogram för vindkraftsbranschen (10.2.2).
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens upphandlingar bör främja miljöteknik (10.2.2).
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fordonsforskningen (10.2.2).
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om CCS-metoder för industri med stora processutsläpp (10.2.2).
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöteknikexport (10.2.3).
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om program för energieffektivisering (PFE;10.2.4).
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om program om oljekonvertering (PFO;10.2.4).
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energieffektiviseringsforskningen (10.2.4).
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energi- och klimatrådgivning (10.2.4).

2008/09:N16 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckling av avskiljning och underjordisk lagring av koldioxid (CCS) inte finansieras med offentliga medel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förnybar energi ska utgöra minst 30 % av drivmedlen för bilar 2020.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla nya bilar ska vara fossiloberoende 2015.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett nationellt mål att minst 10 TWh biogas per år ska produceras före 2015.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett biogassekretariat ska inrättas med syfte att få till stånd minst 100 storskaliga biogasfabriker i Sverige till 2015.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uttagsbeskattningen för delägare i kooperativa vindkraftverk.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vattenkraft bör tas bort ur elcertifikatssystemet och inte ska kunna tilldelas nya elcertifikat.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att torv även fortsättningsvis bör betraktas som en fossil energikälla.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens ägardirektiv till Vattenfall tydligt ska klargöra att bolaget i alla sina verksamheter och dotterbolag ska minska sina utsläpp kontinuerligt, ta fram en plan för att avveckla kolkraften och rikta sina investeringar helt mot förnybar energi.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett mål om energieffektivisering i bostadssektorn som innebär en halvering av energianvändningen inom sektorn till 2050.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett investeringsstöd för energieffektiviseringsåtgärder i bostäder.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energihushållning i samband med ombyggnation och ändringsåtgärder samt vid nybyggnation.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om individuell mätning och debitering av varmvatten och elanvändning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om främjande av installation av solvärme.

2008/09:N17 av Helena Leander m.fl. (mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i inkomstskattelagen så att vindkraftskooperativ inte uttagsbeskattas.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:MJ463 av Mikaela Valtersson m.fl. (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motsätta sig koldioxidförvaring som metod för att begränsa växthuseffekten.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:C367 av Magdalena Streijffert och Maryam Yazdanfar (båda s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att bryta oljeberoendet.

2008/09:T206 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp):

40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en nationell satsning på produktion och distribution av biogas, t.ex. genom nationellt biogassekretariat och nationellt biogasprogram.

2008/09:MJ365 av Anders Åkesson och Lennart Pettersson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att använda Slite på Gotland som ett nationellt försöksområde för carbon capture and storage (CCS).

2008/09:MJ459 av Lars Ohly m.fl. (v):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att satsa på en mellanstatlig etablering av vindkraftverk i Nordsjön, den övriga Atlantkusten och Östersjön.

2008/09:N202 av Finn Bengtsson och Magdalena Andersson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av fjärrvärmemarknaden med syfte att ansvarsfullt kunna avreglera fjärrvärmens monopolställning i Sverige.

2008/09:N214 av Jan-Evert Rådström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vindkraftverk.

2008/09:N215 av Claes Västerteg (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den havsbaserade vindkraftens villkor.

2008/09:N218 av Cecilia Widegren (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsatt pröva omställningsbidrag för oljepannor och direktverkande el.

2008/09:N221 av Staffan Appelros (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en avreglering av fjärrvärmemarknaden och ett införande av en lagstadgad rätt till tredjepartstillträde.

2008/09:N222 av Staffan Appelros (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra konkurrensläget på fordons-gasmarknaden.

2008/09:N223 av Katarina Brännström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera övergång till miljövänlig energi.

2008/09:N228 av Jörgen Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av stöd till småhus, i alla bygder, i syfte att åstadkomma en smartare energianvändning samtidigt som miljön i övrigt gagnas.

2008/09:N229 av Sven Bergström och Åke Sandström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omedelbara åtgärder för att inte straffa ut torven från energi-marknaden.

2008/09:N233 av Roland Bäckman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningscentrum för termisk energi.

2008/09:N240 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svensk kolkraft.

2008/09:N251 av Carina Hägg och Thomas Strand (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Chrisgasprojektet.

2008/09:N267 av Lars Wegendal (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utforma system som hindrar elektroniska apparater från att stå i standbyläge.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad information om standbylägets negativa miljöpåverkan.

2008/09:N270 av Helene Petersson i Stockaryd (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den småskaliga vattenkraftens roll i energiomställningen.

2008/09:N273 av Anneli Särnblad och Kurt Kvarnström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förutsättningarna för bibehållen och utvecklad vattenkraft i energisystemet.

2008/09:N276 av Peter Jeppsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om havsbaserad vindkraft.

2008/09:N278 av Fredrik Olovsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökad reglering av fjärrvärmemarknaden.

2008/09:N294 av Agneta Lundberg och Karl Gustav Abramsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bioenergikombinat i framtiden.

2008/09:N297 av Annie Johansson och Karin Nilsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elproduktion från solceller.

2008/09:N310 av Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Dalarnas ambition att utses till pilotlän för det regionala energiarbetet i Sverige i samverkan med det nationella arbetet för energiomställning.

2008/09:N316 av Hans Hoff m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Fjärrvärmenämnden ska pröva fjärrvärmeprisets skälighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska skynda på sammankopplingen av olika fjärrvärmesystem.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska initiera en sammankoppling av fjärrvärmesystemen längs Hallandskusten.

2008/09:N321 av Solveig Hellquist (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att noga följa arbetet med vindkraftsutbyggnaden i Västernorrland och Jämtland.

2008/09:N324 av Lars Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbyggnad av vindkraften.

2008/09:N331 av Birgitta Eriksson och Siw Wittgren-Ahl (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en modell för räntefria lån till energibesparingar lik den i Storbritannien bör övervägas.

2008/09:N339 av Sven Yngve Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utbyggt gasnät.

2008/09:N345 av Ronny Olander och Gunnar Sandberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ledningsnät för naturgas och biogas.

2008/09:N346 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om havsbaserad vindkraft.

2008/09:N351 av Betty Malmberg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hållbart torvbruk.

2008/09:N359 av Per Åsling (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tredjepartsaccess i fjärrvärmenäten bör utredas.

2008/09:N368 av Kerstin Lundgren (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att främja solvärme som en del i satsningen på förnybar energi.

2008/09:N369 av Otto von Arnold (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av användningen av gemensamma elcertifikat.

2008/09:N371 av Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt vindkraftscentrum på Gotland.

2008/09:N374 av Kent Persson m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den nödvändiga långsiktigheten i satsningen på en miljöteknikfond.

2008/09:N375 av Kent Persson m.fl. (v):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdheten i energisektorn.

2008/09:N377 av Kent Persson m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riskkapital till en miljöteknikfond.

2008/09:N379 av Håkan Juholt m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energisektorn i Kalmar län.

2008/09:N382 av Dan Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsning på vindkraft och vågkraft i Kalmar län.

2008/09:N384 av Lars-Arne Staxäng och Margareta Cederfelt (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättrad innovationsfinansiering.

2008/09:N393 av Agneta Lundberg och Karl Gustav Abramsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biodrivmedels- och miljöfordonsindustrin.

2008/09:N395 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om konkurrens i fjärrvärmesätet.

2008/09:N401 av Marie Nordén m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för dem som berörs av en vindkraftsutbyggnad.

2008/09:N408 av Louise Malmström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biobränsle.

2008/09:N416 av Else-Marie Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera utvecklingen och användningen av vätgasteknik.

2008/09:N420 av Olle Thorell m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta Västmanland vara pilotlän för att vara fossilfritt år 2015.

2008/09:N421 av Alf Eriksson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till och aktivt verka för att samordna och samarbeta beträffande energi- och klimatarbetet i Östersjöregionen.

2008/09:N422 av Krister Hammarbergh och Gunnar Axén (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för att effektivisera och öka vattenkraftens produktionskapacitet.

2008/09:N430 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vita certifikat.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för ökad energieffektivisering.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett branschprogram för vindkraftsindustrin.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Fjärrvärmenämnden ska pröva fjärrvärmeprisets skälighet.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna till att skynda på sammankopplingen av olika fjärrvärmesystem.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om användningen av torv i energisystemet.

2008/09:N437 av Sven Bergström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en utredning för att belysa hur investeringar i förnybar energi kan generera industriell utveckling lokalt och regionalt.

2008/09:N440 av Tina Ehn m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att subventionera biogas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en biogasutredning snarast bör tillsättas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett nationellt biogasprogram bör tas fram av regeringen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utbyggnaden bör drivas på genom krav på en biogasplan för alla kommuner som har eller kommer att få biogasproduktion.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett biogassekretariat bör inrättas med syfte att få till stånd minst 100 storskaliga biogasfabriker i Sverige senast 2015.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stöd för biogasfabriker ska baseras på faktisk produktion av biogas.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genom teknikutveckling möjliggöra större effektivitet i utvinningen av biogas.

2008/09:N443 av Gunnar Axén och Andreas Norlén (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en energipolitik för jobb och tillväxt i energiintensiv industri.

2008/09:N447 av Pia Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöteknikföretagen.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2008/09:SkU11y

En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2008/09:163 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi (nedan energipropositionen). Med anledning av energipropositionen har fyra motioner väckts. Skatteutskottet begränsar sitt yttrande till de frågor med anknytning till skatt som tas upp i följdmotionerna.

Utskottets överväganden

Planering för vindkraft

Utskottets ställningstagande i korthet

Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkande om att energiskatteavdraget för havsbaserad vindkraft ska kvarstå.

Jämför avvikande mening 1 (s, v, mp).

Motionen

I motion N15 yrkande 7 av Mona Sahlin m.fl. (s, v, mp) begärs att energiskatteavdraget för havsbaserad vindkraft på 12 öre/kWh ska kvarstå även efter 2009.

Utskottets ställningstagande

Vid behandlingen av 2008 års statsbudget ställde sig riksdagen bakom regeringens förslag till ändringar på energi- och miljöskatteområdet (yttr. 2007/08:SkU1y, rskr. 2007/08:30) vilket innebar att den avtrappning av miljöbonusen för vindkraftverk som påbörjades 2004 fortsatte. Avtrappningen har godkänts vid kommissionens statsstödsgranskning (EUT C 223, 10.9.2005, s. 3).

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2009 att den tidigare inledda avtrappningen av avdraget för energiskatt på el som produceras i vindkraftverk skulle fortsätta. Enligt den då föreslagna lagändringen, som trädde i kraft den 1 januari 2009, slopades avdraget för landbaserad vindkraft, och för havsbaserad vindkraft sänktes avdraget från 13 till 12 öre per kWh. Avdraget för havsbaserad vindkraft planeras upphöra vid utgången av 2009.

Utskottet uppgav i samband med budgetbehandlingen för 2009 gällande ovan nämnda lagändring att utskottet inte hade något att invända mot att avtrappningen av vindkraftens miljöbonus fortsatte i enlighet med kommissionens godkännande och tillstyrkte således regeringens förslag (yttr. 2008/09:SkU1y). Utskottet vidhåller sin inställning och avstyrker motionsförslaget.

Uttagsskatt för vindkraftskooperativ

Utskottets ställningstagande i korthet

Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkanden om att slopa uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ.

Jämför avvikande mening 2 (s, v, mp).

Bakgrund

Vinst hos ekonomiska föreningar ska i princip dubbelbeskattas, dvs. inkomsten beskattas först hos föreningen och sedan hos medlemmarna som utdelning. Kooperativa föreningar har dock särskilda lättnader i beskattningen som innebär att de i realiteten kan sägas vara enkelbeskattade. Detta åstadkoms genom att föreningen dels har rätt till avdrag för s.k. kooperativ utdelning (rabatt till medlemmar som köpt från föreningen och pristillägg till medlemmar som sålt till föreningen), dels har rätt till avdrag för utdelning på medlems- och förlagsinsatser.

I 22 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) (nedan IL) anges att med uttag avses att den skattskyldige överlåter en tillgång mot en ersättning som understiger marknadsvärdet utan att detta är affärsmässigt motiverat. Av 4 § framgår att motsvarande gäller för uttag av tjänst om värdet av tjänsten är mer än ringa. I 7 § anges att uttag av en tillgång eller en tjänst ska behandlas som om den avyttras mot en ersättning som motsvarar marknadsvärdet.

I 39 kap. 22 § IL, första stycket, finns bestämmelser som innebär att utdelning från en kooperativ förening i form av rabatt på gjorda köp ska dras av. Genom den lagstiftning som infördes med verkan fr.o.m. 1 januari 1999 har det dock införts en begränsning i denna avdragsrätt (39 kap. 22 § andra stycket IL). Utdelning från en ekonomisk förening som ges i förhållande till gjorda inköp är skattefri för mottagaren till den del den innebär en besparing av mottagarens levnadskostnader (42 kap. 14 § IL). Någon begränsning av denna skattefrihet föreligger inte.

Hur inkomster i annan form än pengar ska värderas anges i 61 kap. 2 § IL. Där anges bl.a. att i fråga om tillgångar eller tjänster från den egna näringsverksamheten (i detta fall vindkraftsföreningar) avses med marknadsvärde det pris som näringsidkaren skulle ha fått om tillgången eller tjänsten budits ut på marknaden på villkor som med hänsyn till den skattskyldiges affärsmässiga situation framstår som naturliga. Vid en sådan uppskattning får det inte föreligga någon form av intressegemenskap mellan köpare och säljare som kan påverka priset.

Skatteverket har i ett ställningstagande den 19 juni 2008 gjort följande bedömning i frågan om huruvida kooperativa föreningars tillhandahållande av el till sina medlemmar till självkostnadspris, vilket understiger marknadspris, ska föranleda uttagsbeskattning hos föreningen: Av 22 kap. 3 och 4 §§ IL framgår att uttagsbeskattning ska ske i de fall en skattskyldig

överlåter en vara eller tjänst till ett pris som understiger marknadspriset om affärsmässiga skäl inte kan åberopas för denna prissättning. Sådana skäl kan inte anses föreligga. Prissättningen är i stället en följd av den intressegemenskap som föreligger mellan föreningen och dess medlemmar. Inte heller är de undantag från uttagsbeskattningen som anges i 22 kap. 9–13 §§ IL eller i 23 kap. IL tillämpliga i dessa fall. Utagsbeskattning ska således ske.

Den rabatt som medlemmarna i föreningen erhåller genom prissättningen i de fall som är aktuella här är att hänföra till utdelning från föreningen, s.k. kooperativ utdelning (jfr 42 kap. 14 § IL). Sådan kooperativ utdelning kan i viss utsträckning dras av hos föreningen, varför effekten av en uttagsbeskattning reduceras. Eftersom avdragsrätten för kooperativ utdelning är begränsad (39 kap. 22 § andra stycket IL) kan uttagsbeskattningen i vissa fall dock komma att medföra reella beskattningskonsekvenser för föreningen.

Motionerna

I motion N15 yrkande 9 av Mona Sahlin m.fl. (s, v, mp) anges att Skatteverket vill belägga försäljningen av el till andelsägarna i vindkraftskooperativ med uttagsskatt och att regeringen bör klargöra hur problemet kan lösas.

I Miljöpartiets motion N16 yrkande 6 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) anförs att uttagsbeskattning inte ska ske av vindkraftskooperativ. Utvecklingen av vindkraften är viktig och vindkraftskooperativ erbjuder en enkel och lättillgänglig möjlighet att investera i vindkraft för eget behov och samtidigt försäkra sig om miljövänlig el till en stabil kostnad i framtiden. Uttagsskatten minskar emellertid de ekonomiska fördelarna av att delta i ett vindkraftskooperativ och riskerar därför enligt motionärerna att medföra att fördelarna blir för små för att investeringen ska vara intressant.

I motion N17 av Helena Leander m.fl. (mp) begärs att regeringen lägger fram förslag till ändring i inkomstskattelagen som medför att vindkraftskooperativ inte uttagsbeskattas. Miljöpartiet anser att Skatteverket gör en felaktig tolkning av reglerna då andelspriset är ett affärsmässigt motiverat marknadspris med hänsyn tagen till att andelsägarna – till skillnad från elkonsumenterna – även står för kapitalkostnaden för kraftverken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att vindkraften är en viktig förnybar energikälla. Utbyggnaden av vindkraften får därför stöd via systemet med elcertifikat. Några särskilda inkomstskatteregler för vindkraften finns det däremot inte.

Finansministern har i interpellationssvar (IP 2008/09:378 och 380) i riksdagen redovisat sin syn på beskattningen av vindkraftskooperativ. Finansministern har framhållit att syftet med reglerna om uttagsbeskattning vid inkomstbeskattningen är att förhindra att företagen undgår avsedd beskattning. Det skulle de kunna göra genom att i stället för att redovisa vinster

tillföra sina ägare eller medlemmar vinsterna genom att sälja varor eller tjänster till dem för priser under marknadsvärdet. Lagreglerna om uttagsbeskattning är enligt finansministerns uppfattning ändamålsenliga. Utskottet delar finansministerns bedömning.

Mot bakgrund av det anförda och den information om förhållandena som finns avstyrker utskottet motionsyrkandena. Utskottet förutsätter att regeringen tydliggör förutsättningarna för och följer utvecklingen inom det förnybara energiområdet, så att utvecklingen stimuleras.

ROT-avdrag

Utskottets ställningstagande i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att ROT-avdraget bör vara tillfälligt, vara utformat så att det främjar bl.a. energibesparande åtgärder och kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter.

Jämför avvikande mening 3 (s, v, mp).

Motionen

I motion N15 yrkande 29 av Mona Sahlin m.fl. (s, v, mp) anfördes att ROT-avdraget bör vara tillfälligt och kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter. Avdraget bör enligt motionärerna utformas på ett sätt som medför att miljöåtgärder eller energibesparande åtgärder särskilt främjas. Regeringens förslag om ett permanent ROT-avdrag riskerar enligt motionärerna att leda till överhettning i högkonjunkturer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i ett yttrande till finansutskottet avstyrkt bifall till motioner om att ROT-avdraget ska vara tidsbegränsat och kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter (yttr. 2008/09:SkU4y). Utskottet anförde därvid att utskottet, i likhet med regeringen, gjorde bedömningen att långsiktiga och strukturella skäl, dvs. behovet att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet, samt konjunkturpolitiska skäl medförde att det var lämpligt att inkludera ROT-arbete i det nuvarande systemet med skattereduktion för hushållsarbete. Eftersom skattereduktionen syftar till att minska svartarbetet och öka arbetsutbudet genom mindre eget arbete menade utskottet att möjligheten till skattereduktion bör riktas till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. En förutsättning för skattereduktion bör därför vara att ROT-arbetet avser ett småhus, en bostadsrätt eller en ägarlägenhet. Utskottet anförde vidare att det är rimligt att åtgärden begränsas till det område där det finns ett långsiktigt behov att bekämpa svartarbete och få till stånd ett ökat arbetsutbud och var således

inte berett att tillstyrka förslagen om ett utvidgat ROT-avdrag, som skulle omfatta alla ägare av flerfamiljshus. Utskottet vidhåller denna uppfattning och anser att ROT-avdraget endast bör omfatta enskilda personer som renoverar sina egna bostäder.

Regeringen har nu lämnat den proposition som aviserades i energipropositionen, Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder, prop. 2008/09:178. Utskottet behandlar för närvarande propositionen (bet. 2008/09:SkU32). I propositionen föreslås att den möjlighet till skattereduktion som i dag finns för utgifter för hushållsarbete utvidgas till att också omfatta s.k. ROT-arbete, dvs. reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. I energipropositionen anförs att det nyligen presenterade systemet med skattereduktion och energideklarationerna är två styrmedel som har potential att leda till ökad andel genomförda energieffektiviseringsåtgärder. Småhusägare som vill genomföra energieffektiviseringsåtgärder kan dra av arbetskostnader för t.ex. tilläggsisolering och byte till energieffektiva fönster. Utskottet anser att det av regeringen föreslagna ROT-avdraget är utformat på ett sådant sätt att energibesparande åtgärder främjas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Stockholm den 5 maj 2009

På skatteutskottets vägnar

Lennart Hedquist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Hedquist (m), Lars Johansson (s), Annicka Engblom (m), Laila Bjurling (s), Ulf Berg (m), Jörgen Johansson (c), Raimo Pärssinen (s), Christin Hagberg (s), Lena Asplund (m), Fredrik Olovsson (s), Lennart Sacrédeus (kd), Fredrik Schulte (m), Marie Engström (v), Helena Leander (mp), Hans Olsson (s), Karin Nilsson (c) och Agneta Berliner (fp).

Avvikande meningar

1. Planering för vindkraft (s, v, mp)

Lars Johansson (s), Laila Bjurling (s), Raimo Pärssinen (s), Christin Hagberg (s), Fredrik Olovsson (s), Marie Engström (v), Helena Leander (mp) och Hans Olsson (s) anför:

Stödet som den havsbaserade vindkraften erhåller genom energiskatteavdrag om 12 öre per kWh bör kvarstå. Enligt planerna ska nämnda stöd upphöra vid utgången av 2009.

Ett särskilt stöd, som kompletterar elcertifikaten, behövs till den havsbaserade vindkraften, som än så länge har högre kostnader än den landbaserade. Regeringen bör därför återkomma med förslag till ett långsiktigt kompletterande stöd. I avvaktan på en ny långsiktig stödform bör energiskatteavdraget enligt vår uppfattning således kvarstå. Vi stödjer således motionen.

2. Uttagsskatt för vindkraftskooperativ (s, v, mp)

Lars Johansson (s), Laila Bjurling (s), Raimo Pärssinen (s), Christin Hagberg (s), Fredrik Olovsson (s), Marie Engström (v), Helena Leander (mp) och Hans Olsson (s) anför:

Vindkraftens decentraliserade struktur har gynnat ett utspritt ägande i form av andelar i vindkraftskooperativ. Omkring en tiondel av den svenska vindkraften ägs i dag i denna form. Vi anser att detta är mycket positivt, inte minst då vindkraftskooperativ kan bidra till en ökad lokal förankring av vindkraften. Denna ägarform hotas emellertid i dag av Skatteverket som vill belägga försäljning av el till andelsägare med uttagsskatt. Regeringen bör klargöra hur problemet kan lösas. Det ovan anförda bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

3. ROT-avdrag (s, v, mp)

Lars Johansson (s), Laila Bjurling (s), Raimo Pärssinen (s), Christin Hagberg (s), Fredrik Olovsson (s), Marie Engström (v), Helena Leander (mp) och Hans Olsson (s) anför:

ROT-avdraget bör vara utformat så att det är tillfälligt och så att avdraget ska kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter. Vidare bör avdraget utformas på ett sådant sätt att miljöåtgärder eller energibesparande åtgärder särskilt främjas.

Så kallade ROT-avdrag har traditionellt visat sig ha den positiva effekten att avdraget håller uppe sysselsättningen i byggbranschen under lågkonjunkturer. Ganska mycket värde har således skapats till en förhållandevis låg samhällsekonomisk kostnad. En poäng med stödet är just att det är tillfälligt, så att allmänheten passar på och genomför angelägna åtgärder

under svackor i annat byggande och därmed utjämnar byggkonjunkturen. Regeringens förslag om ett permanent avdrag missar denna poäng och kan leda till överhettning i högkonjunkturer. Vi menar därför att motionen ska bifallas.